

СТВОРЕННЯ СПІЛЬНОТ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

УДК 620.92:061.2](477)

С 78

Практичний посібник підготовлено
під загальною координацією фахівців
ГО «Агенція сталого розвитку «СИНЕРГІЯ» у рамках проекту
«Зелене відновлення України: підтримка демократизації
відновлюваних джерел енергії та енергетичних спільнот»
за підтримки Фонду ім. Гайнріха Бьолля, Бюро Київ – Україна»

Електронний посібник за посиланням:

С 78 **Створення спільнот «зеленої» енергетики в Україні** : практичний посібник / за ред.: В.І. Вострякової, О.О. Рубаненко. Вінниця : «Нілан-ЛТД», 2023. 108 с., іл.

ISBN 978-617-558-072-1

Посібник «Створення спільнот «зеленої» енергетики в Україні» розкриває перспективу залучення громадян до активної участі у енергетичному переході до відновлюваних джерел енергії в Україні з урахуванням досвіду та кращих практик Європейського Союзу. У публікації висвітлено важливість створення спільнот громадян, що сприяють розвитку розподіленої генерації, виробництву «зеленої» енергії на місцевому рівні, забезпечення енергетичної безпеки та подолання енергетичної бідності. Особлива увага в навчальному матеріалі приділяється розробці ефективних бізнес-моделей функціонування енергетичних спільнот в громадах, розробці плану дій та створенню енергетичних кооперативів, як однієї з організаційних форм енергетичних спільнот. Викладені практичні рекомендації та шаблони документів стануть надійним фундаментом для ініціативних груп та ентузіастів розвитку зеленої енергетики, що прагнуть ініціювати зміни у вітчизняній енергетиці та сприяти сталому розвитку країни.

УДК 620.92:061.2](477)

© ГО «Агенція сталого розвитку «СИНЕРГІЯ», 2023

© Представництво Фонду ім. Г. Бьолля в Україні, 2023

© ТОВ «Нілан-ЛТД», 2023

ISBN 978-617-558-072-1

СЛОВА ВДЯЧНОСТІ

Посібник укладено за загальною редакцією фахівчинь ГО «Агенція сталого розвитку «СИНЕРГІЯ» д.т.н., проф. Рубаненко Олени та к.е.н. Вострякової Вікторії у рамках проєкту «Зелене відновлення України: підтримка демократизації відновлюваних джерел енергії та енергетичних спільнот», основними цілями якого була популяризація створення системи розподіленої генерації в Україні, сприяння зростанню інвестицій у відновлювану енергетику та ролі громадянського суспільства у цьому процесі, з акцентом на зелене відновлення України для пом'якшення змін клімату і сталого розвитку місцевих громад. Зміст посібника зосереджено на аналізі та обґрунтуванні поточних фінансових, правових та соціальних передумов для зародження руху зі створення зелених енергетичних спільнот в Україні на місцевому рівні та з розробки дорожньої карти для громад і прихильників відновлюваної енергетики. Проєкт реалізовано за підтримки Фонду ім. Гайнріха Бьоля, Бюро Київ – Україна.

Автор(-к)ами посібника стали науков(и)ці та фахів(-чин)ці-практики у сфері відновлюваної енергетики та розвитку громадянського суспільства. У першому розділі Юлія Айгхофер, експертка з розвитку зелених енергетичних спільнот, Марцеліна Голембєвська, експертка енергетичних ринків ЄС та Східної Європи, та Елеонора Стах, кандидатка економічних наук, провели аналітичний огляд європейського досвіду створення зелених енергетичних спільнот, їхніх переваг та можливих організаційних форм. Другий розділ присвячено особливостям створення зелених енергетичних спільнот в українських реаліях; огляду законодавчого забезпечення, можливих бізнес-моделей та плану дій. Його авторами стали Сергій Кравчук, директор KNESS Energy, та Олена Жиденко, фахівчиня з контрактів та закупівель у Emergy Sustainable Stories. Третій розділ розкриває практичні аспекти потенціалу створення та функціонування енергетичних кооперативів як однієї з основних організаційних форм зелених енергетичних спільнот. Його авторами стали Сергій Кравчук, Ганна Зотєєва, технічна консультантка інвестиційної компанії Solar Key та Аліса Купчинецька, фахівчиня з фінансового моделювання та ІТ. Практичні темплейти та зразки документів (статут, бізнес-план, фінансова модель та типові договори), що знаходяться у додатках до посібника, можуть бути використані громадами для здійснення практичних кроків у створенні зелених енергетичних спільнот на місцях. Матеріали було підготовлено з використанням нормативної бази ЄС та вітчизняного законодавства.

Усі автори та авторки посібника є дійсними менторами та менторками проєкту «Енергетичні спільноти для стійкої України» (2023-2024), що фінансується Міністерством закордонних справ Уряду Німеччини. Практичні напрацювання, викладені у посібнику, було апробовано ментор(-к)ами в наставницькій роботі з командами, які працювали над вирішенням кейсів з розробки проєктів відновлюваної енергетики під час чемпіонату RE-ENERGIZE UKRAINE 2023. Інформація, що міститься у даному посібнику, також буде використана для проведення тренінгів для громад та подальших обговорень.

Думки, висновки та рекомендації належать авторам цього посібника і не обов'язково відображають погляди Фонду ім. Гайнріха Бьоля, Бюро Київ – Україна та уряду Німеччини.

ЗМІСТ

Перелік скорочень	5
Передмова	6
Редактори	7
Авторський колектив.....	8
Вступ	10
Розділ 1. Теоретичні основи формування енергетичних спільнот:	
Україна та світовий досвід	11
1.1. Визначення поняття «енергетична спільнота»	11
1.2. Переваги створення енергетичних спільнот	14
1.3. Європейський союз. Вивчені уроки	16
1.4. Успішні кейси створення енергетичних кооперативів в Європі	25
Розділ 2. Створення енергетичних спільнот	27
2.1. Законодавчі та регуляторні передумови створення енергетичних спільнот	27
2.2. Бізнес-моделі енергетичних спільнот	30
2.3. Порядок створення енергетичного кооперативу	36
Розділ 3. Діяльність енергетичних кооперативів	41
3.1. Планування діяльності енергетичного кооперативу	41
3.2. Договірні відносини енергетичних кооперативів	48
Висновки	51
Термінологічний словник	52
Додатки: шаблони документів для створення енергетичного кооперативу.....	55
Додаток 1. Статут виробничого енергетичного кооперативу	55
Додаток 2. Фінансова модель	68
Додаток 3. Бізнес-план енергетичної спільноти	70
Додаток 4: Шаблони договорів	75

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

EIC/EIC-код	– Energy Identification Code;
АТ	– акціонерне товариство;
ВДЕ	– відновлювані джерела енергії;
ВДР	– внутрішньодобовий ринок;
ДП	– державне підприємство;
ЕК	– енергетичний кооператив;
ЄДР	– Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;
ЄС	– Європейський Союз;
ОЕС	– об'єднана енергетична система;
ОСП	– оператор системи передачі;
ОСР	– оператор системи розподілу;
ПУП	– постачальник універсальних послуг;
РДН/ВДР	– ринок «на добу наперед» та внутрішньодобовий ринок;
РЕМ	– розподільні електричні мережі;
СВБ	– сторона відповідальна за баланс;
СЕС	– сонячна електростанція;
ТЕО	– Техніко-економічне обґрунтування;
ТзОВ	– Товариства з обмеженою відповідальністю;
УЗЕ	– установка зберігання енергії.

ПЕРЕДМОВА

Україна має значний технічно-досяжний потенціал вироблення енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, який становить понад 98,0 млн. т. у. п. на рік¹ і складається головним чином з вітроенергетики, біоенергетики, геотермальної та сонячної енергії. Усвідомлюючи цей потенціал, а також виклики, пов'язані зі збільшенням попиту на енергію, енергетичною безпекою країни в умовах війни та євроінтеграційною перспективою України, перед країною стоїть надскладне завдання, виконувати яке необхідно в максимально невизначених умовах. Сьогодні в Україні вже розпочато роботу над імплементацією четвертого енергетичного пакету законодавства ЄС «Чиста енергія для всіх європейців». Для реалізації амбітних цілей – збільшення частки ВДЕ втричі протягом семи років, Держенерго-ефективності розробило проєкт Національного плану дій з розвитку відновлюваної енергетики до 2030 року. Удосконалення умов підтримки енергетичної кооперації та приватних домогосподарств є одним з пріоритетних напрямків цього плану.

Для досягнення поставлених цілей необхідно, поряд із реалізацією великих промислових проєктів, активізувати зусилля у напрямку реалізації дрібніших локальних проєктів відновлюваної енергетики громад, де важливу роль відіграють місцеві розробники та інвестори. У зв'язку з цим необхідно посилити потенціал місцевих служб енергоменеджменту, відповідних органів влади та технічних фахівців на місцях.

Основною метою розробки цього посібника є підготовка теоретичної бази і рекомендацій місцевим розробникам, керівникам громад та потенційним інвесторам на шляху до створення зелених енергетичних спільнот та підготовки якісних бізнес-планів та моделей місцевих проєктів відновлюваних джерел енергії.

У фокусі нашого посібника перебувають головним чином проєкти з відновлюваної енергетики для виробництва електроенергії. Пряме

використання відновлюваної енергії для надання енергетичних послуг, таких як опалення, охолодження та ін. окремо не охоплюється. Більшість матеріалів зосереджена на сонячній енергії, однак значна частина інформації є універсальною та може бути адаптована та використана для інших технологій.

Посібник укладено для допомоги громадам та ініціативним групам у розробці власних малих проєктів ВДЕ. Матеріали посібника ґрунтуються на європейському досвіді та його адаптації в українській реалії, з урахуванням особливостей місцевих умов та національного законодавства. Не зважаючи на те, що основну увагу в даному посібнику зосереджено на кооперативній бізнес-моделі, яка є найбільш розповсюдженою у європейській практиці, представлена інформація здебільшого є релевантною і для інших бізнес-моделей, із залученням місцевого малого та середнього бізнесу та комунальних підприємств.

Посібник охоплює всі етапи створення зелених енергетичних спільнот у вигляді енергетичного кооперативу та містить покрокові рекомендації та інструменти для практичного використання. Процес розробки проєктів ВДЕ може дещо відрізнятись залежно від технології, місця розташування та юрисдикції. Цей Посібник покликаний допомогти представникам громад визначити потенційні проблеми, знайти додаткову інформацію, налагодити необхідні контакти з органами влади та продумати весь процес, пов'язаний із досягненням успіху на шляху до створення енергетичної спільноти.

Автор(-к)ами розроблено приклади бізнес-плану, статуту і типових зразків договорів, які допоможуть вам підготуватися до пошуку фінансування для вашого проєкту та налагодження організаційного розвитку енергетичної спільноти. Залежно від того, чи є ваш проєкт мережевим чи автономним, та від того, яка державна система підтримки ВДЕ діє на момент заснування, економіка проєкту може значно відрізнятись у просторі та часі. Для подолання цих викликів авторським колективом

¹ Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України.

посібника було розроблено практичний Excel інструмент – фінансову модель, яка допоможе врахувати ці особливості та вирахувати можливий ефект від реалізації конкретного проєкту.

Також на етапі формування вашої енергетичної спільноти важливо консультиватися з іншими ініціативними групами та відповідними органами влади, які впроваджували подібні проєкти, та дізнатися їх досвід аби уникнути помилок. Перш ніж розпочати впроваджувати

проєкт потрібно прийняти багато рішень, наприклад, визначити наявність ресурсів громади, обрати технологію, визначити розмір і місце розташування об'єкту, розробити організаційну структуру, продумати право власності та варіанти фінансування. Відповідно до європейської практики, реалізація проєкту та активізація спільноти часто займають декілька років. Сподіваємося, що цей посібник допоможе скоротити час та оптимізувати зусилля на шляху до вашої енергонезалежності.

РЕДАКТОРКИ

Вікторія Вострякова – співзасновниця ГО «Агенція сталого розвитку «Синергія»», кандидатка економічних наук, та докторантка Вінницького національного технічного університету. Сертифікована консультантка з управління та фінансування проєктів відновлюваної енергетики, членкиня MREI у Інституті відновлюваної енергетики (European Energy Center).

Олена Рубаненко – співзасновниця ГО «Агенція сталого розвитку «Синергія»», докторка технічних наук, професорка кафедри електричних станцій і систем Вінницького національного технічного університету та провідний науковий співробітник Інституту відновлюваної енергетики НАН України. Дослідниця RICE University of West Bohemia (Чехія).

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Юлія Айгхофер – експертка з розвитку зелених енергетичних спільнот. Має освіту в області політології та понад 10 років досвіду роботи у сфері німецько-українського двостороннього співробітництва. Її експертиза лежить у сферах менеджменту, фандрейзингу та державної політики.

Марцеліна Голембєвська – кваліфікована експертка у сфері функціонування та регулювання енергетичних ринків у ЄС та Східній Європі. З 2019 року вона постійно займається темами клімату, декарбонізації та ВДЕ, спираючись на свій 15-річний досвід роботи в енергетичному секторі.

Елеонора Стах – кандидатка економічних наук, доцентка, авторка наукових праць у сфері розвитку альтернативних джерел енергії. Досвід роботи у громадському секторі 5+ років, спеціалізація: проєктний менеджмент та грантрайтинг.

Олена Жиденко – юристка, експертка у сфері розвитку енергетики та ВДЕ. Має практичний досвід реалізації проєктів, загальною потужністю понад 1 ГВт.

Ганна Зотеева – радниця інвестиційної компанії Solar Key, яка займається будівництвом сонячних парків і водневих станцій на Кіпрі. Вона відповідає за вибір технологій будівництва, роботу з підрядниками та супровід процесу отримання всіх необхідних дозволів.

Аліса Купчинецька – експертка у сфері фінансового планування. Близько 15 років працювала на позиціях фінансового директора, в компаніях в сфері енергетики і харчової промисловості.

Сергій Кравчук – директор ТОВ «НЕСС ЕНЕРДЖІ», кандидат технічних наук.

ВСТУП

Розвиток ринку відновлюваної енергетики в Україні неодмінно базуватиметься на досвіді та принципах Європейського Союзу (ЄС). Сьогодні багато говорять про «зелену трансформацію», яка передбачає поступову відмову від викопного палива у виробництві, зокрема, електроенергії. Така тенденція актуалізує розвиток альтернативної енергетики, однак справедливо буде відмітити, що альтернативна енергетика часто не в змозі забезпечити безперервність певних виробничих процесів. Це пов'язано з мінливістю добової та сезонної генерації, а також особливостями використання природних ресурсів. Можна зробити висновок, що справжня «революція» енергетичного переходу полягає не стільки у заміні викопних і ядерних джерел енергії відновлюваними, скільки у зміні структури виробництва енергії.

За останні десятиріччя на європейському ринку з'явилося чимало нових, менших, децентралізованих виробників енергії місцевого та регіонального рівня. Вони використовують «власні» ресурси, які доступні в регіоні, тобто сонце, воду, вітер та біомасу. Донедавна в Україні не існувало такої можливості. З прийняттям нового законодавства відкриваються нові можливості і для вітчизняного ринку. Сьогодні активно обговорюються нові поняття, такі як «активний споживач» та «механізм самовиробництва», що дає можливість і в Україні починати обговорення перспектив створення зелених енергетичних спільнот. Встановлення генеруючих потужностей під власне споживання дає можливість забезпечити автономність та енергонезалежність, а також генерує новий дохід або дає можливість заощадити. Розвиток енергетичних спільнот веде до створення нових організацій, а значить і нових робочих місць.

У Європі мільйони будинків обладнані сонячними електростанціями та колекторами і в останні роки ця тенденція лише посилюється. Таким чином відбувається поступова демонополізація ринку електроенергії, адже такі електростанції належать не великим енергетичним компаніям, а приватним особам, фермерам, місцевим чи регіональним кооперативам або іншим правовим формам, у яких громадяни приймають активну участь.

У чому конкурентна перевага структурних змін, що виникають з активізацією громадянського руху під назвою «зелені енергетичні спільноти»? Існуючі правила українського енергетичного ринку були доволі простими. Великі монополісти виробляли електричну енергію, постачали її населенню та заробляли кошти, а споживачі її використовували та оплачували. Вироблена електрична енергія рухала-

ся за однонаправленим потоком від виробника до реципієнта. Витрати на енергоносії становлять ліву частку виробничих витрат будь-якого бізнесу, зростання цін на які пропорційно знижує економічні вигоди останніх. В той час як трансформація системи в бік децентралізації та розвиток відновлюваної енергетики за механізмом самовиробництва відкриває нові можливості та перспективи розвитку, від енергобезпеки та енергонезалежності до зменшення собівартості виробленої продукції та переходу до екологічно-чистого виробництва.

Європейська Комісія, розуміючи потенціал розвитку зелених енергетичних спільнот, у 2018 році прийняла нову редакцію Директиви про відновлювані джерела енергії, де закріплено поняття такого учасника енергетичного ринку як «Renewable Energy Community» – зелені енергетичні спільноти.

Відповідно до широкого визначення зелених енергетичних спільнот, згідно з трактуванням Європейської комісії, метою такого типу об'єднань має бути не лише виробництво електроенергії. У директиві також визначено можливості для використання інших, більш прогресивних технологій, зокрема перетворення електроенергії на теплову енергію та газ. Енергію, вироблену енергетичними спільнотами, також можна використовувати в межах громади для розвитку електромобільності та послуг з балансування, що в свою чергу сприятиме розвитку місцевої економічної діяльності.

Зважаючи на те, що у більшості європейських країн найбільш поширеною формою функціонування спільного володіння об'єктами ВДЕ місцевих громад є кооперативи, українські законотворці почали вивчати питання унормування законодавства зі створення спеціальної форми кооперативу – енергетичного кооперативу. Нажаль велика кількість різних законодавчих актів, які були прийняті у різні часові проміжки, не відповідають вимогам та потребам сучасного ринку, створюють велику кількість трактувань та невизначеностей. Крім того в Україні також існує історична пам'ять не зовсім успішного досвіду кооперації у радянські часи, що створює додаткові перепони у сприйнятті організаційних форм, заснованих на спільній власності громадян, та бажанні брати активну участь у місцевому виробництві чистої енергії на благо регіону. Тому першочерговим завданням для представників державної влади є трансформація суспільного розуміння організаційної форми «енергетичний кооператив» у нові рішення, які дають нові можливості розвитку та підтримують громадянське суспільство.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СПІЛЬНОТ: УКРАЇНА ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

1.1. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЕНЕРГЕТИЧНА СПІЛЬНОТА»

Юлія Аїхгофер

Воєнна агресія росії проти України завдає Україні та її інфраструктурі значних збитків. Довкілля – тихий свідок війни – страждає від забруднення, по закінченню бойових дій знадобляться десятиліття аби його відновити. Ворожі обстріли завдають критичної шкоди навколишньому середовищу, зокрема призводять до вибухів, пожеж, руйнування промислових об'єктів, забруднення повітря, води та землі. Такі наслідки матимуть, серед іншого, негативний вплив на економіку, громадське здоров'я та адаптацію суспільства до змін клімату.

Енергетична інфраструктура – ще одна сфера, що потрапляє під ворожий приціл. Станом на кінець 2023 року 60% української енергетичної інфраструктури було знищено чи пошкоджено. Від бойових дій чи тимчасової окупації постраждали 90% вітрової та 40-50% сонячної генерації. Питання забезпечення енергетичної безпеки й незалежності та подолання енергетичної бідності стали актуальними для переважної більшості громад з усіх куточків країни.

У той же час, уряд України має амбіційні плани для зеленого відновлення та інтеграції України в ЄС. До 2060 року Україна планує стати кліматично нейтральною, а до 2030 року забезпечити розвиток ВДЕ на рівні 27% в загальному енергоміксі. Крім того, держава прагне слідувати принципам Європейського зеленого курсу, що в перспективі означатиме прийняття ще більш активних цілей з декарбонізації.

Сектор енергетики знаходиться в самому центрі економічної діяльності і продукує найбільше парникових газів, тож декарбонізувати енергетику шляхом швидкої і широкої розбудови ВДЕ вкрай важливо.

Проте як досягти збільшення потужності ВДЕ і хто буде брати участь в процесі переходу на зелену енергетику?

За даними досліджень CE Delft, до 2050 року майже половина всіх домогосподарств ЄС може бути залучена до виробництва відновлюваної енергії. Водночас близько 83% домогосподарств ЄС потенційно можуть стати «енергетичними громадянами» (energy citizens), тобто бути залученими до виробництва відновлюваної енергії, реагування на попит та/або зберігання енергії. У майбутньому така тенденція може стосуватись також України, яка на кінець 2023 року знаходиться за крок до відкриття переговорів про членство в ЄС.

ЄС усвідомив переваги «енергетичного громадянства» та необхідність залучення громадян у ролі одних із центральних гравців енергетичного ринку та співвласників джерел генерації для прискорення енергетичного переходу.

Громадська енергетика – це економічна та операційна участь та/або власність громадян або членів певної громади у проєктах з відновлюваної енергетики.

Так, у 2018 та 2019 роках Четвертий Енергопакет «Чиста енергія для всіх європейців» увів у європейське законодавство термін Енергетичні спільноти, а саме «Енергетичні спільноти громадян» (Citizen energy communities) та «Спільноти відновлюваної енергетики» (Renewable energy communities). Стратегічна роль, відведена енергетичним спільнотам в європейській енергетичній системі, найкраще відображена в Директиві про ВДЕ (RED II)² та Директиві про правила внутрішнього ринку електроенергії³.

Такі локальні енергетичні ініціативи та спільноти діяли в країнах ЄС вже задовго до прийняття Четвертого Енергопакету (напри-

² Директива (ЄС) 2018.2001 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2018 року стосовно просування використання енергії з ВДЕ

³ Директива (ЄС) 2019/944 Європейського Парламенту та Ради від 5 червня 2019 року стосовно спільних правил внутрішнього ринку електроенергії

клад, в Німеччині, Іспанії, Нідерландах, Данії). Перші енергетичні кооперативи в Німеччині з'явилися наприкінці 19 століття, аби розбудувати розподілені електричні мережі (локальні електричні системи) та забезпечувати мешканців сільських та малозаселених регіонів доступом до енергії. За даними Німецького кооперативного союзу та Об'єднання Райффайзен DGRV, станом на 2023 рік в Німеччині зареєстровано 914 енергетичних кооперативів з понад 220.000 членів, що інвестували в сектор ВДЕ 3,3 млрд євро (Рис. 1.1.).

Рис.1.1. Кількість кооперативів, зареєстрована у Німеччині, за даними Німецького кооперативного союзу та Об'єднання Райффайзен DGRV, станом на 2023 рік

В 2021 році енергетичними кооперативами було згенеровано 8 ТВт-год електроенергії та знижено рівень викидів вуглецю на 3 млн тонн. Загалом у Німеччині частка виробництва електроенергії енергетичними кооперативами становить близько 3,5% від загального обсягу генерації електроенергії з відновлюваних джерел.

Отож, в своєму законодавстві ЄС систематизував та закріпив уже наявний локальний досвід з різних країн, аби за допомогою децентралізованого підходу вирішити нові виклики, що постали перед континентом, як-от декарбонізація й енергетична незалежність. Європейське законодавство пропонує використовувати наявні місцеві відновлювані ресурси за принципом субсидіарності, аби подолати наявні проблеми та забезпечити більшу користь громадам.

За допомогою поширення практики енергетичних спільнот ЄС прагне досягти низки політичних цілей:

- сприяти комплексному впровадженню нових технологій та моделей споживання (в тому числі «розумні» розподільчі мережі, балансування мережі й реагування на попит);
- створити умови для розвитку технологій децентралізованої відновлюваної енергетики та зберігання енергії на рівних умовах і без перешкод для залучення інвестицій в інфраструктуру;
- підвищити енергоефективність на рівні домогосподарств і покращити боротьбу з енергетичною бідністю завдяки скороченню споживання та зниження тарифів на постачання;
- надавати місцевим громадам, де діють енергетичні спільноти, а також їх членам або акціонерам екологічні, економічні, соціальні та, меншою мірою, фінансові вигоди;
- сприяти використанню місцевих джерел відновлюваної енергії, підвищенню місцевої безпеки енергопостачання, скороченню транспортних відстаней та зменшенню втрат при передачі енергії. Така децентралізація також сприяє розвитку та згуртованості громад, забезпечуючи джерела доходу та створюючи робочі місця на місцевому рівні;
- підвищити рівень сприйняття ВДЕ на місцевому рівні;
- поширити спільне використання енергії – energy sharing.

Отож, на європейському ринку відбулися структурні зміни: з'явилися нові виробники енергії, які виробляють енергію на великій кількості менших, децентралізованих об'єктів на місцевому та регіональному рівнях. Вони використовують місцеві регіональні ресурси, тобто сонце, вітер і біомасу. Ці ресурси, використання яких ще п'ять-десять років тому було нерентабельним, зараз набувають широкого розповсюдження завдяки стрімкому технічному розвитку. Їх використання приносить нові доходи та заощадження, адже створюються нові компанії та нові робочі місця. Якщо до цього ринок електроенергії був монополізований, великі постачальники енергії виробляли і заробляли гроші, а споживачі використовували та оплачували, то тепер на цій дорозі з'явилась смуга зустрічного руху: споживачі самі можуть виробляти, споживати, зберігати й постачати (продавати) електроенергію.

Але що означає поняття енергетичні спільноти?

Як було сказано вище, існує два терміни для визначення енергетичних спільнот: «спільноти відновлюваної енергетики» та «енергетичні спільноти громадян» (Рис. 1.2).

У статті 2(16) Директиви про відновлювану енергетику «Спільнотою відновлюваної енергетики» визначається юридична особа,

(а) котра, відповідно до чинного національного законодавства, заснована на відкритій та добровільній участі, є автономною та ефективно контролюється акціонерами або членами, які розташовані поблизу об'єктів з відновлюваної енергетики, що реалізовані та перебувають у власності юридичної особи;

(b) акціонерами або учасниками якої є фізичні особи, малі та середні підприємства або місцеві органи влади, включно з муніципалітетами;

(c) основною метою якої є забезпечення екологічних, економічних або соціальних суспільних благ для її акціонерів, членів чи для місцевої громади, в якій вона працює, а не отримання фінансових прибутків;

Директива має на меті посилити роль активних споживачів та спільнот відновлюваної енергетики. Закон зобов'язує країни ЄС забезпечити спільнотам відновлюваної енергетики можли-

вість брати участь у наявних механізмах підтримки на рівні з великими учасниками ринку.

Стаття 2(11) Директиви про електроенергетику визначає «Енергетичну спільноту громадян» юридичною особою, яка

(а) заснована на добровільній та відкритій участі та ефективно контролюється членами або акціонерами, які є фізичними особами, місцевими органами влади (включно з муніципалітетами) або малими підприємствами;

(b) основною метою якої є надання екологічних, економічних чи соціальних суспільних благ своїм членам, акціонерам чи місцевим громадам, де вона здійснює свою діяльність, а не отримання фінансового прибутку; та

(c) може займатися виробництвом, у тому числі з відновлюваних джерел, розподілом, постачанням, споживанням, агрегацією, зберіганням енергії, наданням послуг з енергоефективності або послуг із заряджання електромобілів, або надавати інші енергетичні послуги своїм членам чи акціонерам.

Директива має на меті сприяти поширенню практики створення енергетичних спільнот і полегшити громадянам ефективну інтеграцію в систему електропостачання в ролі активних учасників.

Отже, візуалізуємо порівняння термінів на рисунку.

Спільнота відновлюваної енергетики – це	Енергетична спільнота громадян – це
– юридична особа; – заснована, відповідно до чинного національного законодавства, на відкритій та добровільній участі, є автономною та ефективно контролюється акціонерами або членами, які розташовані поблизу об'єктів з відновлюваної енергетики, що реалізовані та перебувають у власності юридичної особи; – акціонерами або учасниками якої є фізичні особи, малі та середні підприємства або місцеві органи влади, включаючи муніципалітети; – основною метою якої є забезпечення екологічних, економічних або соціальних суспільних вигод для її акціонерів або членів чи для місцевої громади, в якій вона працює, радше ніж отримання фінансових прибутків;	– юридична особа; – заснована на добровільній та відкритій участі та ефективно контролюється членами або акціонерами, які є фізичними особами, місцевими органами влади, включаючи муніципалітети, або малими підприємствами; – має основною метою надання екологічних, економічних чи соціальних суспільних благ своїм членам або акціонерам чи місцевим громадам, де вона здійснює свою діяльність, радше ніж отримання фінансового прибутку; – може займатися виробництвом, у тому числі з відновлюваних джерел, розподілом, постачанням, споживанням, агрегацією, зберіганням енергії, наданням послуг з енергоефективності або послуг із заряджання електромобілів, або надавати інші енергетичні послуги своїм членам

Рис. 1.2. Співставний аналіз термінів «спільнота відновлюваної енергетики» та «енергетична спільнота громадян».
Джерело: узагальнено автором.

Обидва ці визначення описують особливий спосіб організації колективних дій навколо конкретної діяльності, пов'язаної з енергетикою, а саме колективну діяльність через юридичну особу. Зокрема енергетичні спільноти об'єднуються навколо певної форми власності, демократичного управління та некомерційної мети. Два різні визначення

відрізняються певними юридичними нюансами, як-от можливими членами спільноти, географічною віддаленістю чи застосуванням джерел енергії, проте для спрощення та узагальнення формулювань у даному посібнику ми пропонуємо використовувати термін, що охоплює обидві категорії – «енергетичні спільноти».

1.2 ПЕРЕВАГИ СТВОРЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СПІЛЬНОТ

Юлія Айхгофер

Відповідно до європейського законодавства, енергетичні спільноти можуть здійснювати – і здійснюють – діяльність в усьому енергетичному секторі. Це включає: виробництво електроенергії та/або теплової енергії з ВДЕ, надання послуг з енергоефективності (включно з реконструкцією будівель), роздрібне постачання, розподіл (тепла та електроенергії), зберігання, послуги з балансування, агрегації та електромобільності. У даному посібнику ми використовуємо приклади діяльності енергетичних спільнот у Данії, Польщі та Німеччині, а також приклади успішних бізнес-моделей.

Чим енергетичні спільноти відрізняються від традиційних комерційних акторів на ринку?

Різниця полягає в кількох притаманних для енергетичних спільнот організаційних характеристиках:

– **Власність та контроль.** Користувачі послуг або місцеві жителі, на яких впливає проєкт/діяльність (місцеві жителі, мікро/малий/середній бізнес або місцеві органи влади), беруть економічну участь, а також здійснюють стратегічний контроль та керівництво спільнотою.

– **Управління та прийняття рішень:** внутрішні рішення ґрунтуються на демократичному управлінні та забезпеченні автономії спільноти. Це означає, що інвестиції або прийняття рішень одним або невеликою групою окремих членів чи партнерів не можуть мати переваги над колективною волею членів спільноти.

– **Мета діяльності.** Доходи від економічної діяльності йдуть на надання послуг членам спільноти та/або на екологічні та соціально-економічні вигоди для місцевої громади.

Це означає, що хоча передбачається певний прибуток на інвестиції для членів спільноти, доходи від діяльності спільноти повинні використовуватися насамперед для надання послуг її членам, розвитку статутної діяльності організації, зменшення рахунків за енергоносії або для інвестування в місцеві соціально-економічні ініціативи, визначені спільнотою (боротьба з енергетичною бідністю, освіта, інвестиції в місцеву/громадську інфраструктуру). На відміну від енергетичних спільнот, традиційні суб'єкти ринку діють з комерційною метою (тобто продають продукт або послугу з метою отримання прибутку, який потім розподіляється між власниками/акціонерами).

Енергетичні спільноти можуть бути засновані в різних правових формах, якщо вони відповідають критеріям, що містяться у визначеннях ЄС: енергетичні кооперативи, асоціації, фонди, партнерства, громадські організації, Товариства з обмеженою відповідальністю (ТзОВ) тощо. Проте при транспозиції європейського законодавства держави-члени ЄС можуть обирати будь-яку організаційно-правову форму для енергетичних спільнот. Теоретично енергетичні спільноти можуть обмежуватись формою кооперативів, оскільки така юридична особа найбільше відповідає духу спільної дії.

Енергетичний кооператив – це юридична особа, заснована відповідно до Закону України «Про кооперацію» або Закону України «Про споживчу кооперацію» для здійснення господарської діяльності з виробництва, заготівлі або транспортування паливно-енергетичних ресурсів, а також для надання інших послуг з метою задоволення потреб його членів або терито-

ріальної громади, а також з метою отримання прибутку, відповідно до вимог законодавства⁴.

Пізніше у посібнику ми зосередимось на створенні та управлінні енергетичним кооперативом, проте спершу варто зазначити основні відмінності кооперативу від будь-якого іншого бізнесу.

Кооперативи поділяють сім принципів, які ґрунтуються на цінностях демократії, рівності та солідарності (Рис. 1.3.).

Рис. 1.3. Принципи діяльності кооперативів

Кооперативами володіють і керують місцеві жителі, які є членами кооперативу. Власники кооперативів зацікавлені у розвитку та добробуті громади. Тоді як інші комерційні підприємства належать інвесторам, які можуть жодного разу не відвідати громаду, де розташоване підприємство.

Кооперативи створюються для надання послуг своїм членам. Інші підприємства створюються для досягнення головної мети – отримання прибутку.

Кооперативи контролюються демократичним шляхом. Кожен член кооперативу має один голос. Інші підприємства контролюються інвесторами, де більші інвестиції означають більший

вплив на прийняття рішень (тобто ті, хто має більше грошей, мають більше влади).

Прибутки кооперативів повертаються громаді та членам кооперативу, які проживають у цій громаді. Іноді прибуток реінвестується в кооператив для його розвитку. Прибутки інших підприємств йдуть власникам та інвесторам, людям, які можуть не жити в громаді, або які, можливо, ніколи не користувалися послугами чи товарами, окрім як з метою отримання прибутку.

Звісно, лише сильна організаційна структура та підзвітне лідерство приведе до перспективних та успішних проєктів. Тому при створенні енергетичної ініціативи потрібно звертати увагу на правові аспекти юридичної форми «кооператив», роботу правління та шляхи залучення членів.

Які ж переваги приносить створення енергетичних спільнот?

Їх можна поділити на декілька категорій: економічні, екологічні, соціальні.

Економічні:

- підвищення енергетичної безпеки населення;
- створення інвестиційних можливостей та доданої вартості для громадян та місцевого бізнесу;
- надання місцевим громадам можливості генерувати доходи, які залишаються в місцевій економіці для задоволення соціально-економічних потреб громади та інвестування в енергоефективність;
- збільшення доступу до енергії: за умов відсутності електроенергії з централізованої мережі, ВДЕ надають довший час для виконання більшої кількості робіт, що призводить до більшої продуктивності, яка генерує додатковий дохід;
- створення можливості заощадження коштів для кінцевого споживача завдяки нижчим тарифам;
- підтримка соціально вразливих та енергетично бідних домогосподарств;
- діджиталізація та розвиток інноваційних цифрових та енергетичних технологій.

⁴ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії».

Екологічні:

- зменшення споживання енергії з електромережі;
- збільшення використання відновлюваної енергії на противагу традиційним «брудним» енергоносіям;
- підвищення енергоефективності;
- доступ до місцевих, сталих джерел енергії та послуг мобільності;
- зміна екологічної свідомості та поведінки, енергетична грамотність;
- покращення сталого та відповідально-го споживання енергоносіїв.

Соціальні:

- розвиток привабливості та соціального добробуту громад шляхом створення місцевих робочих місць;
- розвиток бізнес-свідомості в громаді;
- підвищення навичок населення та навчання працівників для «зелених робочих місць»;
- можливість для споживачів взяти на себе контроль і відповідальність за самозабезпечення своїх енергетичних потреб, яка сприяє демократизації енергетичної системи;
- формування суспільного визнання відновлюваних джерел енергії та інших

технологій чистої енергії шляхом надання громадянам можливості інвестувати та брати участь у прийнятті рішень щодо проєктів ВДЕ;

- інтеграція населення у сталі економічні процеси, інклюзивність;
- краща соціальна згуртованість, вища суспільна довіра та підвищення прозорості;
- залучення молодого покоління до подолання змін клімату.

Ці переваги, без сумніву, можуть бути реалізовані в українських реаліях, адже навіть в умовах війни в нашій державі наявний достатній людський капітал та потенціал ВДЕ для створення енергетичних спільнот. За даними Інституту відновлюваної енергетики Національної академії наук України, загальний потенціал потужності відновлюваних джерел енергії в Україні сягає 874 ГВт, зокрема близько 250 ГВт потужності надходить з офшорних вітрових електростанцій. Інвестиції в початкові проєкти енергетичних спільнот можна забезпечити завдяки грантовим і кредитним коштам та частково шляхом спільнокошту та залучення широкого кола гравців із соціально відповідального бізнесу та муніципалітетів.

1.3. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ. ВИВЧЕНІ УРОКИ

Марцеліна Голембівська

Європейська Комісія розглядає «енергетичні спільноти», що працюють у сфері розподіленої відновлюваної та низьковуглецевої енергетики, як важливий інструмент реалізації Європейського зеленого курсу⁵, декарбонізації та побудови нової енергетичної безпеки ЄС. Комісія визначила сфери їхньої можливої діяльності та вимагає від країн-членів ЄС створення належних умов для їхнього функціонування.

Європейська Комісія визнала потенціал енергетичних спільнот відносно нещодавно. Енергетичні спільноти були введені в дискурс ЄС як суб'єкти енергетичних ринків в середині минулого десятиліття, а саме визначення закріплено в законодавстві ЄС в рамках пакету «Чиста енергія для всіх європейців» (Clean

⁵ European Commission. Strategy and policy.

Energy of All Europeans Package) в другій половині минулого століття. Однак історія енергетичних спільнот набагато довша. У Західній Європі вони почали виникати з 1980-х років під впливом динамічного технологічного прогресу (розвиток ВДЕ) та в рамках національного законодавства країн, що спиралось на досвід функціонування кооперативів та активного розвитку громадянського суспільства. Протягом останніх двох десятиліть створенню енергетичних спільнот сприяло також те, що споживачі опинилися в центрі лібералізації енергетичних ринків ЄС, внаслідок посилення їх ролі та закріплення цього у законодавстві, що підвищило їхню обізнаність про власні права та потенційні вигоди.

За даними Європейської Комісії, у 2016 році існувало понад 2500 «спільнот відновлюваної енергетики» (організацій, через які гро-

мадяни та/або місцеві органи влади володіють або беруть участь у виробництві та/або використанні відновлюваної енергії). Комісія підкреслила їхню ключову роль як рушійної сили енергетичного переходу та їх важливість для суспільного сприйняття проєктів відновлюваної енергетики, насамперед вітроенергетики. Водночас було відзначено, що більшість існуючих «спільнот відновлюваної енергетики» є невеликими за масштабами, що ускладнює їх функціонування, а 75% з них були створені в трьох країнах – Австрії, Німеччині та Данії. На цьому ж етапі Єврокомісія прогнозувала, що до 2030 року «спільноти відновлюваної енергетики» можуть володіти до 50 ГВт вітрових та сонячних потужностей, або 17% та 21% встановлених потужностей відповідно.

У 2021 році проєкт eNeuron H2020 дослідив 76 енергетичних спільнот в 10 країнах ЄС та в Норвегії. Досліджувані енергетичні спільноти були визначені на основі термінів «Citizen energy community» – «Енергетична спільнота громадян» та «Renewable energy community» – «спільнота відновлюваної енергетики», що містяться в нормативній базі ЄС, а також терміну «Local energy community» – «Місцева енергетична спільнота» (цей термін спочатку пропонувалося ввести в нормативну базу ЄС, але зрештою його було замінено на термін «Citizen energy community» – «Енергетична спільнота громадян»). Аналіз показав, що більшість енергетичних спільнот функціонують як кооперативи (43%) та партнерства (23%). Менш поширеною формою функціонування енергетичних спільнот є асоціації. Сонячна енергетика стала найбільш поширеною технологією в опитаних енергетичних спільнотах (47%). Інтерес до встановлення накопичувачів енергії, ТЕЦ/Біо та вітроенергетики значно нижчий. Основними мотиваціями для створення аналізованих енергетичних спільнот було поширення відновлюваної енергетики та економічні чинники, 23% та 22% відповідно. До інших вагомих чинників також варто віднести екологічні переконання, забезпечення автономії та енергетичну безпеку.

У 2023 році в Європі налічується до 4000 енергетичних спільнот. У загальному доступі відсутній детальний аналіз їхніх правових форм та принципів, існують лише фрагментарні дані.

У тому числі дані, якими діляться самі енергетичні спільноти.

У цьому розділі для ілюстрації значних відмінностей у розвитку енергетичних спільнот в окремих країнах ЄС наводяться приклади Данії, Польщі та Німеччини.

Досвід Данії

Данія – країна ЄС з одним із найвищих показників власності громадян в енергетичних активах. До середини минулого десятиліття понад 50% встановлених вітроенергетичних потужностей знаходились у тій чи іншій формі громадянської власності. Данія має довгу історію функціонування енергетичних спільнот і розвитку вітроенергетики, яка стала визначальною для цієї країни.

У Данії існує близько 633 енергетичних спільнот. Це означає, що їх більше, ніж у Швеції, Норвегії та Фінляндії разом узятих. Однак ці дані стосуються енергетичних спільнот, визначення яких виходить за рамки термінів «спільнота відновлюваної енергетики» та «енергетична спільнота громадян», що містяться в директивах ЄС.

Функціонування енергетичних спільнот у Данії регулюється Законом про сприяння розвитку відновлюваних джерел енергії (до якого у 2021 році було включено визначення «енергетична спільнота») та Законом про постачання електроенергії. У 2021 році терміни «енергетична спільнота з відновлюваних джерел енергії» (Renewable energy community – REC) та «енергетична спільнота громадян» (Citizen energy community – CEC) були введені підзаконним актом, що доповнює цей закон. Європейська федерація громадянських енергетичних кооперативів Rescoop.eu високо оцінює це впровадження (див Rescoop.eu, Transposition Tracker). У Данії енергетична спільнота може бути створена у формі асоціації, партнерства, кооперативу чи акціонерного товариства.

Часто створення енергетичних спільнот ініціюється в рамках вже існуючих груп: муніципалітетів, житлових кооперативів або еко-поселень. Існують також приклади сіл або новостворених мікрорайонів, організованих як енергетичні спільноти. Держава субсидує місцеві енергетичні спільноти за допомогою грантів. Незважаючи на такий інтенсивний розвиток

енергетичних спільнот, існує також запит на покращення умов для цих об'єднань громадян.

Складнощі з розподілом електроенергії (відносини з операторами мереж розподілу та питання надання енергетичним спільнотам повноважень оператора) є регуляторним питанням і фактично операційним бар'єром на шляху до розвитку енергетичних спільнот.

Потенційних засновників енергетичних спільнот у Данії стримує необхідність мати значні технічні та юридичні знання, брак знань для використання інформації про власне енергоспоживання, доступної кожному данцю, а також складнощі з бюрократичними процедурами в енергетичному секторі.

З іншого боку, проведений аналіз не виявив значних проблем у технічному аспекті створення енергетичних спільнот у Данії. Данці розглядають енергетичні спільноти як потенційне джерело отримання додаткових фінансових вигод і переваг, пов'язаних з кліматичними цілями і енергетичним переходом. Вони також схильні створювати енергетичні спільноти, щоб прискорити, на їхню думку, повільне досягнення цих результатів⁶.

Від національного досвіду до регулювання в ЄС

Метою прийнятого у 2015 році Пакету законів про Енергетичний Союз⁷ було забезпечення ЄС безпечною, сталою, конкурентоспроможною та доступною енергією. Посилення ролі споживачів було визначено одним з інструментів для досягнення поставленої мети. У Стратегії Енергетичного Союзу введено поняття «активних споживачів», зокрема тих, хто може виробляти енергію та надавати послуги управління попитом електроенергії. Отже, можна говорити про те, що в рамках концепції Енергетичного Союзу в європейський дискурс

⁶ Nordic Energy Research, Energy Communities, 2023; Rescoop.eu; Morch, Andrei; Sæle, Hanne; Buonanno, Amedeo; Caliano, Martina; Di Somma, Marialaura; Papadimitriou, Christina (2023): Development of Energy Communities in Europe. TechRxiv. Preprint.

⁷ Energy Union Package, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of the Regions and the European Investment Bank, A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy, Brussels 25.2.2015 COM (2015) 80 final.

були введені теми, які мають ключове значення для функціонування енергетичних спільнот. Водночас тема діяльності споживачів енергії розглядається у двох вимірах, які й досі залишаються актуальними: сталість/декарбонізація та енергетична безпека.

У 2016 році Європейська Комісія проаналізувала феномен енергетичних спільнот в рамках підготовки пропозицій щодо нової редакції Директиви про стимулювання використання енергії з відновлюваних джерел (RED)⁸. Оновлена Директива RED, відома як RED II, була прийнята і набула чинності у 2018 році⁹. Директива RED II містить визначення «renewables self-consumer» – споживач відновлюваної енергії власного виробництва та «jointly acting renewables self-consumer» – спільно діючі споживачі відновлюваної енергії власного виробництва, а також визначення «Renewable energy community» – спільноти відновлюваних джерел енергії, яке детально розглянуто в попередньому розділі.

Стаття 22 Директиви вимагає від країн-членів ЄС дозволити кінцевим споживачам брати участь в енергетичних спільнотах і забезпечити енергетичним спільнотам можливість виробляти, зберігати, продавати і передавати/ділитись (energy sharing) відновлюваною енергією та отримувати вигоду від доступу до ринку електроенергії. Держави-члени також повинні усунути бар'єри, що заважають функціонуванню енергетичних спільнот, і забезпечити їм доступ до необхідної інформації.

Пакет «Чиста енергія для всіх європейців» також включає Директиву про спільні правила внутрішнього ринку електроенергії (Internal Electricity Market Directive, IEMD)¹⁰, що містить визначення «активного споживача» та «енергетичної спільноти громадян», які обговорювалися в попередньому розділі. Директива IEMD була прийнята у 2019 році. Стаття 16 Директи-

⁸ Commission Staff Working Document, Impact Assessment, Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the promotion of the use of energy from renewable sources (recast), Brussels 30.11.2006 SWD (2016) 418 final

⁹ Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources.

¹⁰ Directive (EU) 2019/944 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on common rules for the internal market for electricity and amending Directive 2012/27/EU.

ви вимагає від держав-членів ЄС забезпечити рівні умови для функціонування енергетичних спільнот громадян. Варто зазначити, що Директива IEMD вказує на те, що держави-члени можуть зазначити у відповідній нормативно-правовій базі, що енергетичні спільноти громадян є відкритими для транскордонної участі.

до подальших дій, спрямованих на уніфікацію та спрощення умов створення і функціонування енергетичних спільнот¹².

Різниця в ефективності транспозиції термінів «енергетична спільнота відновлюваних джерел енергії» (REC) та «енергетична спільнота громадян» (CEC) в національне законодав-

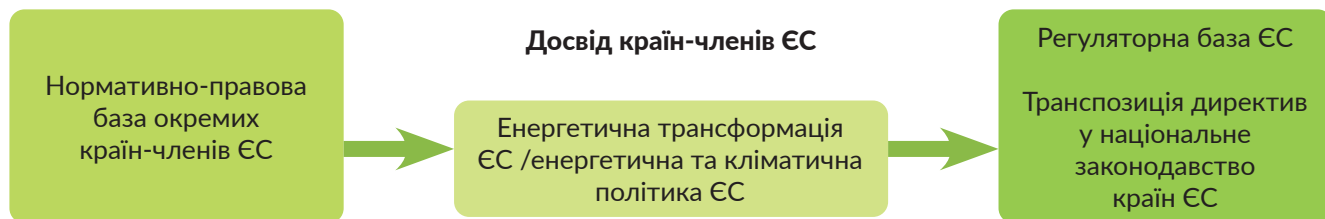

Рисунок 1.4. Перенесення нормативно-правових актів Енергетичного Співтовариства з національного рівня на рівень ЄС.

Джерело: власне напрацювання

Директива IEMD також охоплює тему агрегації, зокрема в контексті управління попитом електроенергії, важливу для активних споживачів та енергетичних спільнот.

Обидві Директиви підкреслюють взаємозв'язок між енергетичними спільнотами та операторами систем розподілу. Слід зазначити, що Європейська Комісія відзначає зміну ролі розподільчих систем (їх функціонування та планування) та операторів ринку в контексті енергетичного переходу, результатом чого є збільшення кількості та важливості місцевих, малих та розподілених джерел генерації енергії¹¹.

Отже, пакет «Чиста енергія для всіх європейців», який остаточно поєднав цілі енергетичної та кліматичної політики ЄС, у двох вищезгаданих директивах – RED II та IEMD – вперше передбачив базові правила для енергетичних спільнот в Європейському Союзі. Механізм функціонування та регулювання енергетичних спільнот, визначений у 4-ому енергопакеті ЄС, мав бути адаптований та впроваджений усіма 28 країнами-членами ЄС (Рис. 1.4.).

Однак, слід врахувати той факт, що діюча нормативно-правова база в країнах-членах ЄС є результатом транспозиції положень директив у національне законодавство. Це призводить до диференціації умов функціонування енергетичних спільнот в окремих країнах ЄС та необхідності вдосконалення місцевої нормативно-правової бази, а також спонукає Європейську Комісію

ство досліджується та ілюструється на інтерактивній мапі від Rescoop¹³ (Рис. 1.5.).

Досвід Польщі

Польща є прикладом країни-члена ЄС, потенціал якої у створенні енергетичних спільнот ще не реалізовано.

За останніми даними¹⁴, в Польщі потенційно може бути створено близько 200 енергетичних спільнот, проте станом на кінець вересня 2023 року налічувалося лише 19 енергетичних кооперативів. Втім, за іншими даними, у червні того ж року їх було 8 – інформації про польські енергетичні спільноти дуже мало.

Основним бар'єром для створення енергетичних спільнот у Польщі є регулювання: складне законодавство, яке допускає низку організаційних форм енергетичних спільнот, де часто відсутні чіткі критерії для вибору конкретної організаційної форми.

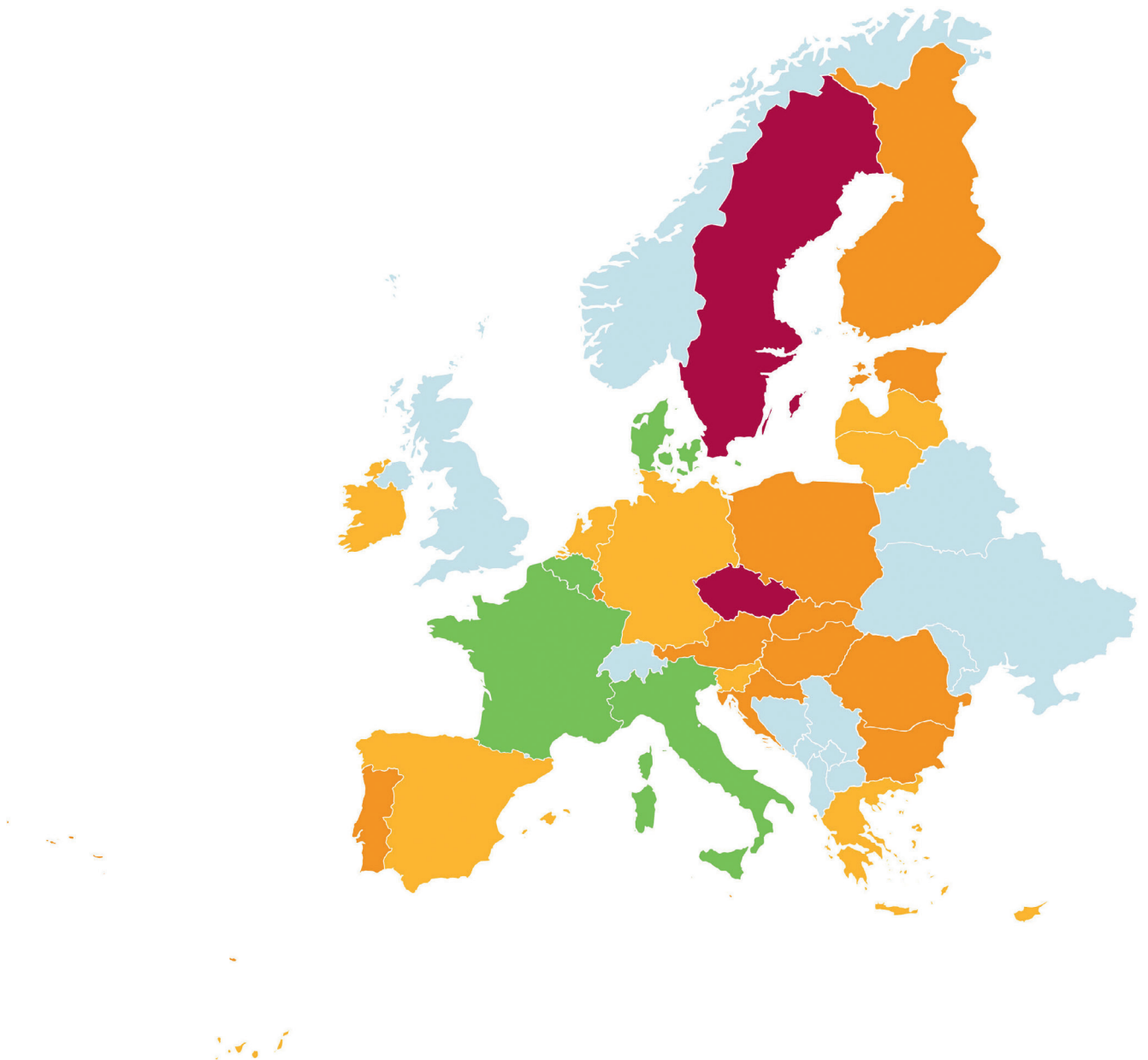
Наразі в польській правовій системі існує вісім форм енергетичних спільнот, три з яких «віртуальний споживач», «енергетична спільнота громадян» та «енергетична спільнота громадян, що працює в сфері ВДЕ» - почнуть ви-

¹² The EU framework on energy communities. How to ensure energy communities can contribute to a fairer energy system, Sun4All D5.5 (1/3) |October 2023.

¹³ <https://www.rescoop.eu/transposition-tracker>

¹⁴ Ostas Ł., Wspólnoty energetyczne i tańszy prąd – jak opozycja zrealizuje złożone obietnice, „Rzeczpospolita”, 18.10.2023

¹¹ DSO Entity

Умовні позначення

Рисунок 1.5. Визначення умов для розвитку енергетичних спільнот.
 Джерело: [Rescoop.eu](https://rescoop.eu) Транспозиційний трекер

користуватися лише з липня («віртуальний споживач») та серпня 2024 року відповідно.

Окремі форми енергетичних спільнот регулюються Законом «Про енергетичне право» та Законом «Про відновлювані джерела енергії»¹⁵. Водночас слід пам'ятати, що регулюван-

¹⁵ Stupkiewicz A., Włoskiewicz M., Gąsowska-Paprotka M., Prawne aspekty tworzenia społeczności energetycznych.

ня діяльності енергетичних спільнот перетинається з нормами, що регулюють діяльність інших суб'єктів господарювання. Найстаріша форма енергетичних спільнот у Польщі (з 2015 року) - енергетичний кооператив - обмежує свою діяльність сільськими громадами та гро-

Poradnik, Fundacja Frank Bold, Kraków, lipiec 2023.

мадами селищ міського типу. Кооперативна форма містить також інші суттєві обмеження для функціонування та розвитку енергетичних спільнот. Наразі, за даними Фонду Франка Болда¹⁵, за двома з чотирьох критеріїв оцінки кооператив генерує більший ризик, ніж діяльність проз'юмерів або кластерів. Формальні питання, як-от процедури та ліцензії, є найбільшою проблемою кооперативної форми власності. Кооперативи також підпадають під найбільш обтяжливі додаткові умови – територіальні обмеження та вимоги до потужності. До того ж кооператив більше наражається на ризик відмови у підключенні до мережі, ніж споживач, хоча і менше, ніж енергетичний кластер. Втім, слід визнати, що енергетичний кооператив може генерувати найвищі фінансові вигоди серед трьох оцінених форм енергетичних об'єднань.

Закон «Про енергетичне право»¹⁵ містить визначення енергетичної спільноти, яке об'єднує визначення «енергетична спільнота громадян» та «енергетична спільнота громадян, що працює в галузі ВДЕ», що закріплені в директивах ЄС. На думку юристів, введення в національне законодавство Польщі понять «енергетична спільнота громадян» та «енергетична спільнота громадян, що працює в галузі ВДЕ» також не повністю відображає підхід, який передбачено в директивах ЄС.

Також лише з середини 2024 року можна буде оцінити ефективність «енергетичних спільнот громадян» та «енергетичних спільнот громадян, що працюють в галузі ВДЕ», зокрема у порівнянні з енергетичними кооперативами. Лише 2024 рік та наступні роки покажуть зацікавленість громадян у цих організаційних формах енергетичних спільнот.

Обмежені (недостатні) стимули та слабка адвокація енергетичних спільнот як форм громадської активності наразі є додатковими бар'єрами для створення енергетичних спільнот у Польщі. У цьому контексті варто зазначити, що перед парламентськими виборами 2023 року найбільша опозиційна партія включила до своєї передвиборчої програми створення 700 енергетичних спільнот, що свідчить про нерозуміння енергетичних спільнот як ініціативи громадян/представників місцевих громад, а не політиків.

Енергетичні спільноти як важливі учасники процесу декарбонізації ЄС

Енергетичним спільнотам відведено важливу роль у процесі Європейського зеленого курсу, ініційованого прийняттям нової стратегії зростання ЄС під тією ж назвою¹⁶. Стратегія Європейського зеленого курсу була представлена у 2019 році, в рік остаточного затвердження Європейського пакету законів «Чиста енергія для всіх європейців», і майже одразу визнала енергетичні спільноти життєво важливими учасниками процесу декарбонізації ЄС.

Метою стратегії Європейського зеленого курсу та пов'язаного з нею процесу є досягнення кліматичної нейтральності ЄС до 2050 року, зі скороченням викидів парникових газів на 55% до 2030 року (порівняно з 1990 роком). Ключовою умовою досягнення цієї мети є енергетичний перехід ЄС, наріжними каменями якого є декарбонізація, тобто перехід від викопних видів палива до відновлюваних та низьковуглецевих видів палива та/або енергії, та інноваційність.

Шлях до використання всіх можливостей, що сприяють енергетичному переходу, лежить через залучення громадян (активних споживачів) та енергетичних спільнот до використання відновлюваних та інноваційних джерел енергії та створення розподілених джерел, які впливають на енергетичні системи. У процесі Європейського зеленого курсу використання відновлюваних (джерел місцевого походження) і розподілених джерел енергії було пов'язане з підвищенням рівня енергетичної безпеки.

У стратегії Європейського зеленого курсу енергетичні спільноти згадуються в контексті Кліматичного пакту¹⁷ – платформи, що об'єднує регіони, місцеві громади, громадянське суспільство, бізнес та навчальні заклади в рамках концепції демократизації енергетики.

У прийнятій в 2022 році стратегії REPowerEU¹⁸, яка є відповіддю ЄС на агресію

¹⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, The European Green Deal, Brussels 11.12.2019 COM (2019) 640 final.

¹⁷ European Climate Pact

¹⁸ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, REPowerEU Plan, Brussels 18.5.2022, COM (2022)

росії проти України, тема енергетичних спільнот була пов'язана з розвитком біометанового сектору, який вважається ключовим для енергетичної (і газової) безпеки Європейського Союзу.

Бажане підвищення ролі енергетичних спільнот відобразилось в Пакеті законів «Fit for 55» – збірці нормативно-правових актів, що унормовують впровадження Європейського зеленого курсу.

У 2023 році в рамках пакету законів «Fit for 55» набула чинності директива RED II¹⁹, у якості оновленої версії Директиви про підвищення використання енергії з відновлюваних джерел.

Поправки до RED II стосуються можливого включення енергетичних спільнот, що займаються відновлюваною енергетикою, до спільних офшорних проєктів країн-членів ЄС (що покращує суспільне сприйняття цих проєктів) та врахування потенціалу енергетичних спільнот у плануванні промислової, житлової, комерційної та транспортної інфраструктури. Запропоновані поправки до RED II посилюють позиції енергетичних спільнот з точки зору доступу до інформації, спрощують реєстрацію та отримання дозволів, а також демонструють необхідність для країн-членів ЄС сприяти розвитку мереж централізованого тепlopостачання та кондиціонування з використанням відновлюваних джерел енергії, в яких беруть участь енергетичні спільноти. В оновленій директиві RED II також передбачено, що держави-члени ЄС повинні заохочувати залучення проз'юмерів та енергетичних спільнот до ринку електроенергії за рахунок надання останніми послуг балансування, зокрема за допомогою акумуляторів та електромобілів.

Функціонування енергетичних спільнот також є важливою компонентою змін у структурі ринку електроенергії, запропонованих у 2023 році Європейською Комісією, які включають, зокрема, зміни до Директиви про внутрішній ринок електроенергії.

Ця тема була включена до блоку питань, пов'язаних із захистом прав споживачів та спро-

щенням їхнього доступу до локальних ринків продажу електроенергії з відновлюваних джерел.

У пропозиції щодо внесення змін до пакету документів, що регулюють ринок електроенергії ЄС, значна увага приділяється, зокрема, можливості надання активним споживачам (у тому числі активним споживачам відновлюваної енергії) права на спільне використання енергії (energy sharing)²⁰. У преамбулі до цього документу зазначено, що активні споживачі повинні мати право спільно використовувати надлишки виробництва на платній або безоплатній основі, у такий спосіб перетворюючи неактивних споживачів на активних. Водночас таке нововведення підкреслює спільну відповідальність активних споживачів за належне функціонування ринку.

Створюючи та вдосконалюючи нормативно-правову базу для енергетичних спільнот, Європейська Комісія разом з Європейським Парламентом також підтримують поширення кращих практик енергетичних спільнот. Ініціативами на підтримку енергетичних спільнот в ЄС є наступні проєкти, створені у 2022 та 2023 роках:

Репозитарій енергетичних спільнот (Energy Communities Repository)²¹, Консультаційний хаб для сільських енергетичних спільнот (Rural Energy Community Advisory Hub)²², Служба підтримки громадської реновації будівель (Support service for Citizen-Led Renovation)²³.

Досвід Німеччини

Історія німецьких енергетичних кооперативів розпочинається на початку 20-го століття, але кількість енергетичних спільнот почала зростати з середини 1990-х років. У 2016 році в Німеччині нараховувалось 1700 енергетичних спільнот²⁴. Процес створення енергетичних спільнот прискорило прийняття Закону «Про відновлювані джерела енергії»²⁴ (2000 р.), який мав на меті стимулювати розвиток ВДЕ, зокрема через механізм «зеленого» тарифу. Німецькі

230 final.

¹⁹ Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 amending Directive (EU) 2018/2001, Regulation (EU) 2018/1999 and Directive 98/70/EC as regards the promotion of energy from renewable sources, and repealing Council Directive (EU) 2015/652.

²⁰ Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Regulations (EU) 2019/943 and (EU) 2019/942 as well as Directives (EU) 2018/2001 and (EU) 2019/944 to improve the Union's electricity market design

²¹ Energy Communities Repository platform

²² Rural Energy Community Advisory Hub

²³ Citizen-led renovation

²⁴ Nordic Energy Research, Energy Communities, 2023

енергетичні спільноти працюють переважно у сфері виробництва електроенергії на фотоелектричних та вітрових установках, а також у сегменті виробництва теплової енергії з біомаси. Цікавим напрямом їхньої діяльності є також послуги розподілу електроенергії. Згідно з проведеним аналізом²⁴, при значному розмаїтті правових та бізнес-моделей, більше половини енергетичних спільнот у Німеччині працюють у формі кооперативів. На популярність цієї організаційної форми впливає наявність чіткого та розвиненого законодавства і, як наслідок, високе суспільне сприйняття. Варто відзначити низьку вартість вступного внеску для громадян, зацікавлених в участі у кооперативах.

Енергетичні кооперативи спеціалізуються переважно на сонячній енергетиці (близько 80% енергетичних кооперативів), тоді як енергетичні спільноти, що діють у формі товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ), працюють у сфері вітроенергетики.

ТОВ є другою за популярністю формою енергетичних об'єднань у Німеччині (менше 40% суб'єктів господарювання), популярність якої зростає протягом останнього десятиліття. Це зумовлено підвищенням інтересу до виробництва вітрової електроенергії.

Найважливішими нормативно-правовими актами національного законодавства є Закон «Про відновлювані джерела енергії», Закон «Про енергетичну промисловість» та нормативні акти, що стосуються окремих правових моделей, у яких працюють енергетичні спільноти²⁴. Європейська федерація громадянських енергетичних кооперативів Rescoop.eu високо оцінює ефективність транспозиції визначення «енергетичної спільноти з відновлюваних джерел енергії» (REC, Директива RED II) у німецьке законодавство. Однак нещодавній аналіз показує, що Німеччина відстає в імplementації останніх норм ЄС щодо енергетичних спільнот у національне законодавство, особливо у сфері спільного використання енергії.

Незважаючи на позицію Німеччини як лідера у сфері захисту клімату та зеленого переходу, недосконала нормативно-правова база та бюрократія розглядаються як бар'єри для їхнього розвитку. Розвиток енергетичних спільнот потребує додаткової політичної підтримки та подальшого сприяння підвищенню їх кон-

курентоздатності на ринку. Однак значних фінансових бар'єрів для діяльності енергетичних спільнот у Німеччині не виявлено.

Основна соціально-економічна вигода від створення та функціонування енергетичних спільнот у Німеччині полягає в активній участі громадян в енергетичному переході. Вважається, що розвиток руху зі створення енергетичних спільнот сприяє демократизації та рівності, має позитивний вплив на місцеві громади та сприяє зниженню витрат на енергію. Цю інформацію слід розглядати в контексті того, що половина потужностей відновлюваної енергетики Німеччини належить приватним особам.

Вплив енергетичних спільнот на децентралізацію енергетичної системи, яка зі свого боку вважається фактором підвищення енергетичної стабільності та безпеки, також розглядається як одна з переваг руху зі створення енергетичних спільнот.

Енергетичні спільноти, які формувалися в Західній Європі протягом щонайменше 30 років на основі багаторічного досвіду кооперативів та культури громадянського суспільства, в останні роки були включені до дискурсу ЄС щодо енергетичної та кліматичної політики. Наступним кроком стало створення нормативно-правової бази для енергетичних спільнот на рівні ЄС, що є першою умовою для поширення цієї концепції та кращих практик енергетичних спільнот по всьому Європейському Союзу.

З початком процесу імplementації Європейського зеленого курсу, який створює та постулює нові можливості та вказує на бажані напрямки діяльності, енергетичні спільноти стали повноцінними учасниками енергетичних ринків, які несуть відповідальність за їх функціонування. Однак, таким чином всіляко сприяючи розвитку енергетичних спільнот, Європейська Комісія фактично змінила або, принаймні, значно розширила основне завдання енергетичних спільнот, яке спочатку полягало в тому, щоб діяти в інтересах малих та/або місцевих громад. Описаний процес проілюстровано на рисунку 1.6.

Розширення концепції енергетичних спільнот в рамках процесу Європейського зеленого курсу супроводжується розширенням інституційної підтримки цих організацій громадян. Аналізуючи матеріали про енергетичні спіль-

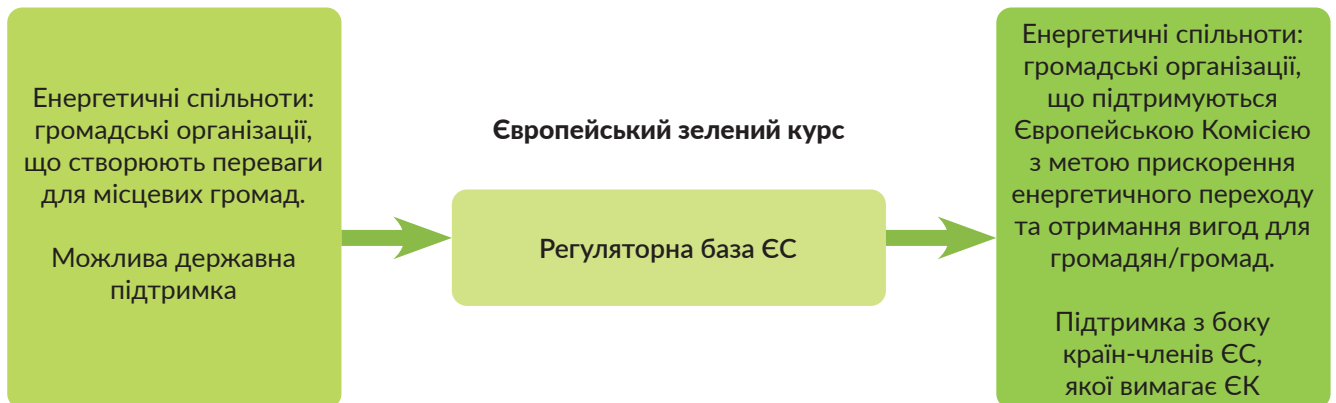

Рисунок 1.6. Розширення концепції енергетичних спільнот в рамках Європейського зеленого курсу.
Джерело: власне напрацювання автора

ноти, можна також помітити нові бізнес-ідеї, спрямовані на інтеграцію (в широкому сенсі «агрегацію») потенціалу енергетичних спільнот для вдосконалення їх функціонування на енергетичних ринках.

У той же час у ряді країн-членів ЄС енергетичні спільноти тільки починають розвиватися, головним чином через відсутність нормативно-правової бази.

До 2030 року виробництво сонячної та вітрової енергії в ЄС має подвоїтись²⁵. Енерге-

²⁵ <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/>

тичні спільноти мають стати важливими учасниками цього зростання. Огляд інформації про умови функціонування енергетичних спільнот у цьому розділі показує, що потенціал цих організацій ще далекий від повноцінної реалізації, для забезпечення якої необхідно розробляти та впроваджувати глибокі зміни у функціонування енергетичних ринків у Європі²⁶.

[SPEECH_22_3184](#)

²⁶ In this context, it is worth reading the article on Germany: A Vision of a Decentralized Energy Market for Germany 2030, Grid Singularity, November 2023.

1.4. УСПІШНІ КЕЙСИ СТВОРЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КООПЕРАТИВІВ У ЄВРОПІ

Елеонора Стах

Стрімкий розвиток енергетичних кооперативів у закордонних країнах відбувається завдяки поєднанню ініціативи громадян, які прагнуть «децентралізації енергетичних послуг», що в основному зосереджені в руках крупного бізнесу, та підтримки з боку держави, яка вирішує енергетичну проблему за рахунок стимулювання впровадження та використання відновлюваних джерел енергії. Збільшення кількості енергетичних кооперативів відповідає завданням місцевих та регіональних програм. Енергетичні кооперативи є об'єднаннями громадян, підприємств та організацій, метою яких є реалізація різноманітних локальних проєктів у сфері відновлювальної енергетики, формою так званої громадянської активності в окремих політичних процесах. Кооператив Friedrich-Wilhelm Raiffeisen Energie з Баварії побудував сонячну електростанцію для своїх членів. У США Piedmont Biofuels Cooperative у місті Пітсборо забезпечує своїх членів біодизелем, який виготовляють із харчових відходів – масла, яке залишається від смаження продуктів у фастфудах. Поширені енергетичні кооперативи також в Австрії, Данії, Нідерландах, Швеції, Великобританії. Вони надають можливість зробити свій внесок у переході від неекологічного використання невідновлюваних енергоресурсів до енергозабезпечення шляхом використання відновлюваних джерел енергії та створюють можливості для розвитку регіональних енергетичних проєктів.

З метою вивчення Європейського досвіду функціонування енергетичних спільнот, розглянемо декілька успішних прикладів енергетичних спільнот в ЄС.

Біоенергетичний кооператив у Юнде (Німеччина)

Одним із прикладів є біоенергетичний об'єкт, який належить місцевим власникам – жителям Юнде (Німеччина). Модель біоенергетичного кооперативу побудована на тому, що мешканці можуть придбати акції кооперативу, який володіє біоенергетичним об'єктом. Нара-

зі близько 75% жителів Юнде є членами кооперативу. Після того як вони придбали акції та стали учасниками кооперативу, вони отримали можливість купувати в нього опалення та електроенергію. Отже споживачі енергії також є виробниками цієї енергії.

Система містить когенераційний генератор потужністю 700 кВт, який працює на біогазі для виробництва електроенергії, яка постачається в державну мережу. Котел на деревній трісці потужністю 550 кВт використовується взимку для опалення, яке циркулює по місцевій районній мережі. У літній час надлишок тепла ТЕЦ використовується для сушіння деревної тріски або дров для опалювального котла, який буде використовуватися взимку. Початкова мета проєкту полягала в тому, щоб село було самодостатнім з точки зору споживання енергії. Тепер електростанції забезпечують 70% потреб села в опаленні та вдвічі перевищують потребу в електроенергії.

Система коштувала 5,2 мільйона євро, з яких 0,5 мільйона надійшли від громадян-інвесторів, 1,3 мільйона – від гранту, а решта 3,4 мільйона – від банківської позики.

До того ж проєкт мав значний вплив на екологію. Так, він призвів до скорочення викидів CO₂ у селах на 60%, шляхом відмови від палива, а члени кооперативу тепер забезпечені зручним, надійним і відносно дешевим джерелом місцевої енергії. Селяни також вважають, що проєкт сприяв розвитку духу сільської громади²⁷.

Біоенергетична спільнота в Брікстоні (Великобританія).

З 2012 року група осіб очолила створення трьох громадських проєктів сонячної енергії в Брікстоні, з метою генерації відновлюваної енергії та забезпечення фінансових надходжень в райони, де вони розташовані. Кожен проєкт є зареєстрованим кооперативом, який повністю належить його акціонерам. Ціна на акції кооперативу становила мінімум £250. Продаж цих

²⁷ Energy Communities Europe. The online repository of energy communities in Europe

акцій допоміг профінансувати встановлення систем генерації сонячної енергії.

Brixton Solar 1 було завершено в березні 2012 року, після встановлення кількох сотень квадратних метрів сонячних панелей на даху Elmore House в регіоні Лафборо в Брікстоні. Система мала загальну генеруючу потужність 37 кВт. Цей проєкт залучив 103 інвестори, майже половина з яких приїхали з району Брікстона, зібравши 60 000 фунтів стерлінгів за три тижні. Brixton Solar 2 було завершено в жовтні 2013 року, система розташовувалась у п'яти житлових кварталах Стайлз Гарденс у регіоні Лафборо. Останній проєкт, Brixton Solar 3 – це бізнес-модель потужністю 50 кВт, яка нещодавно була встановлена на чотирьох будівлях у Roupell Park Estate.

У всіх цих проєктах вироблена електроенергія спершу продається користувачам у будівлях, а надлишок продається до національної електромережі. На сьогодні усі проєкти виробили понад 50 000 кВт/год енергії. Разом із виробництвом енергії, як і багато інших енергетичних проєктів громад, схеми Brixton забезпечують фінансові надходження для місцевої громади. Інвестори кожного проєкту отримують прибутки в розмірі близько 3% від своїх інвестицій, тоді як 20% прибутку повертаються до Фонду енергоефективності громади та витрачаються на різноманітні місцеві ініціативи, спрямовані на енергозбереження на місцевому рівні²⁸.

Енергетичне співтовариство у Валенсії – у Кастеллар Л'Олівераль

Проєкт було запущено наприкінці січня 2023 року. Ініціатива стартувала ще у 2020 році, коли ініціативна група змогла легально почати працювати над колективним власним споживанням відновлюваної енергії. Муніципалітет хотів пілотувати кілька проєктів, використовуючи громадські та приватні дахи.

Весь процес очолювала Фондація клімату та енергії Валенсії. Було запущено комунікаційну кампанію, щоб залучити громадян із 2 різних мікрорайонів, а також проведено серію семінарів, що охопили такі теми, як відновлювані джерела енергії (зокрема сонячні електростанції),

існуюча правова база для колективного власного споживання та можливі правові структури для енергетичних спільнот.

Невдовзі кілька невеликих робочих груп із 5-6 осіб створили спільноти, структуровані як некомерційні організації. Оскільки група в Кастелларі вже визначила відповідний муніципальний дах, їхній проєкт просувався швидше. Ініціативні групи не мали достатньо знань чи досвіду роботи в енергетичному секторі, тому паралельно проводилась роз'яснювальна робота.

Основною проблемою в процесі запуску було те, що в Іспанії на національному рівні небагато прикладів енергетичних проєктів, на які можна було б спиратись. Крім того довелось зіткнутись з кількома перешкодами на технічному та юридичному рівнях. Найскладнішим було підключення до мережі, а також сумісність та обмін інформацією між DSO (є дві змішані мережі в Кастелларі, унікальний випадок в Іспанії) та постачальниками енергії.

Члени-засновники зустрілися при запуску проєкту та досі ним керують. Ціни на участь були відносно невисокими: 600 євро за 0,50 кВт·п, що означає близько 130 євро щорічної економії для кожного домогосподарства. У Кастелларі завжди був високий рівень громадянської залученості.

Коли були визначені умови вступу до спільноти (вартість паїв, договори та інше), було організовано публічну презентацію проєкту. Жителі виявили величезний інтерес і вже за кілька тижнів проєкт набрав максимальну кількість учасників.

Проєкт мав слоган «Право на енергію», а однією з головних цілей у статуті кооперативу є боротьба з енергетичною бідністю. Однак, враховуючи складність проєкту і необхідність встановлення сонячних панелей до кінця 2021 року (для отримання вигоди від регіональної субсидії), фонд придбав кілька додаткових акцій у громаді та безкоштовно розподілив їх між трьома вразливими категоріями населення, які проживають у Кастелларі²⁹.

²⁸ Brixton Energy

²⁹ Energy Cities. The European learning community for future-proof cities

РОЗДІЛ 2

СТВОРЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СПІЛЬНОТ

2.1. ЗАКОНОДАВЧІ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СПІЛЬНОТ

Сергій Кравчук

З огляду на ресурсні обмеження, світові тенденції до розукрупнення, децентралізації енергетики, появи великої кількості «активних споживачів» (prosumers), варто зосередити зусилля на сприянні розвитку місцевих ініціатив, зокрема малого й середнього підприємництва та енергетичних кооперативів, постачання електричної й теплової енергії з урахуванням регіональних особливостей, розвитку розподіленої генерації; підвищенні ефективності використання енергоресурсів енергоспоживаючими установками в будівлях та системах енергопостачання; завершенні встановлення приладного обліку постачання та споживання енергоресурсів і послуг.

Серед стимульованих суб'єктів у сфері виробництва електричної енергії з використанням альтернативних джерел також названо споживачів, до яких згідно зі ст. 91 Закону № 555-IV віднесено енергетичні кооперативи та приватні домогосподарства. Варто звернути увагу, що термін «споживач» у Законі № 555-IV використовується у значенні, передбаченому Законом України «Про ринок електричної енергії», згідно зі ст. 1 якого споживач – це фізична особа, у тому числі фізична особа-підприємець, або юридична особа, що купує електричну енергію для власного споживання. На основі аналізу обох згаданих вище Законів можна зробити висновок, що, на відміну від інших споживачів, енергетичні кооперативи та приватні домогосподарства мають право виробляти електричну енергію з використанням альтернативних джерел та здійснювати її продаж.

Характеризуючи енергетичний кооператив потрібно виходити з його визначення, закріпленого у ст. 1 Закону № 555-IV, як юридичної особи, заснованої відповідно до Закону України «Про кооперацію» або Закону України «Про споживчу кооперацію» для здійснення госпо-

дарської діяльності з виробництва, заготівлі або транспортування паливно-енергетичних ресурсів; для надання інших послуг з метою задоволення потреб членів кооперативу або територіальної громади, а також з метою отримання прибутку, згідно з вимогами чинного законодавства. Особливість ознак енергетичного кооперативу як суб'єкта господарювання відображається на його організаційно-правовій формі. Енергетичний кооператив може створюватися відповідно до Законів України «Про кооперацію» та «Про споживчу кооперацію». Водночас за Законом України «Про кооперацію» енергетичний кооператив може створюватися як виробничий, оскільки саме для нього законом передбачено мету діяльності – отримання прибутку. У зв'язку з цим можна припускати, що створення енергетичних кооперативів за згаданим Законом можливо тільки фізичними особами, які займаються виробництвом електроенергії з використанням альтернативних джерел або зацікавлені у здійсненні такого виробництва. Аналізуючи можливість створення енергетичного кооперативу за Законом України «Про споживчу кооперацію» варто брати до уваги, що первинною ланкою споживчої кооперації є споживче товариство, тобто самостійна, демократична організація громадян, які на основі добровільності членства і взаємодопомоги за місцем проживання або роботи об'єднуються для спільного господарювання з метою поліпшення свого економічного і соціального стану (ст. 5 Закону № 555-IV).

У споживчому товаристві розрізняють індивідуальне і колективне членство. Колективними членами споживчого товариства відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону України «Про споживчу кооперацію» можуть бути фермерські господарства, колективні сільськогосподарські підприємства, господарські товариства, кооперативні, державні та інші підприємства, що поділяють

його цілі та інтереси. Отже створення енергетичного кооперативу за цим Законом можливо як фізичними, так і юридичними особами, які займаються виробництвом електроенергії з використанням альтернативних джерел або зацікавлені у здійсненні цього виробництва.

Щодо енергетичного кооперативу особливий прояв також мають ознаки майнової відокремленості та господарської компетенції. Так, на основі положень ст. 91 Закону, для віднесення енергетичного кооперативу до стимульованих суб'єктів він повинен мати генеруючі установки, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел. При цьому їх потужність не може перевищувати 150 кВт.

Крім того, цей кооператив наділений правами та обов'язками, які визначаються видами його діяльності (виробництво, заготівля або транспортування паливно-енергетичних ресурсів, тобто сукупності всіх природних і перетворених видів палива та енергії, які використовуються в національному господарстві, надання інших послуг з метою задоволення потреб його членів або територіальної громади та отримання прибутку) та правом здійснення виробництва електроенергії з використанням альтернативних джерел.

У 2017 році в Державному агентстві енергоефективності та енергозбереження презентовано концепцію законопроекту «Про споживчі енергетичні кооперативи», положення якої однак так і не були інтегровані в законодавство. У 2019 році в Законі України «Про альтернативні джерела енергії» шляхом внесення змін надане визначення енергетичного кооперативу як юридичної особи, заснованої відповідно до Закону України «Про кооперацію» або Закону України «Про споживчу кооперацію» для здійснення господарської діяльності з виробництва, заготівлі або транспортування паливно-енергетичних ресурсів; для надання інших послуг з метою задоволення потреб його членів або територіальної громади, а також з метою отримання прибутку, згідно з вимогами чинного законодавства. Встановлено також особливості нарахування та диференціації «зеленого» тарифу для енергетичних кооперативів, що виробляють енергію з різних відновлюваних джерел (вітер, сонце, біогаз).

Також варто зазначити, що підтвердженням факту та дати введення в експлуатацію об'єкта електроенергетики, у тому числі черги будівництва електричної станції (пускового комплексу); генеруючої установки споживачів (у тому числі енергетичних кооперативів), встановлена потужність якої не перевищує 150 кВт, що виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), є виданий уповноваженим органом сертифікат, що засвідчує відповідність збудованого об'єкта проектній документації та підтверджує його готовність до експлуатації, або зареєстрована відповідно до законодавства декларація про готовність об'єкта до експлуатації. Коефіцієнт зеленого тарифу для енергетичних кооперативів, що використовують енергію сонця і в яких джерела генерації розміщені на даху та/або фасадах будівель становить: 3.04 для об'єктів, введених в експлуатацію в період від 01.01.2019 по 31.12.2019; 2.28 для об'єктів, введених в експлуатацію з 01.01.2020 по 31.12.2024 та 1.98 для об'єктів, які будуть введені в експлуатацію в період від 01.01.2025 по 31.12.2029. Що стосується інших джерел генерації, більш детальна інформація щодо змін коефіцієнта зеленого тарифу наведена в Законі³⁰.

Для врегулювання правового статусу нового суб'єкта господарювання є необхідним визначення його наступних складових:

1) статусу засновників та членів кооперативу, особливостей внесення та повернення паїв, прав спадкоємців, а також передбачення мінімальної кількості членів – дві особи. У Законі «Про кооперацію» мінімальна кількість учасників – три особи. На наш погляд, має бути не менше десяти засновників, адже суть кооперативу – об'єднання мікрогромади для вирішення енергетичних питань. Законом України «Про альтернативні джерела» встановлено, що умовою нарахування «зеленого» тарифу є кількість учасників не менше десяти осіб. Крім цього, у відносинах кооперативів з органами місцевого самоврядування, наприклад державно-приватного партнерства, може бути встановлено вимогу, за якою кооператив має складатися не менше

³⁰ Закон України «Про альтернативні джерела енергії»

ше як із десяти членів, що мають постійне місце проживання у певній територіальній громаді;

2) правового статусу майна кооперативу та джерел його надходження. На нашу думку це можуть бути кредити кооперативних банків, позики від спеціалізованих державних установ, кредити комерційних банків, інші позики, а також міжнародні гранти, в тому числі на розвиток територіальної громади, якщо остання в особі органів місцевого самоврядування виступить одним із засновників кооперативу. Що більша кількість учасників кооперативу, то більше гарантій незалежності його функціонування від інвестора, отже одним із завдань кооперативу є постійне збільшення кількості його учасників;

3) загальних засад державної підтримки, що може здійснюватися шляхом надання державних гарантій, фінансування за рахунок коштів з державного або місцевого бюджету, гарантування придбання надлишків енергії за «зеленим тарифом».

4) можливості органів місцевого самоврядування брати участь у діяльності кооперативів.

Енергетичні кооперативи дають можливість громадам забезпечувати свої потреби в

енергоресурсах, використовувати місцеві види палива, ставати енергонезалежними і бути активними учасниками енергетичного ринку. Завдяки фінансовій децентралізації, що здійснюється в рамках реформи місцевого самоврядування, місцева влада отримує достатньо фінансування, яке варто спрямувати на необхідні для громад потреби, особливо на стале забезпечення енергоресурсами. Органи місцевого самоврядування в рамках своїх організаційно-господарських повноважень можуть брати активну участь у кооперативному русі. По-перше, вони можуть бути учасниками споживчого кооперативу, що створюється з метою задоволення потреб територіальної громади без мети отримання прибутку. По-друге, органи місцевого самоврядування можуть укласти договір державно-приватного партнерства з виробничим кооперативом на конкурсних умовах.

На наш погляд, енергетичний кооператив може бути двох видів: виробничий та споживчий (Рис. 2.1.).

Отже надалі розглянемо детальніше бізнес-моделі енергетичних кооперативів.

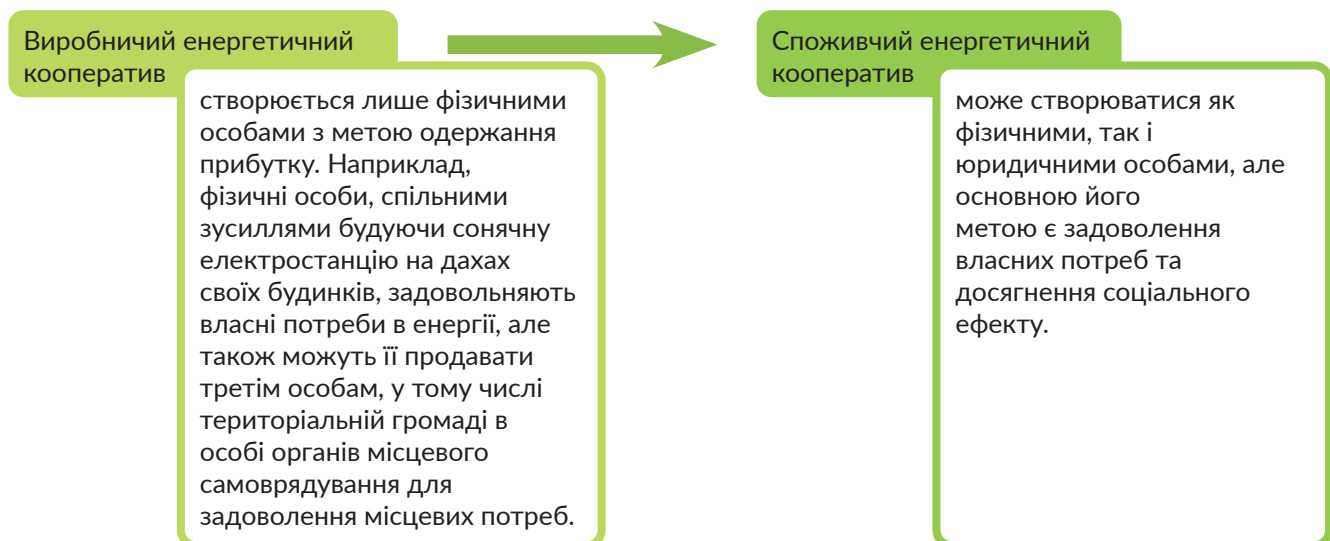

Рис. 2.1. Співставлення термінів виробничий та споживчий енергетичний кооператив

2.2. БІЗНЕС-МОДЕЛІ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СПІЛЬНОТ

Сергій Кравчук

Україна системно рухається у напрямку імплементації Європейського законодавства, зокрема 27 липня 2023 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» № 3220-IX (Закон)³¹, який містить масу нововведень щодо регуляції ринку відновлюваної енергетики (ВДЕ) та є таким, що трансформує галузь у цілому.

Варто зазначити, що Закон містить безліч позитивних моментів, на які вже давно чекав ринок, хоча деякі нормативно-правові рішення є контраверсійними. Остаточне відображення регулювання ми зможемо побачити лише після прийняття вторинного законодавства регулятором, всі з нетерпінням цього очікують. Оскільки Закон³³, стосується широкого кола питань, то надалі для зручності основні законодавчі рішення описуватимуться відповідно до ключових блоків, які врегульовано Законом. Законом запропоновано механізм стимулювання розвитку відновлюваних джерел енергії за принципом самовиробництва. Це є своєрідною альтернативою «зеленому» тарифу та легалізацією використання електростанцій для власних потреб. Цей механізм буде застосовуватись для побутових споживачів, малих непобутових споживачів та інших. Термін «малий непобутовий споживач» використаний у трактуванні Закону «Про ринок електроенергії»: «малий непобутовий споживач – споживач, який не є побутовим споживачем і купує електричну енергію для власного споживання, електроустановки якого приєднані до електричних мереж з договірною потужністю до 50 кВт». Всі ці категорії споживачів відтепер входитимуть до категорії активних споживачів, за умови здійснення ними виробництва електричної енергії та її споживання.

Робота генерувальних установок в рамках механізму самовиробництва відбуватиметься наступним чином. Кожен споживач має право встановити генерувальну установку в рамках дозволеної до споживання потужності та вико-

³¹ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» №3220 від 30.06.2023 року

ристовувати її для забезпечення власних потреб в електроенергії з можливістю відпуску надлишків в мережу.

Споживач набуває статусу активного споживача за умови:

- укладання договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, що є додатком до договору про постачання електричної енергії споживачу; або
- укладання договору з гарантованим покупцем або постачальником універсальних послуг про продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом.

Споживач також набуває статусу активного споживача у разі встановлення установки зберігання енергії з метою участі у ринку допоміжних послуг, надання послуг з балансування та купівлі-продажу електроенергії, яка використовується для зберігання енергії в установках зберігання енергії, на організованих сегментах ринку самостійно або у складі агрегованих груп.

Договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва укладається між електропостачальником та активним споживачем, яким встановлено генеруючу установку. Постачання електричної енергії активним споживачам та купівля електричної енергії, відпущеної генеруючими установками таких споживачів в електричну мережу, здійснюються за вільними цінами, крім випадків, визначених законом.

Для того щоб стати учасником механізму самовиробництва необхідно укласти відповідний договір з постачальником електроенергії, а також ввести в будівельну експлуатацію встановлену генерувальну установку. Згідно з Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» введення в експлуатацію об'єкта нерухомості відбувається на підставі будівельного паспорта об'єкта шляхом реєстрації в органі Державної інспекції архітектури та містобудування України з посиланням на подану замовником декларацію. Крім того, об'єкт має бути готовим до введення в експлуатацію.

Два документа, що дозволяють введення в експлуатацію об'єктів будівництва:

– Декларація про те, що об'єкт готовий до введення в експлуатацію, використовується для житлових дач, садиб, а також прибудов до них, магазинів, складських приміщень та інших. Декларація на введення об'єкта в експлуатацію готується замовником або особою, що його представляє, і подається в прийнятій формі в органи Державної Архітектурно-Будівельної Інспекції для реєстрації. Коли декларація буде зареєстрована, об'єкт вважатиметься введеним в експлуатацію. Декларація, що видається на руки, повинна містити всі необхідні печатки та бути внесеною в єдиний електронний реєстр дозвільної документації.

– Сертифікат про готовність об'єкта до введення в експлуатацію. Введення об'єкта в експлуатацію за сертифікатом можливе для промислових або виробничих об'єктів, а також для нежитлових будівель, які вважаються об'єктами підвищеної небезпеки. Даний документ видається на встановленому бланку і проходить реєстрацію через державну архітектурно-будівельну інспекцію.

Перелік документів, необхідних для виконання порядку введення об'єкта в експлуатацію, можна знайти в контролюючому органі. Для того, щоб отримати дозвіл на введення об'єкта в експлуатацію, необхідно підготувати:

Технічний паспорт бюро технічної інвентаризації;

– зареєстроване державною архітектурно-будівельною інспекцією повідомлення про початок будівельних робіт або відповідний реєстраційний номер та документи, що засвідчують дату подання такого повідомлення;

– документи права власності на земельну ділянку, копія паспорта та ІПН власника.

Таким чином, крім документів, які були вказані в повідомленні про початок будівельних робіт, необхідно докласти тільки заяву на введення об'єкта в експлуатацію і технічний паспорт на готовий збудований об'єкт.

Водночас Закон³² визначає, що введення в експлуатацію може відбуватись за будівельним паспортом (малопотужні установки), декларацією про готовність до експлуатації з відповідним класом наслідків, сертифікатом, що засвід-

³² Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України" №3220 від 30.06.2023 року

чує відповідність збудованого об'єкта проєктній документації та підтверджує його готовність до експлуатації. Для приватних домогосподарств та дахових сонячних електростанцій введення в експлуатацію може відбуватись без отримання дозвільної документації. Ця норма є надзвичайно позитивною, адже сприятиме розвитку встановлення дахових СЕС і максимальному поширенню застосування механізму самовиробництва в цьому контексті.

Відпуск надлишків електричної енергії буде здійснюватися для побутових споживачів та малих непобутових споживачів, які уклали договір з постачальником універсальних послуг (далі – ПУП), за ціною ринку на добу наперед. Якщо приватне домогосподарство використовує установку зберігання енергії, то ціна відпуску електричної енергії, за якою воно може працювати з ПУП, є загальною ціною РДН, яка є вищою, ніж ціна на РДН, наприклад, у денні години. Якщо малі непобутові та інші споживачі укладають договір не з ПУП, а з окремим електропостачальником, вони здійснюватимуть відпуск електроенергії за вільними цінами, які закріплюються в договорі. Водночас активні споживачі можуть змінювати електропостачальника за умови, що зміна відбувається з першого дня календарного місяця.

Вартість відпущеної електроенергії визначається щомісяця за результатами погодинного сальдування вартості обсягу відпуску електричної енергії в мережу та вартості відбору електроенергії з мережі (споживання) з урахуванням вартості послуг з передачі та/або розподілу електричної енергії, що окремо сплачується ПУП або іншому електропостачальнику. За результатом місяця станом на перший календарний день після завершення розрахункового періоду кошти, що були акумульовані за відпущену електроенергію, використовуються автоматично насамперед для сплати спожитої електроенергії та послуг із передачі та/або розподілу. Залишок же може бути виплачений споживачу в наступному місяці.

Робота в рамках механізму самовиробництва здійснюватиметься за договором купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва³³, що є додатком до договору

³³ Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

про постачання електричної енергії споживачу. Водночас регуляції потребуватиме можливість укладання такого договору з іншим постачальником, окрім ПУП, а саме: наскільки окремий договір з третьою особою може бути додатком до договору на споживання електроенергії.

Проте дещо контраверсійним є положення Закону, яке передбачає, що відпускати в мережу споживач-учасник механізму самовиробництва (крім побутового споживача та малого побутового споживача) може не більше 50% від дозволеної до споживання потужності. Законом визначено, що в разі виконання окремих технічних вимог оператора системи розподілу, обсяг відпуску може бути збільшено, але навряд це працюватиме на практиці. Ця норма буде не критичною для активного споживача, лише якщо сальдування відпуску відбуватиметься за результатами календарного року, що дасть змогу вийти на показник, скажімо, в 50% для сонячних електростанцій. Зокрема, Законом визначено саме такий спосіб сальдування для генерувальних електроустановок потужністю понад 1 МВт, що працюватимуть за механізмом самовиробництва. За умови сальдування за результатами місяця для інших за потужністю установок очевидно, що відпуск електроенергії в літні місяці, особливо для підприємств, що не працюють щодня, може перевищувати 50% від дозволеної потужності. Це робитиме встановлення генерувальних установок для покриття всього споживання за механізмом самовиробництва нерентабельним.

Варто зазначити, що і у визначенні категорій активних споживачів, і в запропонованій Законом новій статті 9-6 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» передбачено, що використовуватись для механізму самовиробництва можуть як генерувальні установки, що приєднані до електроустановок, призначених для споживання електричної енергії безпосередньо, так і ті, що приєднані через мережі споживача в межах дозволеної (договірної) потужності такого споживача. Тобто для збільшення своїх обсягів споживання електроенергії, активний споживач може приєднати до своїх устано-

вок об'єкти споживання, що належать йому або власникам суміжних ділянок. За коректної організації обліку відпущена іншим об'єктам або суб'єктам електроенергії вважатиметься електроенергією, спожитою для власних потреб.

Також Законом³⁴ передбачено право у рамках механізму самовиробництва користуватись електроустановками, що належать третім особам, за умови, що вони приєднані до електричних мереж споживача в рамках його дозволеної потужності (у випадку наявності у споживача власних генерувальних установок величина генерувальної установки третьої особи не повинна перевищувати дозволена потужність за мінусом уже встановленої потужності власної установки споживача). Однак весь обсяг електричної енергії, що генерується установками третіх осіб, повинен бути придбаним активним споживачем, до мереж якого під'єднана така установка. До третіх осіб, визначених цією статтею, також можуть належати суб'єкти господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малі гідроелектростанції) на об'єктах електроенергетики або чергах їх будівництва (пускових комплексах), та які уклали договори купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом, за умови, що такі об'єкти електроенергетики або черги їх будівництва (пускові комплекси) додатково приєднані до електроустановок споживача, призначених для споживання електричної енергії безпосередньо чи через мережі такого споживача. Водночас дозволена до відпуску таким об'єктом електроенергетики в мережу споживача електрична потужність не може перевищувати обсяг дозволеної (договірної) потужності електроустановок такого споживача, призначених для споживання електричної енергії. Електрична енергія, відпущена в мережу споживача та/або спожита з мережі споживача таким об'єктом електроенергетики, у відносинах із гарантованим покупцем вважається спожитою на власні потреби, оплата цих обсягів за «зеленим» тарифом не допускається. Варто зазначити, що якщо генерувальна уста-

³⁴ «Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії», №312 від 14.03.2018 року

³⁴ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» №3220 від 30.06.2023 року

новка належить активному споживачу (а елемент споживання мають всі комерційні станції), то потужність його станції визначається за потужністю інверторного устаткування.

Додатково Законом³⁵ визначено, що Кабінетом Міністрів України здійснюватиметься стимулювання встановлення генерувальних установок за механізмом самовиробництва приватними домогосподарствами та об'єктами критичної інфраструктури, шляхом затвердження спеціальних цільових програм. Насамперед відбуватиметься стимулювання встановлення сонячних станцій потужністю до 10 кВт за умови встановлення акумуляторів у співвідношенні 0,5 кВт* год акумулятора на 1 кВт станції. Стимулювання встановлення станцій інших видів та обсягів генерації не буде пріоритетним. Стимулювання відбуватиметься шляхом відшкодування відсотків за кредитом, що був взятий на придбання установки, частково або в повному обсязі.

Закон³⁶ також врегульовує низку питань щодо роботи енергетичних кооперативів, зокрема:

– узгодження визначення енергетичного кооперативу із загальними вимогами Закону України «Про кооперацію» та Закону України «Про споживчу кооперацію». Це нівелює основну проблему у створенні таких кооперативів, яка полягала в необхідності залучення визначеної кількості учасників та відповідному відсотковому співвідношенні часток внеску в кооператив. Відтепер кооператив може створюватись у сферах виробництва, заготівлі або транспортування паливно-енергетичних ресурсів та зберігання енергії для задоволення потреб членів кооперативу або територіальної громади будь-якою кількістю учасників (фізичних та юридичних осіб), з тим розподілом внесків, про який такі учасники домовляться;

– енергетичні кооперативи та замовники енергосервісу можуть бути учасниками механізму самовиробництва за умови споживання всього обсягу електроенергії, виробленої енергетичним кооперативом чи замовником.

³⁵ Закон України «Про альтернативні джерела енергії»

³⁶ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» №3220 від 30.06.2023 року

Огляд бізнес-моделей Енергетичних кооперативів з власним джерелом генерації та установками зберігання енергії

Ключовою особливістю роботи є використання переваг улаштування сонячних електростанцій (СЕС) з приєднанням безпосередньо до внутрішніх мереж Споживача, з його набуттям права власності відразу після завершення будівництва. Зважаючи на це, серед механізмів створення для Енергетичних кооперативів нового об'єкту генерування та накопичення (збереження) розглядається декілька можливих моделей, які наведені нижче.

Фінансовий лізинг. Особливістю реалізації такої бізнес-моделі є те, що постачальник предмету лізингу (такою особою може бути компанія, яка здійснює будівництво сонячних електростанцій та/або інших об'єктів відновлювальних джерел енергії) отримує кошти від лізингодавця (наприклад, банку або лізингової компанії, або іншої установи, яка має відповідну ліцензію), який є фінансово надійнішим контрагентом, ніж може бути лізингодержувач. Власне це кінцевий споживач електроенергії та/або енергетичний кооператив.

Лізингова діяльність в Україні регулюється нормами Господарського та Цивільного Кодексів, Законами України «Про фінансовий лізинг», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про податок на додану вартість», «Про банки і банківську діяльність», а також нормативними актами Національного банку України та Державної комісії по регулюванню ринків фінансових послуг. Даними законодавчими актами визначено загальні правові ознаки лізингової діяльності, механізм державного регулювання фінансового лізингу як фінансової послуги, порядок оподаткування лізингових операцій та правила здійснення цієї діяльності банками.

З точки зору мітигації ризиків, актив – електростанція – більш захищений, оскільки право розпоряджання об'єктом залишається у лізингодавця. Будівельна організація отримує кошти від лізингодавця одразу по закінченню будівельних робіт.

Проте в такій моделі є певні обмеження, оскільки лізингодавцем може бути лише банк, фінансова компанія або юридична особа, яка отримала право надавати фінансові послуги. Це має бути компанія з великим статутним капіталом і, як зазначалось раніше, повинна мати ліцензію Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Споживач, в тому числі енергетичний кооператив, може зазнати додаткових збитків, пов'язаних з оформленням фінансового лізингу (страхування, тощо). Також варто враховувати, що право власності на предмет лізингу переходить до лізингоодержувача після сплати всіх лізингових платежів.

Оренда з правом викупу. Однією з основних переваг такої моделі реалізації електроустановки генерації є те, що інвестор залишається власником електростанції до повної оплати її вартості шляхом сплати орендних платежів. До того ж в цій моделі відсутні особливі вимоги до орендодавця, вона має простіше адміністрування та порівняно менші витрати. Орендар в такій моделі отримує право господарського відання на об'єкт оренди (володіння та користування), але право розпоряджання залишається у інвестора.

Окремо варто зазначити, що реалізовувати таку модель необхідно з оглядом на те, що такі операції можуть бути визнані фінансовим лізингом із застосуванням санкцій. Відповідно до Закону України «Про фінансовий лізинг», лізинг вважається фінансовим, у разі якщо до лізингоодержувача переходять усі ризики та винагороди (вигоди) щодо користування та володіння об'єктом фінансового лізингу, за умови додержання хоча б однієї з таких ознак (умов):

1. об'єкт фінансового лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менше 75 відсотків його первісної вартості, а лізингоодержувач зобов'язаний на підставі договору фінансового лізингу або іншого договору, визначеного договором фінансового лізингу, протягом строку дії договору фінансового лізингу придбати об'єкт фінансового лізингу з подальшим переходом права власності від лізингодавця до лізингоодержувача за ціною та на умовах, передбачених таким договором фінансового лізингу або іншим договором, визначеним договором фінансового лізингу;

2. сума лізингових платежів на момент укладання договору фінансового лізингу дорівнює первісній вартості об'єкта фінансового лізингу або перевищує її;

3. балансова (залишкова) вартість об'єкта фінансового лізингу на момент закінчення строку дії договору фінансового лізингу, передбаченого таким договором, становить не більше 25 відсотків первісної вартості (ціни) такого об'єкта фінансового лізингу станом на початок строку дії договору фінансового лізингу;

4. об'єкт фінансового лізингу, виготовлений на замовлення лізингоодержувача, після закінчення дії договору фінансового лізингу не може бути використаний іншими особами, крім лізингоодержувача, зважаючи на його технологічні та якісні характеристики.

Особливістю моделі «оренди з правом викупу» є також ризик дефолту клієнта та/або втрати активу в разі його неправомірних дій. Для того, щоб покрити вказані ризики, інвестору необхідно передбачити надійне забезпечення та додаткові гарантії. В такому випадку можна розглянути банківську гарантію, при реалізації якої банк може повністю або частково покрити зобов'язань клієнта перед інвестором.

Що стосується фінансування проєкту та повернення інвестицій, необхідно враховувати, що, попри те що термін повернення легко спрогнозувати, він становитиме більше 4 років.

Генеральний підряд з фінансуванням. Енергетичний кооператив отримує право власності на електростанцію з дати завершення її будівництва та передачі за відповідними актами виконання будівельних робіт. Це в подальшому повністю звільняє енергетичний кооператив від плати за розподіл та передачу електроенергії, що однозначно є перевагою та підвищує ефективність такої моделі реалізації. На додачу до зазначеного, у випадку залучення банківського фінансування для реалізації проєкту, будівельна організація отримує оплату за виконані роботи після отримання енергетичним кооперативом рефінансування.

Модель залучення банківського фінансування для рефінансування вкладених коштів дозволяє отримати кращу структуру капіталу. Як наслідок проєкт для енергетичного кооперативу матиме кращі інвестиційні показники за рахунок меншого відсотка акціонерного капіталу.

В такій моделі залишається необхідність залучення власних коштів (в тому числі «коротких» кредитів та або пайових внесків від учасників енергетичного кооперативу на етапі початку будівництва) для фінансування будівництва об'єкта генерації та існує певний ризик неотримання рефінансування енергетичного кооперативу. Право власності на основний актив – електростанцію – передається енергетичному кооперативу до повної його оплати.

Враховуючи п.5 Закону України «Про ринок електричної енергії» виробники електричної енергії з альтернативних джерел енергії (в тому числі енергетичні кооперативи) мають право здійснювати електрозабезпечення електроустановок власного споживання, не пов'язаних з виробництвом електричної енергії, що розташовані з ними на одній земельній ділянці чи земельних ділянках, що мають спільні межі, електричними мережами внутрішнього електрозабезпечення, за умови організації комерційного обліку та об'єднання їх однією площею вимірювання.

Для учасників енергетичного кооперативу це досить зручно, оскільки маючи електричну станцію, що працює на відновлюваних джерелах енергії, яка знаходиться на земельній ділянці поруч з виробничими потужностями такого кооперативу, є можливість споживати електричну енергію від електростанції без плати за передачу та розподіл електроенергії.

Вимоги щодо організації комерційного обліку електричної енергії на об'єктах, що об'єднані однією площею вимірювання, та визначення обсягів спожитої/відпущеної електричної енергії (сальдування) на таких площах вимірювання встановлюються кодексом комерційного обліку³⁷.

Детальний аналіз переваг та недоліків розглянутих бізнес-моделей неведений в таблиці 1.

Електричні мережі внутрішнього електрозабезпечення, що з'єднують генеруючий об'єкт виробника з альтернативних джерел енергії (лише мікро-, міні- та малі гідроелектростанції в разі використання гідроенергії) з електроуста-

Таблиця 1. Огляд особливостей бізнес-моделей реалізації об'єкта ВДЕ для Енергетичних кооперативів

	Фінансовий лізинг	Оренда з правом викупу	Генеральний підряд з фінансуванням
Переваги	постачальник предмету лізингу* отримує кошти від лізингодавця, що гарантує повернення інвестицій; діяльність врегульована спеціальним законодавством, що регламентує фінансовий лізинг, в тому числі в частині страхування від ризиків; право розпорядження об'єктом залишається у лізингодавця;	інвестор залишається власником електростанції до повної оплати її вартості у вигляді орендних платежів; відсутні особливі вимоги до орендодавця та більш просте адміністрування угоди та порівняно менші витрати; орендар отримує право господарського відання на об'єкта оренди (володіння та користування), але право розпорядження залишається у інвестора;	енергетичний кооператив отримує право власності на електростанцію з дати її будівництва, що в подальшому повністю Енергетичний кооператив від плати за розподіл та передачу; інвестор отримує кошти та дохід, після отримання клієнтом рефінансування; краща структуру капіталу, як наслідок кращі інвестиційні показники проекту;
Недоліки	лізингодавцем може бути лише банк, або фінансова компанія, або юридична особа яка отримала право надавати фінансові послуги. можуть виникати додаткові витрати пов'язані з оформленням фінансового лізингу (страхування, тощо); право власності на предмет лізингу переходить до лізингодержувача* після сплати всіх лізингових платежів;	необхідність контролю та невизнання операцій фінансовим лізингом; інвестор несе ризики дефолту споживача та/або втрати активу; потрібне надійне забезпечення та додаткові гарантії, в тому числі банківські;	необхідність залучення власних коштів для інвестицій на період будівництва; ризик неотримання рефінансування енергетичним кооперативом; право власності на електростанцію передається енергетичному кооперативу до повної його сплати.

³⁷ Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг «Про затвердження Кодексу комерційного обліку електричної енергії», №311 від 14.03.2018 року

новками власного споживання, не пов'язаними з виробництвом електричної енергії, які розташовані з ним на одній земельній ділянці чи земельних ділянках, що мають спільні між собою межі, не вважаються прямою лінією, тобто при такому приєднанні електроустановка з ВДЕ та споживач мають право бути з'єднані з зовнішніми мережами, що дозволяє підвищити надійність електропостачання.

Електрична енергія, спожита електроустановками власного споживання, не пов'язаними з виробництвом електричної енергії через електричні мережі внутрішнього електрозабезпечення, у відносинах із гарантованим покупцем вважається спожитою на власні потреби.

Особливості приєднання електроустановок власного споживання виробників електричної енергії з альтернативних джерел енергії (а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями) та особливості й обмеження щодо приєднання до таких електроустановок інших споживачів визначаються кодексом системи передачі та/або

кодексом систем розподілу^{38,39}, що затверджуються Регулятором.

Відповідно до Правил роздрібного ринку електричної енергії (п.11.1.6)⁴⁰, сальдування електроенергії, генерованої сонячною електростанцією та установкою зберігання енергії (УЗЕ) та спожитої Споживачем у розрахунковий період, відбувається в тому випадку коли власником об'єктів споживання та генерування є один суб'єкт, а такі об'єкти об'єднані однією площею вимірювання у межах цієї площадки вимірювання. Таким чином Споживач заощаджує тиме на обсязі електроенергії, що надходить до його внутрішніх мереж від СЕС.

³⁸ Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг «Про затвердження Кодексу систем розподілу», №310 від 14.03.2018 року

³⁹ Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг «Про затвердження Кодексу системи передачі», №309 від 14.03.2018 року

⁴⁰ Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг «Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії», №312 від 14.03.2018 року

2.3 ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КООПЕРАТИВУ

Олена Жиденко

Фактично чинне законодавство дозволяє створення енергетичних кооперативів в Україні, однак спеціальне регулювання їх діяльності відсутнє. Енергетичні кооперативи можуть бути створені на підставі Законів України (ЗУ «Про кооперацію»⁴¹, ЗУ «Про споживчу кооперацію»⁴² або ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»⁴³).

Обрання моделі кооперативу залежить від планованої діяльності та членів. Деякі види кооперативів дозволяють участь лише фізичних осіб, можуть не дозволяти розподіляти прибутки або вимагати трудову участь. Товариства з обмеженою відповідальністю можуть бути ко-

⁴¹ Закон України «Про кооперацію» № 1087-IV від 10.07.2003 р.

⁴² Закон України «Про споживчу кооперацію» № 2265-XII від 10.04.1992р.

⁴³ Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-19 від 06.02.2018р.

оперативами у разі включення відповідних положень в установчі документи.

Закон України «Про кооперацію» визначає **кооператив** як юридичну особу, утворену фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування, та розрізняє три типи кооперативів: виробничий, обслуговуючий та споживчий⁴⁴.

- **Виробничий** кооператив утворюється через об'єднання фізичних осіб для спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку.
- **Обслуговуючий** кооператив утворюється через об'єднання фізичних та/або юридич-

⁴⁴ Закон України «Про кооперацію» № 1087-IV від 10.07.2003 р.

них осіб для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам з метою провадження їх господарської діяльності.

Обслуговуючі кооперативи надають послуги іншим особам в обсягах, що не перевищують 20% від загального обігу кооперативу.

- **Споживчий** кооператив (споживче товариство) утворюється через об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для організації торговельного обслуговування, заготівель сільськогосподарської продукції, сировини, виробництва продукції та надання інших послуг з метою задоволення споживчих потреб його членів. Споживчі кооперативи можуть розподіляти між членами отримані прибутки.
- Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» виділяє четвертий вид кооперативу – **сільськогосподарський**, що утворений фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, реалізацією продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування. Сільськогосподарські кооперативи бувають виробничими та обслуговуючими із властивими для них ознаками, встановленими ЗУ «Про кооперацію».
- ЗУ «Про альтернативні джерела енергії»⁴⁵ встановлює в українському законодавстві термін «енергетичний кооператив». Відповідно до Закону, **енергетичний кооператив** – юридична особа, заснована відповідно до Закону України «Про кооперацію» або Закону України «Про споживчу кооперацію» для здійснення господарської діяльності з виробництва, заготівлі або транспортування паливно-енергетичних ресурсів, для

надання інших послуг з метою задоволення потреб його членів або територіальної громади, а також з метою отримання прибутку, відповідно до вимог законодавства.

Цим же законом було встановлено право енергетичних кооперативів на отримання «зеленого» тарифу.

Загальний порядок створення кооперативу:

Прийняття рішення установчих зборів про створення кооперативу та затвердження його Статуту. Протокол установчих зборів підписується головою та секретарем установчих зборів.

Юридична особа бере участь в утворенні кооперативу через свого керівника або іншого уповноваженого представника, який діє на підставі довіреності на вчинення дій щодо створення кооперативу. Невід'ємною частиною протоколу установчих зборів кооперативу є реєстр осіб які брали участь в установчих зборах. В ньому обов'язково зазначаються відомості про:

1) фізичних осіб – прізвище, ім'я та по батькові особи, дата народження; для іноземців або осіб без громадянства – дані національного паспорта або документа, що його замінює. Дані про особу засвідчуються її особистим підписом;

2) юридичних осіб – повна назва, ідентифікаційний код в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, місцезнаходження, прізвище, ім'я та по батькові особи, уповноваженої брати участь в установчих зборах, що засвідчуються підписом особи, уповноваженої брати участь в установчих зборах.

Проведення його державної реєстрації в контролюючих органах в порядку, передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р. протягом 60 днів з дня проведення установчих зборів. У разі неподання документів для державної реєстрації кооперативу протягом 60 днів з дня проведення установчих зборів такий кооператив не вважається утвореним;

Після державної реєстрації кооперативу його засновники повинні зробити вступний внесок та вклад, після чого вони набувають статусу члена кооперативу, здобувають права та обов'язки, установлені Законом та статутом кооперативу.

⁴⁵ Закон України «Про альтернативні джерела енергії» № 555-IV від 20.02.2020 р.

Створення органів управління кооперативу⁴⁶:

- Загальні Збори;
- Правління;
- Виконавчий директор;
- Спостережна комісія;
- Ревізійна комісія (ревізор).

Формування фондів⁵¹:

1) пайовий фонд – формується за рахунок паїв членів кооперативу.

Пай – майновий поворотний внесок члена кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельних ділянок.

2) неподільний фонд – формується за рахунок вступних внесків та відрахувань від доходу кооперативу.

Вступний внесок – грошовий чи інший майновий неповоротний внесок, який особа зобов'язана сплатити у разі вступу до кооперативу.

3) резервний фонд для покриття можливих збитків та спеціальний фонд для забезпечення статутної діяльності.

Безпосередня господарська діяльність енергетичного кооперативу може передбачати:

- заготівлю сировини (здійснюється без отримання ліцензії);
- сільськогосподарську діяльність – заготівля та обробка залишків та відходів від ведення сільськогосподарської діяльності, вирощування енергетичних культур – для здійснення якої зазвичай необхідні землі сільськогосподарського призначення.

Землі кооперативу формуються за рахунок пайових внесків членів кооперативу, зроблених шляхом надання земельних ділянок; взяття в оренду та придбання у власність.

- деревну промисловість – спеціальний дозвіл на використання лісових ресурсів.

Кооперативи можуть скористатися правом реалізовувати товари та надавати послуги за цінами і тарифами, що встановлюються на договірних засадах, з окремими цінами для членів кооперативу.

- виробництво та постачання теплової енергії;

- будівництво теплогенеруючих об'єктів на землях енергетики;
- необхідність створення або підключення до теплових мереж;
- отримання ліцензії на виробництво та постачання теплової енергії;
- затвердження тарифів Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг;
- виробництво та постачання електричної енергії;
- використання земель енергетики;
- підключення до мережі;
- отримання ліцензії на обладнання, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел, встановленої потужності не менше 10 МВт;
- продаж електричної енергії на Оптовому ринку електричної енергії України за «зеленим» тарифом.

Бар'єри при створенні та діяльності енергетичних кооперативів в Україні:

- наявність великої кількості нетотожних правових норм, що регулюють загальний порядок створення та діяльності кооперативів – ЦК, ГК, ЗУ «Про кооперацію», ЗУ «Про сільськогосподарську кооперацію», ЗУ «Про споживчу кооперацію»;
- складність у виборі типу при створенні енергетичного кооперативу:

- 1) виробничий (лише фізичні особи, обов'язкова трудова участь, мета - отримання прибутку);
- 2) обслуговуючий (фізичні та/або юридичні особи, надання послуг переважно членам кооперативу, без мети отримання прибутку);
- 3) споживчий (фізичні та/або юридичні особи, заготівля сільськогосподарської продукції, сировини, виробництво продукції, лише члени, без мети отримання прибутку).

- необхідність затвердження тарифів.

Пропозиції для налагодження діяльності енергетичних кооперативів в Україні:

- узгодження норм чинних законів, які регулюють діяльність кооперативів, прийняття єдиної термінології;

⁴⁶ Закон України «Про кооперацію» № 1087-IV від 10.07.2003 р.

- впровадження визначеного правового статусу енергетичних кооперативів, для чого на законодавчому рівні встановити:
- основні види діяльності енергетичних кооперативів;
- спеціальний тип для енергетичних кооперативів (фізичні та юридичні особи, заготівля сировини, виробництво та постачання енергії, послуги не лише членам, а й іншим особам, мета отримання прибутку);
- забезпечення особливого становища енергетичних кооперативів (без затвердження тарифів, отримання інших пільг);
- державне стимулювання створення та діяльності енергетичних кооперативів (компенсація частини вартості будівництва теплових мереж та встановлення генеруючого обладнання).

Регулювання прибутку

Цивільний кодекс України визначає, що кооперативи можуть, окрім своєї основної діяльності, здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню (стаття 86). Проте механізм розподілу прибутку законодавством не визначено. З наведених норм законодавства бачимо, що якщо учасники кооперативу мають на меті отримання прибутків, такий кооператив потрібно утворювати у формі виробничого кооперативу. Водночас учасниками даного кооперативу можуть бути лише фізичні особи, і вони мають обов'язково брати трудову участь у його діяльності.

Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, можуть нести збитки, пов'язані з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів (частина 3 статті 80 Господарського кодексу України⁴⁷).

Правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю, порядок їх створення, діяльності та її припинення, права та обов'язки їх

учасників визначаються Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України та Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»⁴⁸.

Слід звернути увагу, що згідно з частиною 3 статті 29 Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», кожен учасник товариства на загальних зборах учасників має кількість голосів, пропорційну до розміру його частки у статутному капіталі товариства, якщо інше не передбачено статутом. Тому, задля забезпечення дотримання одного з основних принципів кооперації (забезпечення рівного права голосу під час прийняття рішень), у статуті товариства потрібно закріпити, що один учасник товариства, незалежно від його частки у статутному капіталі, має один голос.

Зважаючи на вищенаведене, при створенні енергетичного кооперативу необхідно ретельно проаналізувати плани та обрати одну з перелічених можливих форм, яка найбільше відповідатиме потребам.

Участь органів місцевого самоврядування

Участь органів місцевого самоврядування у кооперативах чинним законодавством України врегульована суперечливо і є можливою через комунальне підприємство.

Зокрема, Цивільний кодекс України встановлює, що територіальні громади можуть створювати юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь в їх діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом (частина 3 статті 169). Водночас згідно з Господарським кодексом України, здійснення підприємницької діяльності забороняється органам державної влади та органам місцевого самоврядування (частина 4 статті 43). Ситуація є неоднозначною і не можна з упевненістю стверджувати, що органи місцевого самоврядування можуть бути засновниками кооперативу.

Проте існує інша правова форма для здійснення територіальними громадами підприємницької діяльності — через створення комунальних підприємств (частина 3 статті 169 Цивільного кодексу України). Комунальне унітарне підприємство утворюється компе-

⁴⁷ Господарський Кодекс України.

⁴⁸ Цивільний Кодекс України.

тентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління. Орган, до сфери управління якого входить комунальне унітарне підприємство, є представником власника – відповідної територіальної громади і виконує його функції у межах, визначених цим Кодексом та іншими законодавчими актами (частини 1,2 статті 78 Господарського кодексу України). Комунальне підприємство може

бути співзасновником кооперативу, але слід враховувати, що при наданні внеску до статутного капіталу кооперативу таке підприємство має попередньо отримати згоду органу, до сфери управління якого воно належить. Разом з тим, таке підприємство може зробити вагомий негрошовий внесок надавши у використання новоствореного кооперативу приміщення, техніку або інше майно. Такий внесок може приносити підприємству додатковий дохід.

РОЗДІЛ 3. ДІЯЛЬНІСТЬ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КООПЕРАТИВІВ

3.1. ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КООПЕРАТИВУ

Ганна Зотєєва

Мета й важливість бизнес-планування

Бізнес-планування енергетичних спільнот визначає стратегічний курс для створення та управління енергетичними проєктами, які базуються на використанні відновлюваних джерел енергії та спрямовані на забезпечення сталого розвитку місцевих громад. Цей процес включає в себе детальний аналіз, планування фінансів, залучення громадської підтримки та ефективне впровадження проєктів для забезпечення сталого та ефективного виробництва енергії.

Бізнес-план слугує своєрідною картою, яка не тільки визначає шлях до досягнення успіху, але і робить його більш прогнозованим та контрольованим.

Важливість бизнес-планування виявляється в кількох ключових аспектах:

Структура та керованість:

- Визначення мети та місії: бізнес-план допомагає конкретизувати мету та місію спільноти, чітко визначаючи її напрямки та цілі.
- Стратегічне планування: дозволяє створити стратегію, визначити переваги над кон-

курентами та підготувати план для досягнення успіху.

Фінансове забезпечення:

- Залучення інвестицій: інвестори та кредитори здебільшого вимагають бізнес-план для визначення фінансової життєздатності та потенційного доходу проєкту.
- Оцінка ризиків: допомагає виявити можливі фінансові ризики та розробити стратегії їх управління.

Маркетинг та реклама:

- Ринковий аналіз: бізнес-план включає в себе детальний аналіз ринку, що допомагає зрозуміти цільову аудиторію та визначити потенційні маркетингові стратегії.
- Маркетинговий план: дозволяє розробити ефективний план реклами та визначити стратегії привертання клієнтів.

Організація та управління ресурсами:

- Структура управління: визначає ролі та відповідальності членів команди, сприяючи ефективному управлінню.
- Визначення потреб: допомагає визначити потреби у ресурсах – фінансових, людських чи матеріальних.

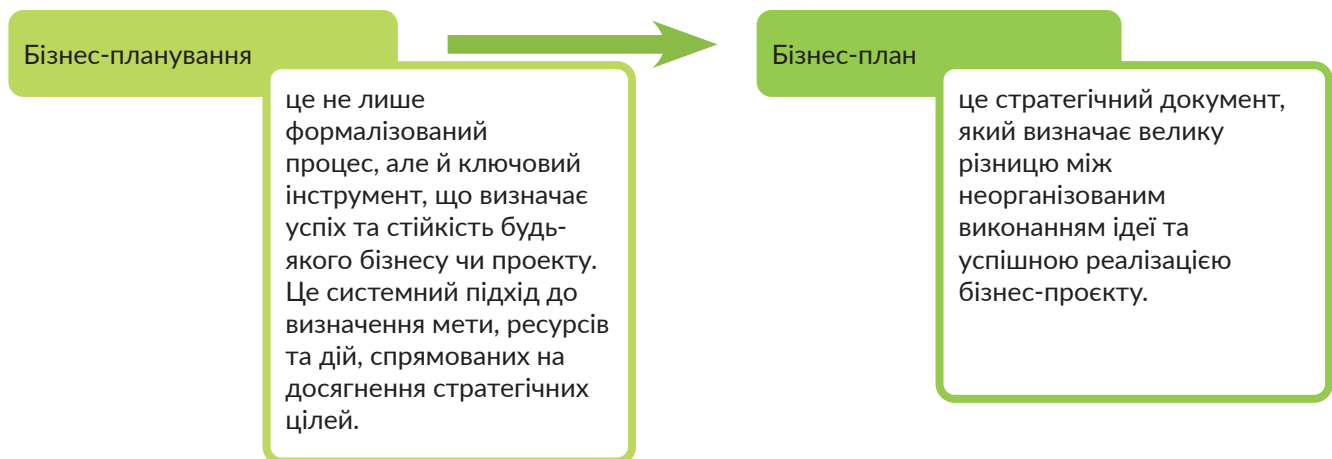

Рис. 3.1. Визначення понять бізнес-планування та бізнес-план.
Джерело: узагальнення автора

Сталість та розвиток:

- Аналіз індикаторів прогресу: дозволяє встановлювати ключові показники ефективності та вносити корективи для досягнення поставлених цілей.
- Забезпечення сталого розвитку: враховує питання сталості, екологічної відповідальності та соціального впливу.

Залучення співробітників та партнерів:

- План фінансових заохочень: допомагає створити привабливі умови для співробітників та партнерів.
- Комунікаційна стратегія: розробляє план комунікації для ефективної взаємодії з різними стейкхолдерами.

Стандарти бізнес-планування

Стандарти бізнес-планування визначають загальні принципи та вимоги, які повинні бути враховані при розробці документу. Такі стандарти регулюють структуру (рис. 3.2.), зміст і відтворення бізнес-плану для забезпечення його якості та ефективності в процесі використання. Існують деякі загальні стандарти бізнес-планів. У ДОДАТКУ 3 нами запропоновано шаблон типового бізнес плану для енергетичних спільнот.

Однією з організацій, що пропонує міжнародні стандарти для бізнес-планування є United Nations Industrial Development Organization (UNIDO) – організація, що бореться за глобальне процвітання, підтримуючи індустріальний розвиток країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою (www.unido.org). Бізнес-планування за методикою UNIDO – це глобальне дослідження вашого проекту, що відо-

бражає передумови для створення, необхідні ресурси та умови реалізації проекту, з урахуванням поточної ситуації на ринку. Цю методику було спеціально розроблено експертами Організації з промислового розвитку при ООН для підвищення якості досліджень інвестиційних проектів. На сьогодні це інструмент для оцінки бізнесу для інвесторів по всьому світу.

Українським стандартом бізнес-планування є «Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств», який був розроблений Міністерством економіки України й затверджений наказом № 290 від 06.09.2006 (www.me.gov.ua). Методичні рекомендації узагальнюють світовий та вітчизняний досвід розроблення бізнес-плану підприємств як основи їх інвестиційного розвитку та призначені для надання методичної допомоги підприємствам при складанні річних та довгострокових планів їх розвитку.

Бізнес-планування для енергетичних спільнот

Використовуючи стандарти та нормативні вказівки з оформлення бізнес-плану важливо тримати фокус на своєму проекті та його цілях. Щодо бізнес-планування енергетичних спільнот ключовими компонентами є наступні:

1. Аналіз потреб та відомостей.

Перш ніж розпочати роботу над бізнес-планом важливо провести детальний аналіз потреб громади та зібрати інформацію про наявні джерела енергії та їх використання.

- Ідентифікація потреб: визначте, чого саме потребує ваша громада. Чи це електро-

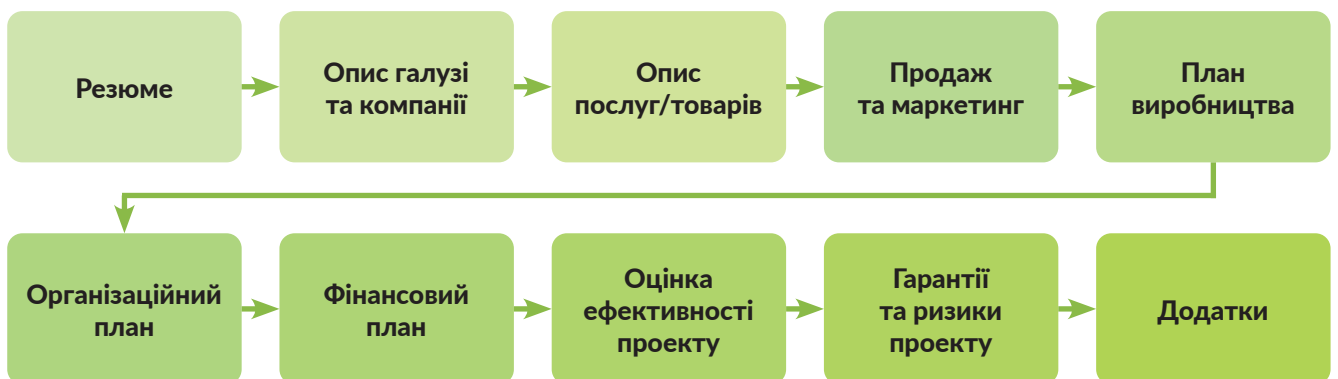

Рис. 3.2. Структура бізнес плану

енергія для житлових будинків, освітлення вулиць чи можливість використання альтернативних джерел енергії. Проведіть анкетування та консультації з місцевими жителями, щоб точно визначити їхні потреби в енергії.

● Оцінка існуючих ресурсів: вивчіть, які джерела енергії вже використовуються в громаді та чи є можливість їх оптимізації чи заміни на більш екологічно чисті альтернативи. Проаналізуйте існуючі джерела енергії в громаді, оцініть їхню продуктивність та визначте можливість для вдосконалення.

Вивчення наявних енергетичних ресурсів включає оцінку різних джерел енергії, їхніх характеристик та потенціалу використання:

Сонячна енергія: визначення потенціалу сонячної радіації в регіоні, аналіз сонячних мап (наприклад платформа solargis пропонує мапу сонячних ресурсів України за посиланням <https://solargis.com/maps-and-gis-data/download/ukraine>) та визначення оптимальних місць для сонячних панелей.

Вітрова енергія: вивчення вітрового потенціалу, встановлення метеомачт та аналіз вітрових мап для визначення місць для встановлення вітрогенераторів.

Гідроенергетика: аналіз річок, потоків та можливостей використання гідроенергії через гідроелектростанції або мікрогідроелектростанції.

Дослідження інших джерел енергії: аналіз наявних запасів біомаси, вугілля та природного газу в регіоні, а також вивчення ефективних технологій для їхнього використання та можливих викидів CO₂.

Географічний аналіз: визначення географічного положення регіону та його вплив на наявність різних джерел енергії, аналіз кліматичних умов, який враховує можливості використання ВДЕ.

2. Вибір локації та технології майбутнього проекту.

Аналіз можливих локацій для встановлення електрогенеруючих станцій включає аналіз земельних ресурсів громади, можливість їх виведення на користь енергетичного кооперативу та зміни на нове цільове призначення. «14. Землі енергетики»⁴⁹.

⁴⁹ Закон України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів»

Можливим місцем встановлення електрогенеруючого обладнання є не тільки земельні ділянки, а також дахи будівель. При цьому проводиться огляд та оцінка даху чи ділянки, перевірка наявності на них додаткових конструкцій. Якщо монтаж буде виконуватися на землі, беруться до уваги параметри геології та геодезії. Для встановлення сонячних панелей на даху або стіні виконується експертиза несучої спроможності покрівлі або цілих будівель. Наступний крок – визначення місць розташування обладнання. Крім основного обладнання (напр. сонячних панелей) потрібно встановити інвертори, а в окремих випадках і акумулятори. На цьому етапі обираються оптимальні точки для підключення до лінії енергопостачання.

На що потрібно звернути увагу при плануванні сонячної електростанції:

- Розташування даху або ділянки;
- Сторони світла та орієнтація об'єкта щодо них (бажано південь або схід-захід);
- Рівень затінювання;
- Інсоляція ділянки;
- Напрямок і силу вітру (вітрові навантаження);
- Кількість та види опадів (снігові навантаження).

Вибір технології для використання відновлюваних джерел енергії в енергетичних спільнотах є ключовим етапом у процесі планування ресурсів. Різні технології мають свої переваги та обмеження, тому важливо здійснювати об'єктивний вибір, враховуючи наявні ресурси, потреби спільноти, географічні умови та економічні фактори. Деякі аспекти вибору технології для ВДЕ наведено нижче:

Сонячна енергія.

Фотоелектричні сонячні панелі ефективні для розташування на дахах будівель або на земельних ділянках. Вимагають наявності сонячного світла та можуть бути комбіновані з акумуляторами для зберігання енергії.

Вітрова енергія.

Вітрогенератори підходять для регіонів з високою вітряною активністю. Мають різні розміри, від малих домашніх систем до великих вітропарків. Потребують аналізу вітропотенціалу для визначення оптимальних місць розташування.

Гідроенергетика.

Мікрогідроелектростанції використовують проточну воду для виробництва енергії. Підходять для малих річок чи потоків. Мають низькі викиди парникових газів та високу стабільність виробництва електроенергії, оскільки річкові потоки зазвичай досить стійкі та неперервні.

Геотермальна енергія.

Геотермальні електростанції використовують тепло землі для виробництва електроенергії. Ефективні в регіонах з високою геотермальною активністю. Забезпечують стабільне виробництво енергії з використанням теплових насосів.

Біомаса.

Цінне паливо можна виробляти з різних видів залишків і відходів рослин або тварин, таких як лушпиння соняшника, залишки деревини, солома зернових, часто у вигляді відходів сільськогосподарського виробництва на території громади. Біомасою також можуть служити побутові відходи, що піддаються біологічному розкладанню, а також стічні води з мулом з очисних споруд. З цієї натуральної сировини виготовляють пелети та брикети. Вирощування спеціальних енергетичних культур також є цінним джерелом біопалива. Швидкорослі види рослин, такі як енергетична верба чи топінамбур, виробляють кисень і покращують стан ґрунтів. Біомаса використовується для опалення, гарячого водопостачання, для котельень централізованого тепlopостачання, для виробництва електроенергії та в якості біопалива для транспорту.

Енергоефективні технології:

Енергоефективні будівлі та технології зменшують загальне споживання енергії в будівлях та інфраструктурі. Можуть включати ізоляцію, ефективне освітлення, системи управління тощо.

3. Створення концепції проєкту.

Наступний крок – створення концепції та попереднього генплану, який можна зробити власними силами чи доручити проєктному офісу або спеціалізованому консультанту. Перевага аутсорса полягає в тому, що ви наймаєте фахівців, які володіють спеціальними знаннями, для отримання надійної оцінки проєкту. Фахівці також мають програмне забезпечення, за до-

могою якого вони можуть швидко створити концептуальний план.

Після того, як в проєкті плану інсталяції визначено кількість та параметри обладнання, необхідність приєднання до електромереж або автономність системи, можна розрахувати перший показник – пропускну здатність установки. Цей крок завершується створенням ескізного плану інсталяції та визначенням потужності, яку необхідно згенерувати.

Для прикладу наведено приблизний розрахунок потужності дахової сонячної електростанції:

1. Для попереднього розрахунку необхідно мати уявлення про кількість споживаної електричної енергії за рік та про середнє споживання у різний час доби. До сумарної витрати електрики, що вимірюється в кіловат-годинах (кВт·г), входить потужність всіх електроприладів. Загальне уявлення про електроспоживання за будь-який період дають рахунки за електроенергію.

2. Для визначення кількості сонячних батарей потрібно спочатку обрати їх тип і визначитися з сумарною потужністю електростанції. Для прикладу використовуємо модулі потужністю 590 Вт та розміром 2172×1303×35 мм (площа 2,83 м²).

Для електростанції потужністю 50,0 кВт знадобляться панелі в кількості:

$$50\,000\text{ Вт}/590\text{ Вт} \approx 85\text{ шт}$$

Розрахунок площі покрівлі або ділянки під модулі виконується за такою формулою:

$$2,83\text{ м}^2 \times 85\text{ шт} = 240,55\text{ м}^2$$

Ескізний план інсталяції представлено на рис. 3.3.

4. Залучення громади.

Важливо залучити місцеву громаду у процес планування та реалізації проєкту. Проводьте інформаційні заходи, просвітницькі кампанії та відкриті діалоги для створення взаєморозуміння та підтримки.

Інформування та зацікавленість: організуйте інформаційні сесії, воркшопи та відкриті діалоги для залучення громади до процесу прийняття рішень.

Створення робочих груп: залучіть представників громади до робочих груп для спіль-

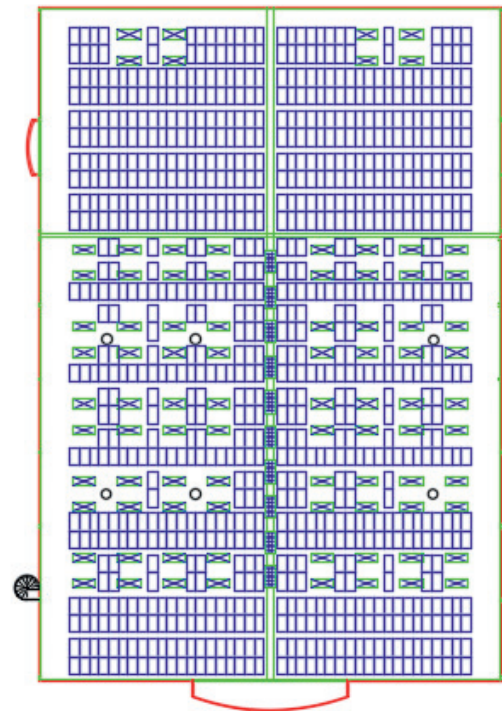
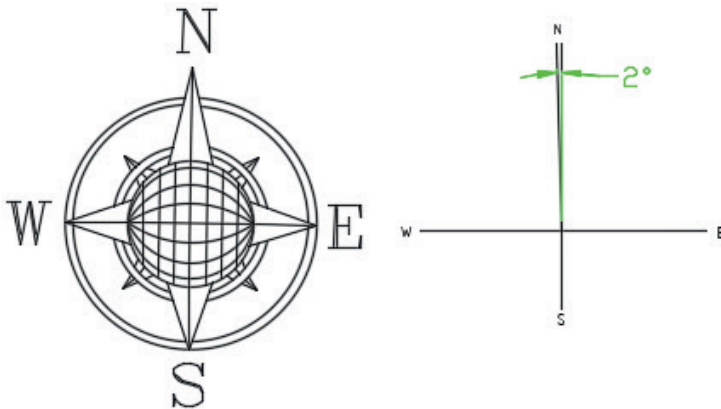

Рис. 3.3. Ескізний план інсталяції сонячних панелей

ного вирішення питань та забезпечення представленості інтересів всіх сторін.

5. Вибір типу енергетичної спільноти.

При виборі типу енергетичної спільноти важливо враховувати потреби та можливості конкретної громади та правові аспекти створення організації.

В сфері енергетичних спільнот існують різні варіанти працевлаштування та моделі управління, які можуть бути обрані в залежності від конкретного типу та розміру спільноти. Деякі варіанти моделей управління для енергетичних спільнот наведено нижче:

- **Демократичне управління**, за якого рішення приймаються відповідно до демократичних принципів, з урахуванням голосу кожного члена спільноти. Це сприяє включеності та партнерству, забезпечує рівність учасників.
- **Професійне управління**, яке здійснюється професійним менеджментом або енергетичною компанією. Це забезпечує ефективне використання ресурсів та досвіду експертів.
- **Співвласницьке управління**, за якого члени спільноти беруть активну участь у прийнятті стратегічних рішень та управлінні спільнотою.

- **Кооперативне управління**, за якого група людей об'єднується в кооператив із сумісним правом власності та управлінням. Це забезпечує розподіл влади та вигід серед усіх учасників.

Варто також зауважити, що активна політика залучення місцевих жителів до робіт з обслуговування та експлуатації енергетичних систем дозволить створити нові робочі місця та розвивати місцеву економіку. Запровадження освітніх та тренінгових програм для мешканців дасть можливість підвищити кількість кваліфікованого персоналу на місцях.

6. Фінансове планування.

Створення фінансового плану – ключовий етап бізнес-планування.

- **Визначення витрат:** розрахуйте витрати на оренду/купівлю ділянки для встановлення електростанції, придбання та встановлення обладнання, будівництво, підключення до електромережі та утримання.
- **Джерела фінансування:** розгляньте можливість залучення грантів, кредитів, інвестицій та визначте стратегію повернення коштів. У ДОДАТКУ 2 представлено фінансову модель у вигляді інтерактивного інструменту Excel, з допомогою якого можна легко здійснити необхідні попередні фінансові розрахунки.

7. Техніко-економічне обґрунтування.

Техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) – це процес визначення ефективності та прийнятності здійснення певного проєкту. Основні цілі техніко-економічного обґрунтування включають визначення технічних характеристик та параметрів проєкту, оцінку можливості використання різних технологій та рішень, порівняння різних варіантів та вибір оптимального з урахуванням усіх аспектів.

Виконання ТЕО краще довірити команді спеціалістів, щоб зрозуміти всі аспекти ініціативи та визначити її технічну та економічну доцільність.

8. Дорожня карта реалізації проєкту.

На рис. 3.4. умовно показані основні етапи реалізації проєкту з будівництва енергогенеруючої станції в Україні.

Для скорочення загального часу розробки проєкту процес отримання дозволів та підключення має відбуватись паралельно з фінансуванням та інженерними завданнями.

При виборі постачальників обладнання та підрядників на проєктування та будівництво є доцільним проведення тендерних процедур для вибору оптимального варіанту.

Велика кількість процесів отримання дозволів в Україні вже оцифровані та доступні на порталі <https://diia.gov.ua/>.

Детальніше з процедурою приєднання до електромереж можна ознайомитись на порталі <https://wiki.legalaid.gov.ua>.

В дорожню карту можна також додати терміни та дедлайни для кожного етапу. Це допоможе стежити за ходом виконання та визначити необхідні ресурси для кожного етапу (такі як фінанси, персонал, технічні ресурси та інше).

9. Експлуатація та технічне обслуговування.

Експлуатація та технічне обслуговування об'єкту – це комплекс заходів та процедур, спрямованих на забезпечення ефективної та безперебійної роботи енергетичних систем та обладнання. Важливо опрацювати список речей, які необхідно знати після встановлення:

- Яке регулярне технічне обслуговування та перевірки необхідно проводити самостійно?
- Чи передбачені регулярні перевірки у договорі з постачальником (що саме він охоплює)?
- Наявність детальних письмових інструкцій від інсталлятора про те, як правильно та безпечно обслуговувати систему належним чином.
- Контроль за системами обліку та рахунками за комунальні послуги, щоб бути впевненим, що система працює ефективно та раціонально.
- Системи діагностики та усунення несправностей або технічне обслуговування, наприклад змащення рухомих частин вітрогенератора, очищення фотомодулів.
- Основні вимоги та процедури безпеки, наприклад як вимкнути систему в надзвичайних ситуаціях, таких як повінь, буря або інші ситуації, які можуть пошкодити систему; і як увімкнути систему після її вимкнення.

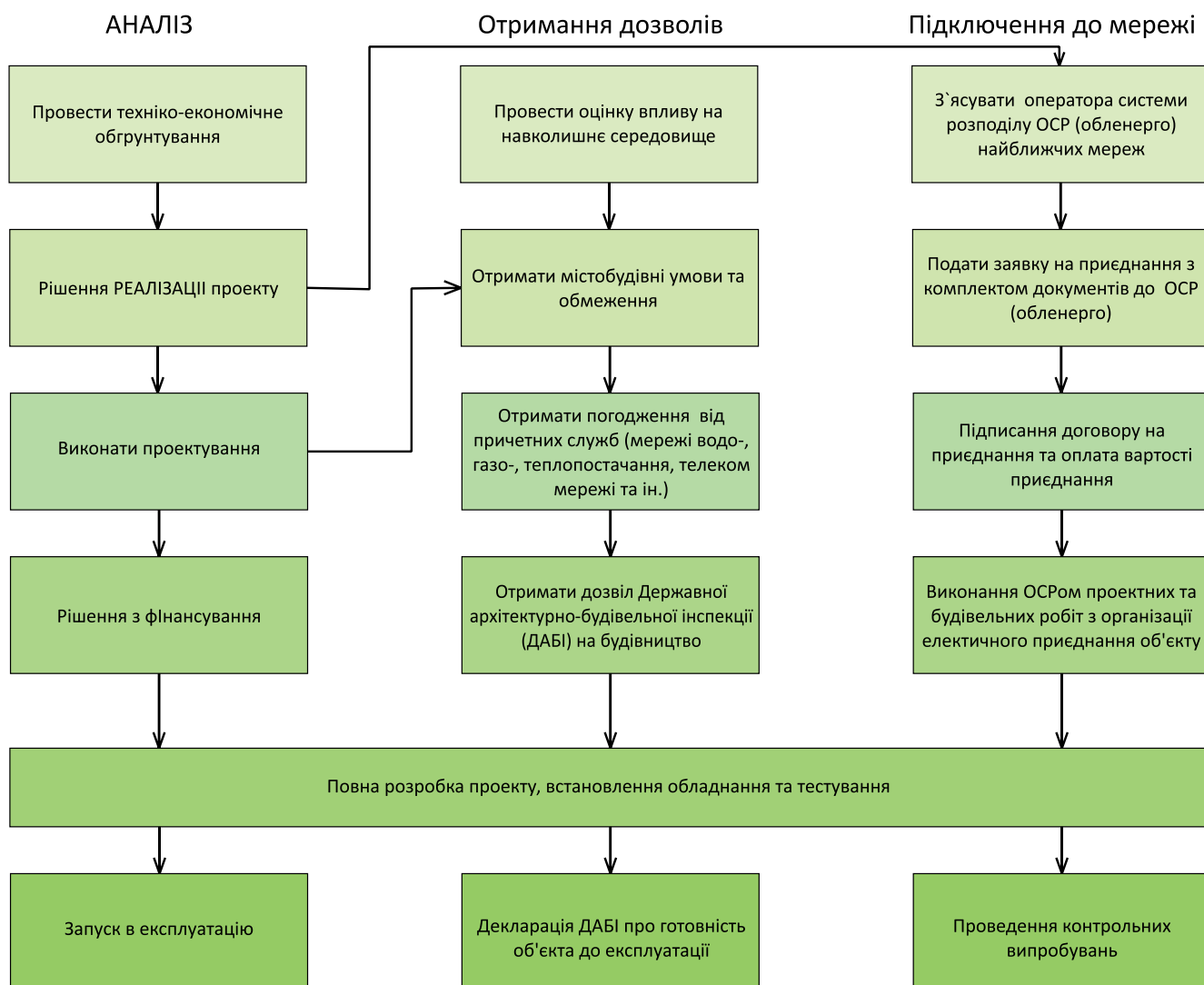

Рис. 3.4. Етапи реалізації проекту з будівництва енергогенеруючої станції в Україні
 Джерело: власна розробка автора

- Впровадження систем моніторингу та контролю за роботою об'єкта.
- Створення та оновлення технічної документації, включно з керівництвом з експлуатації та технічного обслуговування, схемами та паспортами обладнання.

Забезпечення належної підготовки персоналу та наявності необхідних резервних частин або використання послуг сторонньої компанії є ключовим вибором в управлінні експлуатацією та технічним обслуговуванням.

Отже, бізнес-план для енергетичної спільноти – це не лише стратегічний документ, але й інструмент для реалізації позитивних змін у громаді. Створення енергетичних спільнот це важливий крок у напрямку сталого розвитку та зменшення залежності від традиційних джерел енергії. Правильно складений бізнес-план допоможе забезпечити успіх проекту та створити стабільне та екологічно чисте джерело енергії для громади. Написання бізнес-плану не є одноразовим заходом. Коли кооператив працює деякі з основних елементів бізнес-плану повинні періодично переглядатися, зокрема бюджет.

3.2. ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КООПЕРАТИВІВ

Олена Жиденко

Після створення Енергетичного кооперативу, встановлення електроустановки з виробництва та/або зберігання електроенергії та приєднання до електричних мереж, необхідно здійснити комплекс заходів щодо укладання всіх договорів для набуття статусу Учасника ринку електроенергії та отримання ліцензії з виробництва електроенергії.

1. Для отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії необхідно звернутись до Регулятора з відповідною заявою та пакетом документів:

- Копія паспорта керівника кооперативу, що отримує ліцензію (далі – Кооператив);
- Завірені керівником або уповноваженою особою Кооперативу копії документів, що підтверджують наявність у Кооперативу на підставі права власності, господарського відання користування, лізингу або на підставі договору концесії заявлених засобів провадження господарської діяльності у місцях провадження господарської діяльності;
- Завірені керівником або уповноваженою особою Кооперативу копії сторінок технічних паспортів електрогенеруючого обладнання, що підтверджують встановлену потужність заявленого електрогенеруючого обладнання (у разі відсутності технічного паспорта – інші документи, що підтверджують їх технічні характеристики);
- Відомість про місця та засоби провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії⁵⁰;
- Схема приєднання об'єкта електроенергетики до електричної мережі з позначенням приладів обліку електричної енергії⁴⁴;
- Завірена керівником або уповноваженою особою Кооперативу копія документа, що засвідчує готовність заявленого об'єкта електроенергетики (новозбудованого) до експлуатації, виданого відповідно до за-

⁵⁰ Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг «Про затвердження Кодексу комерційного обліку електричної енергії», №311 від 14.03.2018 року

конодавства у сфері регулювання містобудівної діяльності, або копію документа, що підтверджує право власності на заявлений об'єкт електроенергетики;

- Загальну фотографію об'єкта електроенергетики (процесу будівництва «пускового комплексу») в електронному вигляді.

Водночас можливі випадки, в яких діяльність з виробництва електроенергії не підлягає ліцензуванню, а саме відповідно до статті 8 Закону України «Про ринок електричної енергії» (далі – Закон), господарська діяльність з виробництва електричної енергії провадиться на ринку електричної енергії за умови отримання відповідної ліцензії.

Водночас, згідно зі статтею 30 Закону діяльність з виробництва електричної енергії без ліцензії на провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії дозволяється, якщо величина встановленої потужності чи відпуск електричної енергії менші за показники, визначені у відповідних ліцензійних умовах з виробництва електричної енергії.

Згідно з пунктом 1.3 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії (далі – Ліцензійні умови), затверджених постановою НКРЕКП від 27.12.2017 № 1467, діяльність з виробництва електричної енергії суб'єктів господарювання підлягає ліцензуванню, якщо величина встановленої потужності електрогенеруючого обладнання складає 5 МВт та більше або якщо суб'єкт господарювання має намір продажу електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), гарантованому покупцю електричної енергії за «зеленим» тарифом незалежно від встановленої потужності об'єкта електроенергетики.

При цьому, відповідно до пункту 1.4 Ліцензійних умов, електрогенеруюче обладнання це комплекс функціонально взаємопов'язаного устаткування, що здійснює виробництво електричної енергії та складається з одного або більше генераторів чи іншого обладнання, що використовується для перетворення енер-

гетичних ресурсів будь-якого походження на електричну енергію.

Отже, якщо величина встановленої потужності електрогенеруючого обладнання не перевищує 5 МВт та якщо суб'єкт господарювання не планує здійснювати продаж електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), гарантованому покупцю електричної енергії за «зеленим» тарифом, зазначена діяльність з виробництва електричної енергії не підлягає ліцензуванню.

2. Після отримання ліцензії з виробництва електроенергії необхідно укласти **договір з передачі електричної енергії**, для цього необхідно надати оператору системи передачі наступні документи:

- Перелік точок комерційного обліку (ЕІС-кодів), зареєстрованих за Користувачем^{51 52};
- Завірена відповідно до законодавства копія документа про підтвердження повноважень особи на укладання договору: витяг з установчого документа про повноваження керівника (для юридичних осіб), копія довіреності, виданої в установленому порядку тощо, або копія наказу на призначення керівника та протокол зборів;
- Завірена відповідно до законодавства копія статуту;
- Завірена відповідно до законодавства копія договору на розподіл з ОСР як виробника, з додатками⁴⁶;
- акт розмежування балансової належності електричних мереж та експлуатаційної відповідальності Сторін⁴⁶;
- однолінійна схема електропостачання об'єкта⁴⁶;
- Завірений відповідно до законодавства Витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та

громадських формувань (далі – ЄДР) роздрукований з мережі Інтернет, копія довідки або копія виписки з ЄДР;

- Завірена відповідно до законодавства копія документа, яким визначено право власності чи користування на об'єкт чи документ що засвідчує готовність об'єкта електроенергетики (новозбудованого) до експлуатації, виданий відповідно до законодавства у сфері регулювання містобудівної діяльності;
- Завірена відповідно до законодавства копія ліцензії.
- Підписання положення про взаємодію з ОСР.

Відповідно до умов договору про надання послуг з розподілу, оператор системи надає Споживачу послуги з розподілу (передачі) електричної енергії, параметри якості якої відповідають показникам, визначеним Кодексом системи передачі, затвердженого постановою НКРЕКП від 14 березня 2018 року № 309[15], та Кодексу систем розподілу затвердженого постановою НКРЕКП від 14 березня 2018 року № 310, за об'єктом, технічні параметри якого фіксуються в Паспорті точки розподілу за об'єктом споживача⁵³.

3. **Договір про надання послуг з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління⁵⁴:**

- Перелік точок комерційного обліку (ЕІС-кодів), зареєстрованих за Користувачем;
- Завірена відповідно до законодавства копія документа про підтвердження повноважень особи на укладання договору (витяг з установчого документа про повноваження керівника (для юридичних осіб), копія довіреності, виданої в установленому порядку тощо) (копія наказу на призначення керівника та протокол зборів);
- Завірена відповідно до законодавства копія статуту;

⁵¹ Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг “Про затвердження Кодексу комерційного обліку електричної енергії”, №311 від 14.03.2018 року

⁵² Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг “Про затвердження Кодексу систем розподілу”, №310 від 14.03.2018 року

⁵³ Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг “Про затвердження Кодексу систем розподілу”, №310 від 14.03.2018 року

⁵⁴ Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг “Про затвердження Кодексу системи передачі”, №309 від 14.03.2018 року

- Завірена відповідно до законодавства копія договору на розподіл с ОСР як виробника (обленерго) з додатками;
- Завірений відповідно до законодавства Витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР) роздрукований з мережі Інтернет, копія довідки або копія виписки з ЄДР;
- Завірена відповідно до законодавства копія документа, яким визначено право власності чи користування на об'єкт;
- Завірена відповідно до законодавства копія ліцензії;
- Завірена відповідно до законодавства копія положення про взаємодію, підписана з ОСР, з усіма додатками;
- Ієрархічна структура диспетчерського управління об'єкта;
- Схема з'єднань обладнання об'єкта диспетчеризації та перелік електротехнічного обладнання (однолінійна схема).

За цим Договором оператор системи передачі зобов'язується надавати послугу з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління, а саме управління режимами роботи Об'єднаної електроенергетичної системи України з виробництва, передачі, забезпечення планових перетоків електричної енергії по міждержавних лініях зв'язку з енергосистемами суміжних країн, розподілу та споживання електричної енергії для забезпечення здатності енергосистеми задовольняти сумарний попит на електричну енергію та потужність у будь-який момент часу з дотриманням вимог енергетичної, техногенної та екологічної безпеки.

Після укладання договорів з передачі та диспетчерського управління необхідно звернутись до оператора системи передачі за **отриманням ЕІС-кодів типу W та Zv**, для реєстрації ресурсного об'єкта, генеруючої установки та площадки обліку відповідно.

Отримання статусу учасника ринку в НЕК «Укренерго» здійснюється шляхом підписання договору про врегулювання небалансів.

Цей Договір є публічним договором приєднання, який встановлює порядок та умови врегулювання небалансів електричної енергії сторони відповідальної за баланс (далі – СВБ), у тому числі її балансуєної групи. Цей Договір

є договором приєднання в розумінні статті 634 Цивільного кодексу України, умови якого мають бути прийняті іншою Стороною шляхом приєднання до запропонованого Договору в цілому. На підставі цього Договору Сторона, що приєднується, набуває статусу учасника ринку та здійснює свою діяльність у якості СВБ. За цим Договором СВБ врегулює небаланси електричної енергії, що склалися в результаті діяльності її балансуєної групи на ринку електричної енергії, або передає свою відповідальність за небаланси електричної енергії іншій СВБ шляхом входження до її балансуєної групи. ОСП врегулює небаланси електричної енергії з СВБ у порядку, визначеному Законом України «Про ринок електричної енергії» та Правилами ринку, затвердженими постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14 березня 2018 року № 307 (далі – Правила ринку).

Врегулюванням небалансів електричної енергії є вчинення СВБ правочинів щодо купівлі-продажу електричної енергії та оплати платежів відповідно до Правил ринку.

Учасник ринку передає свою відповідальність іншій СВБ шляхом укладання договору щодо участі в балансуєній групі такого учасника ринку в порядку, передбаченому Правилами ринку. На час делегування фінансової відповідальності за небаланси учасника ринку іншій СВБ цей Договір призупиняє свою дію лише в частині фінансової відповідальності за небаланси електричної енергії перед ОСП.

На час призупинення дії цього Договору, за попередньою згодою учасника ринку, ОСП має право на використання коштів учасника ринку, внесених на рахунок фінансових гарантій ОСП, для забезпечення фінансової відповідальності за небаланси іншої СВБ, з якою цей учасник ринку уклав договір щодо участі в балансуєній групі. Порядок і умови розрахунків між учасником ринку та цією СВБ визначаються укладеним між ними договором щодо участі в балансуєній групі.

Одним з можливих варіантів збуту електроенергії може бути ДП «Гарантований покупець» (у випадку встановлення «зеленого» тарифу) або ДП «Оператор ринку» з реалізаці-

єю електроенергії на ринку на добу наперед та/або внутрішньодобовому ринку.

Для роботи на ринку на добу наперед/внутрішньодобовому необхідно відкрити рахунок зі спеціальним режимом використання та укласти відповідний договір з ДП «Оператор ринку». Для цього необхідно звернутись із заявою та надати наступні документи:

- Інформація щодо Заявника;
- Інформація щодо керівника та уповноважених осіб, які мають право підписувати договори та вчиняти дії від імені Заявника;
- Інформація щодо уповноважених осіб Заявника, які мають право здійснювати операції з купівлі-продажу електричної енергії на РДН/ВДР;
- Інформація щодо уповноважених осіб Заявника, які мають право переглядати інформацію та документи, що стосуються операцій з купівлі-продажу електричної енергії на РДН/ВДР);

- Завірена копія установчого документу Заявника та завірена актуальна копія Опису із зазначенням коду (для перегляду установчого документу в ЄДР юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань);
- Завірена копія рішення про призначення керівника Заявника;
- Актуальна копія Виписки та/або Витягу з ЄДР юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;
- Копія витягу з реєстру платників податку на додану вартість;
- Копії довідок банку про відкриття поточного рахунку та поточного рахунку із спеціальним режимом використання;
- Оригінали або завірені копії довіреностей;
- Копія листа про підтвердження статусу учасника ринку.

Підсумовуючи, саме зараз на європейському ринку відбувається трансформація системи виробництва та споживання енергії в бік децентралізованої відновлюваної енергетики. Вона відкриває нові можливості та перспективи розвитку, оскільки громади та регіони матимуть можливість задовольнити свої енергетичні потреби на основі місцевих відновлюваних ре-

сурсів, які є у них під рукою. Енергетичні спільноти охоплюють ряд організаційних, економічних, екологічних та соціальних переваг, які не обов'язково можуть бути забезпечені державою, великими комерційними гравцями ринку чи місцевою владою. Тож час об'єднуватись та брати забезпечення власних енергетичних потреб у власні руки!

ВИСНОВКИ

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

EIC-код (Energy Identification Code) – це код енергетичної ідентифікації суб'єкта ринку електричної енергії та/або точки комерційного обліку. Отримання такого коду є обов'язковим та безоплатним. Це необхідна умова для постачання електричної енергії як побутовим, так і непобутовим споживачам.

Активний споживач – споживач (у тому числі приватне домогосподарство, енергетичний кооператив та споживач, який є замовником енергосервісу), що споживає електричну енергію та виробляє електричну енергію; здійснює діяльність зі зберігання енергії; продає надлишки виробленої та/або збереженої електричної енергії або бере участь у заходах з енергоефективності та управління попитом відповідно до вимог закону за умови, що ці види діяльності не є професійною та/або господарською діяльністю.

Балансуючий ринок – забезпечення балансування в реальному часі обсягів виробництва та імпорту і споживання та експорту, врегулювання системних обмежень в ОЕС України, а також фінансового врегулювання небалансів електроенергії. Ціна встановлюється згідно з правилами ринку.

Відновлювані джерела енергії – відновлювані невикопні джерела енергії, а саме енергія сонячна, вітрова, аеротермальна, геотермальна, гідротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій та біогазів.

Виробник електроенергії – здійснює виробництво електроенергії. Будь який суб'єкт господарювання, який отримав ліцензію з виробництва електричної енергії.

Внутрішньодобовий ринок – купівля та продаж електроенергії після завершення торгів на ринку «на добу наперед» та впродовж доби фізичного постачання електроенергії. Ціна визначається за принципом ціноутворення «за заявленою (пропонованою) ціною».

Гарантований покупець – купує електроенергію у виробників, яким встановлено «зелений» тариф. Новостворене підприємство ДП «Гарантований покупець».

Громадська енергетика – це економічна та операційна участь та/або власність громадян або членів певної громади у проєктах з відновлюваної енергетики.

Двосторонні договори – купівля та продаж електроенергії між двома учасниками ринку поза організованими сегментами ринку, крім договору постачання електроенергії споживачу. Ціноутворення відбувається за двосторонньою домовленістю сторін.

Договір концесії (концесійний договір) – договір, відповідно до якого уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування (концесіодавець) надає на платній та строковій основі суб'єкту підприємницької діяльності (концесіонеру) право створити (побудувати) об'єкт концесії (чи суттєво його поліпшити) та (або) здійснювати його управління (експлуатацію) відповідно до Закону (997-14) з метою задоволення громадських потреб.

Договір про врегулювання небалансів електричної енергії – договір, відповідно до якого суб'єкт господарювання набуває статусу учасника ринку та здійснює врегулювання небалансів електричної енергії.

ДП «Гарантований покупець» – державне підприємство, створене у червні 2019 року для виконання функцій гарантованого покупця електроенергії з відновлювальних джерел.

«Зелений» тариф – спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія з альтернативних джерел (а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями); вироблена на об'єктах електроенергетики, зокрема на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексів).

Енергопостачальник – продає електроенергію за договором постачання електроенергії споживачу. Будь який суб'єкт господарювання, який отримав ліцензію на постачання електричної енергії споживачу.

Кооператив – це підприємство, створене шляхом добровільного об'єднання осіб (фізичних та/або юридичних) на пайовій основі для ведення спільної господарської діяльності. Кооперативи є юридичними особами і функціону-

ють на засадах самоуправління та самофінансування.

Лізингодавець – юридична особа, яка набула у встановленому законом порядку право надавати послуги з фінансового лізингу і на підставі договору фінансового лізингу передає лізингодержувачу у володіння та користування об'єкт фінансового лізингу (спеціальна фінансова установа, банк).

Лізингодержувач – фізична особа, фізична особа – підприємець або юридична особа, яка відповідно до договору фінансового лізингу отримує від лізингодавця об'єкт фінансового лізингу у володіння та користування (енергетичний кооператив, споживач електроенергії).

Механізм самовиробництва – це система підтримки активних споживачів, призначена для власного споживання електричної енергії, за якою відбувається взаєморозрахунок вартості обсягу відпуску електричної енергії в електричну мережу генеруючими установками таких споживачів та вартості обсягу відбору ними електричної енергії з електричної мережі, з урахуванням вартості послуг з передачі та/або розподілу електричної енергії.

Об'єднана енергетична система України (ОЕС-У) – сукупність електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, що об'єднані спільним режимом виробництва, передавання та розподілу електричної та теплової енергії за їх централізованого керування.

Оператор ринку – забезпечує функціонування ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку та організацію купівлі-продажу електроенергії на цих ринках. Новостворене підприємство ДП «Оператор ринку».

Оператор системи передачі – це особа, яка професійно організовує операції з оптовими енергетичними продуктами на ринку електричної енергії, а також є адміністратором передачі даних та адміністратором платформи інсайдерської інформації.

Оператор системи передачі (ОСП) – відповідальний за експлуатацію, диспетчеризацію, забезпечення технічного обслуговування, розвиток системи передачі та міждержавних ліній електропередачі. Функції ОСП виконує НЕК «Укренерго» відповідно до ліцензії з передачі електричної енергії.

Оператор системи розподілу (ОСР) – відповідальний за безпечну, надійну та ефективну експлуатацію, технічне обслуговування та розвиток системи розподілу. Функції ОСР виконують відповідні облenerго відповідно до ліцензії з розподілу електричної енергії.

«Оператор ринку» – акціонерне товариство, 100% акцій якого належить державі та не підлягає приватизації. Це товариство відповідає за організацію купівлі-продажу електричної енергії на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку, допомагає забезпечити баланс між попитом та пропозицією на ринку електричної енергії.

Паспорт точки розподілу (передачі) – акт (документ), складений оператором системи, у якому зазначаються технічні параметри точки підключення споживача – потужність, дозволена до використання, приєднана потужність, межі балансової належності, однолінійна схема, формула донарахування втрат електричної енергії відповідно до Кодексу комерційного обліку, тип засобу/системи комерційного обліку, ЕІС-коди та інша технічна інформація, необхідна для електрозабезпечення об'єкта споживача за точками розподілу (передачі) електричної енергії.

Побутовий споживач – індивідуальний побутовий споживач (фізична особа, яка використовує електричну енергію для забезпечення власних побутових потреб, що не включають професійну та/або господарську діяльність) або колективний побутовий споживач (юридична особа, створена шляхом об'єднання фізичних осіб – побутових споживачів, яка розраховується за електричну енергію за показами загальногo розрахункового засобу обліку в обсязі електричної енергії, спожитої для забезпечення власних побутових потреб таких фізичних осіб, що не включають професійну та/або господарську діяльність).

Право господарського відання є речовим правом суб'єкта підприємництва, який володіє, користується та розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (або уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

Продавець (постачальник) – фізична особа, фізична особа – підприємець або юридична особа, від якої лізингодавець отримує у власність майно на підставі договору купівлі-продажу або договору поставки для подальшої передачі лізингоодержувачу на підставі договору фінансового лізингу.

Рефінансування – або перекредитування – це оформлення нового кредиту для погашення ваших поточних кредитів.

Ринок допоміжних послуг – придбання Оператором системи передачі допоміжних послуг у постачальників допоміжних послуг. Ціна встановлюється згідно з правилами ринку.

Ринок «на добу наперед» – купівля та продаж електроенергії на наступну за днем проведення торгів добу. Ціна визначається для кожного розрахункового періоду за принципом граничного ціноутворення на основі балансу сукупного попиту/пропозиції.

Споживач – купує електроенергію для власного споживання.

Статут – правовий документ, що регулює діяльність кооперативу та повинен містити відомості про вичерпний перелік видів діяль-

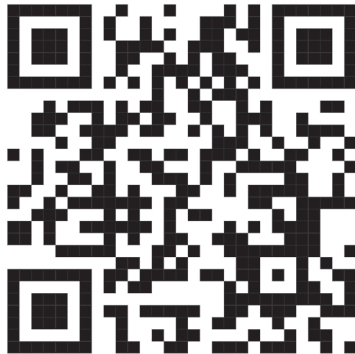
ності кооперативу, порядок його діяльності, прийняття рішень та порядок розподілу його доходу та покриття збитків, та інші пов'язані з особливостями діяльності кооперативу положення, що не суперечать законодавству.

Треjder – здійснює купівлю електроенергії виключно з метою її перепродажу, крім продажу за договором постачання електроенергії споживачу. Будь який суб'єкт господарювання, який отримав ліцензію з перепродажу електричної енергії (трейдерської діяльності).

Установка зберігання енергії – електроустановка, приєднана до ОЕС України, що включає як мінімум один накопичувач електричної енергії (з урахуванням інженерних споруд), обладнання перетворення енергії та пов'язаного з ними допоміжного обладнання. Ця установка здійснює відбір електричної енергії з метою відкладення її кінцевого використання на певний період, перетворення її в інший вид енергії (в якому вона може зберігатися), зберігання та подальше перетворення цієї енергії в електричну енергію з метою її відпуску в систему передачі, систему розподілу, мережу електростанції або мережу споживача.

ШАБЛОНИ ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КООПЕРАТИВУ

ДОДАТОК 1

СТАТУТ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ

« _____ »

М. _____
_____ рік

1. Загальні положення

1.1. Енергетичний виробничий кооператив «_____» (далі –«**Кооператив**»), створений у відповідності до Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, Земельного кодексу України, Законів України «Про кооперацію», «Про споживчу кооперацію», інших законодавчих та нормативно-правових актів та на підставі рішення установчих зборів його засновників і діє на основі цього Статуту та чинного законодавства України.

1.2. Найменування Кооперативу:

1.2.1. Повна назва українською мовою: ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ВИРОБНИЧИЙ КООПЕРАТИВ
«_____»

1.2.2. Скорочена назва українською мовою ЕК «_____»;

1.2.3. Повна назва англійською мовою ENERGY COOPERATIVE «_____»;

1.2.4. Скорочена назва англійською мовою ЕС «_____».

1.3. Місцезнаходження Кооперативу: _____.

1.4. Тип Кооперативу: виробничий кооператив.

2. Мета створення та види діяльності Кооперативу

2.1. Метою створення Кооперативу є підвищення рівня виробництва електричної енергії з використанням альтернативних джерел (енергії сонця, вітру тощо) на ринку виробництва електроенергії України, зменшення забруднення навколишнього природного середовища внаслідок використання традиційних засобів виробництва електроенергії (атомна та вуглецева енергетика тощо), підвищення рівня обізнаності широких верств населення щодо важливості поступового збільшення частки виробництва «зеленої» електроенергії задля забезпечення здорового та чистого майбутнього, а також покращення соціально-економічного стану та іншої діяльності.

2.2. Кооператив може здійснювати виробничу, переробну, заготівельно-збутову, постачальницьку, сервісну, зовнішньоекономічну і будь-яку іншу господарську діяльність, не заборонену законом. Крім того Кооператив може брати участь у будь-якій діяльності, що не суперечить меті створення Кооперативу, здійснювати узгоджені між його членами спільні дії в галузі комерційної діяльності, фінансів і кредиту, технічного розвитку та виробництва, об'єднувати фінансові кошти і матеріальні ресурси тощо.

2.3. Перелік основних видів діяльності Кооперативу:

2.3.1. будівництво споруд електропостачання та телекомунікацій;

2.3.2. виробництво електроенергії, зокрема з відновлювальних джерел;

2.3.3. розподілення електроенергії (передача електричної енергії за допомогою систем розподілу електричної енергії, малих систем розподілу електричної енергії);

2.3.4. постачання електроенергії, зокрема постачання електроенергії за двосторонніми договорами;

2.3.5. надання в оренду та експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;

2.3.6. надання послуг та виконання робіт у сфері енергоефективності, впровадження енергозберігаючих заходів, заходів з підвищення енергоефективності будівель, енергосервісу;

2.3.7. діяльність у сфері будівництва та архітектури;

2.3.8. оптова та роздрібна торгівля іншими машинами й устаткуванням;

2.3.9. діяльність у сфері реклами;

2.3.10. діяльність у сфері зв'язків із громадськістю;

2.3.11. дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки;

2.3.12. консультування з питань комерційної діяльності та управління;

2.3.13. організування конгресів, семінарів і торговельних виставок;

2.3.14. навчально-освітня та дослідницька діяльність;

2.3.15. надання фінансових послуг, зокрема страхування, перестраховування та діяльність пенсійних фондів, а також надання допоміжних фінансових послуг;

2.3.16. діяльність власників активів, таких як холдингові компанії та трасти, фонди та інші подібні фінансові суб'єкти;

2.3.17. інші види діяльності, не заборонені законом.

Усі види діяльності, які, відповідно до законодавства України, потребують спеціальних дозволів чи ліцензій, здійснюються Кооперативом лише після їх отримання.

2.4. Кооператив створений без обмеження терміну діяльності.

3. Юридичний статус та склад засновників і членів Кооперативу

3.1. Кооператив здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України та цього Статуту.

3.2. Кооператив утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб, для провадження ними спільної виробничої, трудової, інвестиційної та будь-якої іншої, не забороненої чинним законодавством України, господарської діяльності у сфері виробництва та постачання електричної енергії з використанням альтернативних джерел, на засадах їх трудової, інтелектуальної, виробничої, інвестиційної та/або іншої участі, з метою одержання прибутку, і є суб'єктом господарювання – юридичною особою. Статус юридичної особи Кооператив набуває у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців».

3.3. Кооператив має самостійний баланс, поточні рахунки в банківських установах печатку зі своїм найменуванням, а також може мати поточні (зокрема валютні), вкладні (депозитні) та інші рахунки в банківських установах. Кооператив має штампи зі своїм найменуванням, бланки, а також знаки для товарів і послуг, емблеми та логотипи тощо, зареєстровані відповідно до законодавства України.

3.4. Кооператив може укладати договори (угоди), набувати майнових та немайнових прав, нести обов'язки, бути стороною у судах, арбітражах, третейських судах, органах державної влади та місцевого самоврядування тощо, відповідно до законодавства та цього Статуту.

3.5. Засновниками Кооперативу є:

_____, паспорт
серія _____, виданий _____ року,
зареєстрованому за адресою: _____,
реєстраційний номер облікової картки платника податків _____;

_____, паспорт
серія _____, виданий _____ року,
зареєстрованому за адресою: _____,
реєстраційний номер облікової картки платника податків _____;

_____, паспорт
серія _____, виданий _____ року,
зареєстрованому за адресою: _____,
реєстраційний номер облікової картки платника податків _____;

3.6. Засновники Кооперативу після його державної реєстрації набувають статусу членів Кооперативу (далі – «Члени»).

3.7. Членами Кооперативу можуть бути фізичні та юридичні особи, які внесли свої пайові внески (паї), мають право голосу в Кооперативі та право на одержання вартості пайового внеску (паю). У кооперативі допускається також асоційоване членство для осіб, які визнають його статут та внесли пай.

Асоційований член Кооперативу – фізична чи юридична особа, яка внесла пайовий внесок і користується правом дорадчого голосу в Кооперативі (далі – «Асоційований член»).

При ліквідації Кооперативу асоційований член Кооперативу має переважне, порівняно з членами Кооперативу, право на одержання паю. Порядок вступу до Кооперативу та участь Асоційованого члена в його господарській та іншій діяльності, права та обов'язки такого члена, розміри паїв та виплат на паї визначаються Статутом.

3.8. Кооператив має право наймати та звільняти працівників Кооперативу, давати вказівки працівникам відносно їх роботи в Кооперативі. Асоційоване членство не гарантує права на правцвлаштування в Кооперативі.

3.9. Кооператив і його органи не мають права здійснювати будь-які юридичні дії від імені та без письмового дозволу з боку його Членів.

3.10. Кооператив несе відповідальність за своїми зобов'язаннями усім належним йому майном.

4. Членство в Кооперативі

4.1. Членами Кооперативу можуть бути фізичні та юридичні особи, які внесли свої пайові внески (пай), мають право голосу в Кооперативі та право на одержання вартості пайового внеску (паю).

4.2. Член Кооперативу може мати статус асоційованого члена.

4.3. Асоційованим членом Кооперативу є фізична чи юридична особа, яка внесла пайовий внесок (пай) і користується правом дорадчого голосу в Кооперативі. У разі ліквідації Кооперативу асоційований член Кооперативу має переважне, порівняно з іншими членами Кооперативу, право на одержання вартості пайового внеску (паю).

4.4. Максимальна кількість членів Кооперативу – не обмежена.

4.5. Господарські відносини між Кооперативом та його членами будуються на договірних засадах.

4.6. Особа, яка має намір стати членом Кооперативу, подає письмову заяву Голові Правління та протягом 10 (десяти) календарних днів з дня подання заяви вносить вступний, членський та пайовий (пай) внески у розмірах, визначених в п. 4.8. цього Статуту, на поточний рахунок Кооперативу. Загальні збори членів Кооперативу повинні розглянути рішення Голови Правління про прийняття особи у члени Кооперативу протягом 30 (тридцяти) календарних днів з дня подання заяви.

4.7. Членом Кооперативу особа стає після сплати повного обсягу внесків, визначених пунктом 4.10. цього Статуту, та затвердження Загальними зборами членів Кооперативу рішення Голови Правління про прийняття особи у члени Кооперативу.

4.8. Розмір вступного, членського та пайового (пай) внесків встановлюється та підлягає перегляду в порядку та на умовах, передбачених Положенням про членство та здійснення виплат членам Кооперативу, що затверджується рішенням Загальних зборів Членів Кооперативу (далі – «Положення про членство»).

4.9. Члени Кооперативу можуть вносити додаткові пайові та цільові внески на формування фінансових ресурсів, виконання конкретних завдань Кооперативу та інші цілі.

4.10. Пайовий (пай), додатковий пайовий та цільовий внески члена Кооперативу у сумі визначають загальну частку кожного члена у майні Кооперативу (далі – «загальна частка»).

4.11. Порядок та строк внесення додаткових пайових та цільових внесків визначається Положенням про членство.

4.12. Членство у Кооперативі припиняється в разі:

- 1) добровільного виходу з членів Кооперативу;
- 2) смерті члена Кооперативу – фізичної особи;
- 3) ліквідації члена Кооперативу – юридичної особи;
- 4) виключення з членів Кооперативу;
- 5) припинення діяльності Кооперативу.

4.13. У разі добровільного виходу з Кооперативу член подає письмову заяву на ім'я Голови Правління. Протягом 30 (тридцяти) календарних днів з дня подачі заяви Загальні збори членів Кооперативу повинні затвердити рішення Голови Правління про прийняття виходу зі складу членів.

4.14. Особа вважається такою, що припинила своє членство у Кооперативі, з дня затвердження рішення Голови Правління про прийняття виходу зі складу членів Загальними зборами Кооперативу. Якщо Загальні збори членів Кооперативу не зібрались у вказаний строк для затвердження рішення Голови Правління про прийняття виходу зі складу членів, особа вважається такою, що

припинила своє членство у Кооперативі, з наступного дня після того, як минуло 30 (тридцять) календарних днів з дати подання заяви.

4.15. правонаступник – спадкоємець члена Кооперативу після його смерті успадковує право власності на загальну частку спадкодавця у майні Кооперативу відповідно до розміру внесеного пайового внеску (паю) і має право стати членом Кооперативу. У разі відмови правонаступника від цього права Кооператив сплачує спадкоємцю загальну частку і виплати на паї спадкодавця в грошовому чи натуральному вигляді. Якщо загальна частка і виплати на паї спадкодавця не вимагались спадкоємцями в установленому законодавством порядку, така загальна частка і виплати відшкодуванню не підлягають та можуть бути включені до резервного капіталу.

Строк звернення спадкоємця до Кооперативу з вимогою про прийняття у члени або про вилучення загальної частки виплат на паї, передбачених цим Статутом, дорівнює строку прийняття спадщини відповідно до Цивільного кодексу України.

4.16. Підставами для виключення з членів Кооперативу є грубе або повторне порушення Статуту. Питання про виключення з членів Кооперативу вирішується Головою Правління з подальшим затвердження рішення на Загальних зборах членів Кооперативу.

4.17. Голова Правління не пізніше ніж за 20 (двадцять) календарних днів повідомляє члена Кооперативу про причини внесення питання про його виключення з Кооперативу і надсилає йому запрошення на Загальні збори членів Кооперативу. У разі відсутності члена Кооперативу без поважних причин на Загальних зборах членів Кооперативу, Загальні збори членів Кооперативу мають право прийняти рішення про виключення такого члена із членів Кооперативу. Рішення вважається прийнятним, якщо за нього проголосувала більшість присутніх на Загальних зборах членів Кооперативу.

4.18. У разі припинення членства вступний та членський внески члена Кооперативу поверненню не підлягають; пайовий внесок (пай) та інші внески, що у сумі визначають загальну частку відповідно до цього Статуту, підлягають поверненню.

4.19. У разі припинення членства у Кооперативі не пізніше 30 (тридцяти) днів з дня припинення членства Кооператив зобов'язаний повідомити такому колишньому члену розмір його загальної частки і виплат на паї, надати обґрунтований розрахунок та копії документів, необхідних для розрахунку загальної частки. Розмір загальної частки та виплат на паї визначається станом на день припинення членства у Кооперативі.

4.20. Кооператив зобов'язаний протягом 1 (одного) року (відлік якого починається з 1 (першого) січня року, що настає) з моменту припинення членства у Кооперативі виплатити такому колишньому члену розмір загальної частки і виплат на паї.

4.21. За згоди колишнього члена та Кооперативу зобов'язання зі сплати грошових коштів може бути замінено на зобов'язання з передачі іншого майна.

4.22. Кооператив виплачує колишньому члену розмір загальної частки і виплат на паї або передає майно пропорційно до розміру оплаченої частини внесків.

4.23. Строк повернення спадкоємцю загальної частки і кооперативних виплат відраховується від дня отримання Кооперативом вимоги спадкоємця.

4.24. У разі незатвердження рішення Голови Правління Загальними зборами членів Кооперативу, відповідно до п. 4.6. Статуту, строк повернення коштів відраховується від дня прийняття рішення Загальними зборами членів Кооперативу про відмову у погодженні рішення і становить 10 (десять) календарних днів.

4.25. Члени Кооперативу несуть відповідальність за порушення зобов'язань щодо сплати вступного, членського та пайового (пай) внесків відповідно до положень Статуту Кооперативу, Положення про членство та чинного законодавства

5. Розподіл прибутку

5.1. Розмір прибутку, що належить до розподілу в кінці кожного фінансового року, визначається Загальними зборами протягом трьох місяців після його закінчення, якщо інше не передбачено у Положенні про членство.

5.2. Загальні збори в першу чергу визначають відсоток прибутку, що підлягає відрахуванню у резервний фонд та інші фонди Кооперативу, а потім проводиться відрахування у бюджет з прибутку, відведеного на ці фонди.

5.3. Якщо інше не передбачено у Положенні про членство, до 20 % прибутку, що залишається після відрахувань, вказаних у п.5.2., розподіляються на виплату по додаткових паях Членів і внесках Асоційованих членів.

а) Механізм розподілу прибутку між Асоційованими Членами визначається Положенням про членство. Асоційовані члени мають право брати участь у голосуванні при затвердженні механізму розподілу прибутку між Асоційованими членами.

б) Прибуток, що залишається після відрахувань, вказаних у п.5.3 (а), розподіляється між Членами пропорційно до їх додаткових паїв.

5.4. Якщо інше не передбачено Положенням про членство, частина прибутку, що залишилася після відрахувань, вказаних в п.5.3., розподіляється між Членами Кооперативу. До 80 % від цієї суми зараховується на внески Членів, але не виплачується їм, а направляється на збільшення Пайового фонду, якщо Загальними Зборами прийнято відповідне рішення.

5.5. Частина прибутку, що залишилася після відрахувань, розподіляється між Членами Кооперативу відповідно до обсягу послуг, одержаних через Кооператив, а також як дивіденди на пайовий капітал.

6. Розподіл збитків

6.1. Загальні збори встановлюють, яку частину резервного, страхового чи інших фондів використати на відшкодування збитків, яких зазнав Кооператив.

6.2. У випадках, коли сума збитків перевищує суму, виділену відповідно до п. 6.1., відповідальність за невідшкодування збитків розподіляється між Членами згідно з порядком, визначеним Положенням про членство.

6.3. Якщо збитки, яких зазнав Кооператив, не відшкодовані протягом трьох місяців після закінчення фінансового року, Кооператив може бути ліквідований на вимогу кредиторів Кооперативу.

7. Права Членів Кооперативу

7.1. Члени Кооперативу мають право:

- брати участь в управлінні справами Кооперативу у порядку, передбаченому цим Статутом;
- одержувати повну та достовірну інформацію з будь-яких питань, пов'язаних з діяльністю і фінансовим становищем Кооперативу;

- користуватися послугами, що надаються Кооперативом, на основі графіка, складеного органами управління Кооперативом;

- всі члени мають рівне право доступу до послуг, що надаються Кооперативом. Якщо сезонний попит на послуги перевищує можливості, Члени мають право користуватися послугами Кооперативу відповідно до їх внесків у Пайовий фонд. Заявки задовольняються в порядку надходження;

- брати участь у розподілі прибутку Кооперативу відповідно до ст. 5 цього Статуту.

7.2. Перелік перерахованих прав не є повним. Члени можуть набувати й інших прав, передбачених чинним законодавством, цим Статутом, а також рішеннями органів управління Кооперативом, прийнятих відповідно до їх компетенції.

8. Права Асоційованих членів

8.1. Асоційовані члени Кооперативу мають право:

- а) одержувати повну і достовірну інформацію з будь-яких питань, пов'язаних з діяльністю і фінансовим станом Кооперативу;

б) у випадках, коли Кооператив має можливість надавати більший обсяг послуг, ніж це потрібно його Членам, Асоційовані члени можуть користуватись послугами, що надає Кооператив, за тією ж ціною, що і Члени Кооперативу;

в) бути присутніми і виступати на Загальних зборах, але брати участь у голосуванні тільки при внесенні змін до Статуту щодо механізму розподілу прибутку між Асоційованими членами;

г) брати участь розподілі прибутку Кооперативу відповідно до ст. 5 цього Статуту.

8.2. Перелік перерахованих прав не є повним. Асоційовані члени можуть набувати й інших прав, передбачених чинним законодавством, цим Статутом, а також рішеннями органів управління Кооперативом, прийнятих відповідно до їх компетенції.

9. Обов'язки Членів і Асоційованих членів Кооперативу

9.1. Члени і Асоційовані Члени зобов'язані:

- виконувати вимоги Статуту і Положення про членство, а також рішення органів управління Кооперативом, прийнятих відповідно до їх компетенції;

- сплачувати свої внески до Пайового фонду Кооперативу;

- не розголошувати конфіденційну інформацію (перелік такої інформації затверджується Загальними Зборами).

9.2. Збитки Кооперативу розподіляються між Членами відповідно до ст. 6 цього Статуту.

9.3. Члени несуть відповідальність за зобов'язаннями Кооперативу в межах всіх невиконаних внесків Членів і Асоційованих Членів.

10. Вступ до Кооперативу:

10.1. Після реєстрації Кооперативу будь-яке підприємство або окрема особа може подати заяву про вступ до Кооперативу. Будь-який працівник Кооперативу, а також будь-яка інша особа, яка має на це право відповідно до чинного законодавства, може подати заяву про прийом до Асоційованих членів Кооперативу на ім'я Правління Кооперативу.

10.2. Правління Кооперативу розглядає заяву і в разі позитивного рішення включає розгляд цього питання до порядку денного Загальних зборів. Порядок денний повинен бути оголошений перед проведенням Загальних зборів.

10.3. Загальні збори розглядають заяву і можуть прийняти заявника у Члени чи Асоційовані члени більшістю голосів. Разом з тим Загальні збори встановлюють розмір внеску нового Члена чи Асоційованого члена до Пайового фонду як умову вступу до Кооперативу.

10.4. Заявник стає Членом або Асоційованим членом і набуває всіх прав, пов'язаних з цим Статутом, після того, як він внесе 100% визначеного внеску та ознайомиться із Статутом і Положенням про членство. Новий Член чи Асоційований Член також повинен погодитись виплатити частину внеску, визначеного до сплати протягом 12 місяців після вступу у Члени Кооперативу. Така згода є обов'язковою умовою для продовження членства в Кооперативі.

11. Припинення членства

11.1. Членство або Асоційоване членство в Кооперативі припиняється при виході з Кооперативу, виплаті вартості внеску і додаткового паю в повному розмірі, смерті фізичної особи або ліквідації юридичної особи, чи виключенні з Кооперативу.

11.2. Кожен Член чи Асоційований член мають право за своїм бажанням вийти з Кооперативу після закінчення фінансового року, попередньо (за три місяці) повідомивши Правління про свій вихід у письмовій формі. На момент виходу Член або Асоційований член, що виходить з Кооперативу, втрачає права у Кооперативі, за виключенням права брати участь у розподілі прибутку, описаному в п.11.3. цього Статуту. На момент виходу з Кооперативу Член втрачає право голосу на Загальних зборах, а також право участі у виборних органах Кооперативу.

11.3. Член, що виходить з Кооперативу, бере участь у розподілі прибутків і збитків Кооперативу, що виникли протягом фінансового року, коли він виходить з Кооперативу.

11.4. Член, що вийшов з Кооперативу, несе субсидіарну відповідальність за боргами і зобов'язаннями Кооперативу, що виникли протягом періоду членства, відповідно до розміру його внеску до Пайового фонду.

11.5. Загальні збори можуть, шляхом голосування, виключити Члена або Асоційованого члена з Кооперативу лише в таких випадках:

- Член не користується послугами Кооперативу протягом 12 місяців;
- Член чи Асоційований член не вніс встановлений внесок у Пайовий фонд протягом встановленого терміну;

- Член чи Асоційований член навмисне заподіяв шкоду майну Кооперативу.

11.6. Член чи Асоційований член, що виходить з Кооперативу або виключений з Кооперативу, має право на одержання грошового відшкодування, що дорівнює вартості його внеску до Пайового фонду (в оцінці за останнім балансом) у термін, встановлений Загальними зборами. При цьому припиняється зобов'язання Члена чи Асоційованого члена щодо виплати невиплаченої частини його внеску в Пайовий фонд. У разі незгоди однієї зі сторін з оцінкою згідно з балансом, вона може за власний рахунок запросити оцінювача для проведення переоцінки майна Кооперативу.

11.7. При погодженні між Загальними зборами і Членом чи Асоційованим членом питання виходу з Кооперативу, Кооператив може задовільнити це зобов'язання, здійснивши оплату шляхом передачі права власності на майно в натурі Члену чи Асоційованому члену, що виходить з Кооперативу. Оцінка такого майна в натурі ґрунтується на згоді між Загальними зборами і Членом чи Асоційованим членом, що виходить з Кооперативу. Член, що виходить з Кооперативу, не бере участі у голосуванні на Загальних зборах відносно оплати в натурі.

12. Органи управління Кооперативу

12.1 Органами кооперативу є:

- Загальні збори;
- Правління Кооперативу: Виконавча дирекція;
- Спостережна Рада.

12.2. За рішенням Загальних зборів при Кооперативі може створюватися постійно діючий третейський суд для розгляду суперечок між Членами. Регламент третейського суду в цьому випадку затверджується Загальними зборами.

12.3. Рішення Кооперативу і його органів управління та інші інформаційні матеріали повинні бути оформлені у письмовому вигляді і розповсюджені між всіма Членами і Асоційованими членами чи їх представниками.

13. Загальні збори Членів Кооперативу

13.1. Вищим органом управління Кооперативу є Загальні Збори представників Кооперативу. Член має право у будь-який час змінити свого представника на Зборах, попередньо письмово повідомивши про це інших Членів.

13.2. На Загальних зборах кожен Член має один голос. Якщо внески Членів не однакові, то кожен Член має додатковий голос за кожен повний відсоток внеску до Пайового фонду. Кількість додаткових голосів змінюється зі зміною розміру внеску Члена. Десяті від 1% не беруть до уваги при визначенні розподілу таких додаткових голосів.

13.3. Асоційовані Члени можуть бути присутніми і виступати на Загальних Зборах, але право голосу вони мають тільки при вирішенні питань, вказаних у п. 8.1.в. При голосуваннях з цих питань кожний Асоційований Член має один голос.

13.4. Вимоги до складу кворуму визначаються Загальними Зборами.

13.5. Загальні збори проводяться не менше одного разу на рік для розгляду та затвердження річного звіту і балансу, рахунку прибутків і збитків, вибору Правління 1 Дирекції. Позачергові

Загальні Збори скликаються Правлінням Кооперативу на вимогу не менше як 25% членів Кооперативу.

13.6. Загальні Збори мають право обговорювати і приймати рішення лише з питань, включених до порядку денного. Те чи інше питання може бути включене до порядку денного на вимогу уповноважених скликати Загальні Збори з повідомленням Членів не менше як за 10 днів до проведення Загальних зборів.

13.7. Рішення Загальних Зборів приймаються більшістю голосів. У випадках рівності голосів, голос Голови Правління є вирішальним. Рішення з усіх питань, передбачених п. 13.11 цього Статуту, приймаються 2/3 голосів.

13.8. Рішення Загальних Зборів, прийняті з порушенням діючого законодавства чи цього Статуту, можуть бути оскаржені в суді або в арбітражному суді. Позов може бути поданий будь-яким Членом або Асоційованим Членом.

13.9. В усіх процедурних питаннях, не врегульованих цим Статутом та Положенням про членство, Кооператив, в межах своєї компетенції, спирається на чинне законодавство. Рішення приймається в порядку, що не суперечить цьому Статуту і чинному законодавству.

13.10. Головою Загальних Зборів є Голова Правління, якщо Загальні збори не вирішують інакше. Голова підписує протокол Загальних Зборів після їх проведення.

13.11. Загальні Збори правомочні приймати рішення відповідно до будь-яких обмежень, встановлених цим Статутом з будь-яких питань діяльності Кооперативу. Загальні збори можуть переглянути і змінити будь-яке рішення Правління чи Виконавчої дирекції. До виключної компетенції Загальних Зборів належить:

- а) внесення змін і доповнень до цього Статуту;
- б) внесення змін і доповнень до Положення про членство;
- в) вибори і припинення повноважень Правління Кооперативу, його Голови, вивчення їх звітів;
- г) визначення умов і порядку оплати праці Виконавчого директора;
- д) зміна обсягу Пайового фонду Кооперативу;
- е) прийняття рішення про утворення, розмір і порядок використання резервного фонду та інших фондів Кооперативу;
- ж) прийняття рішення про придбання, відчуження і заклад активів і фондів Кооперативу;
- з) визначення основних напрямів діяльності Кооперативу і його планів, затвердження звітів про їх виконання;
- і) заслуховування і затвердження річного звіту Виконавчого директора, річного бюджету, річного балансу, рахунків прибутку і збитку;
- к) встановлення розміру та виду сплати новим Членам і Асоційованим членам вступних внесків згідно з порядком, передбаченим цим Статутом;
- л) визначення порядку розподілу прибутку, покриття збитків, надання кредитів Членам згідно з порядком, передбаченим цим Статутом;
- м) виключення Членів або Асоційованих Членів з Кооперативу, прийом нових Членів, Асоційованих Членів;
- н) прийняття рішень про створення чи ліквідацію дочірніх підприємств, вступ до різного роду об'єднання підприємств і вихід з них;
- о) прийняття рішень про реорганізацію чи ліквідацію Кооперативу, затвердження ліквідаційного балансу.

13.12. Рішення з тих чи інших питань може бути прийнято і без скликання Загальних Зборів за допомогою проведення голосування шляхом письмового опитування Членів. Таке рішення є дійсним тільки в тому випадку, якщо воно підписано всіма Членами і Асоційованими Членами, які мають право брати участь у голосуванні з цих питань.

14. Спостережна Рада

14.1. До складу Спостережної Ради входять три особи, які є або фізичними особами – Членами Кооперативу, або представниками юридичних осіб – Членів Кооперативу. Члени Спосте-

режної Ради обираються і можуть бути звільнені з посади за рішенням Загальних Зборів. Член Спостережної Ради не може бути членом Правління, виконавчої дирекції і не може одержувати плату за свою роботу.

14.2. Спостережна Рада здійснює контроль за діяльністю Кооперативу. Спостережна Рада:

- а) може скликати засідання Правління для звіту;
- б) може скликати Загальні Збори в інтересах Кооперативу;
- в) укладає трудові договори з Виконавчою дирекцією;
- г) дає відповідь на всі заяви про прийняття до Кооперативу або виходу з нього.

14.3. Спостережна Рада не може перекласти свої повноваження на будь-який орган чи особу.

15. Правління Кооперативу

15.1. До складу Правління Кооперативу входять не менше двох осіб. Члени Правління обираються Загальними зборами та можуть бути звільнені з посади за рішенням Загальних Зборів. Правління складається щонайменше з трьох Членів у випадку, якщо до складу Кооперативу входять не менше шести Членів. Члени Правління обираються на посаду на строк, що не перевищує два фінансових роки. Члени Правління не можуть бути Членами Спостережної Ради.

15.2. Правління є виконавчим органом Кооперативу. Воно керує поточною діяльністю Кооперативу, а також представляє Кооператив при укладанні угод у суді. Але Правління не може виступати гарантом боргів Кооперативу, заставляючи майно Кооперативу без одержання згоди Загальних Зборів.

Правління може делегувати всі або деякі зі своїх повноважень щодо діяльності Кооперативу Виконавчій дирекції.

Таке делегування повноважень має бути оформлене письмово. Правління може обмежити делегування повноважень або припинити делегування повноважень у будь-який час, повідомивши про це Виконавчу дирекцію.

15.3. Правління підзвітне Загальним зборам.

15.4. Правління приймає на роботу Виконавчого директора.

15.5. Члени Правління уповноважені представляти Кооператив особисто.

15.6. Правління очолює Голова, який обирається Загальними Зборами.

15.7. Члени Правління несуть солідарну відповідальність перед Кооперативом за збитки, заподіяні Кооперативом в результаті його діяльності. Члени Правління несуть персональну відповідальність перед Кооперативом і в інших випадках, передбачених чинним законодавством.

16. Виконавча дирекція

16.1. Оперативне управління діяльністю Кооперативу здійснює Виконавчий директор, який призначається Правлінням Кооперативу. Він може бути достроково звільнений у будь-який час за рішенням Правління більшістю голосів.

16.2. Виконавчий директор самостійно визначає компетенцію своїх заступників та інших працівників Кооперативу. Накази, розпорядження, вказівки Виконавчого директора, що перебувають у межах його компетенції, є обов'язковими для працівників Кооперативу.

16.3. Виконавчий директор підзвітний Правлінню. Керівники філіалів і представництв Кооперативу призначаються Виконавчим директором і підзвітні йому.

16.4. Виконавчий директор:

- в межах, встановлених Правлінням, як зазначено в п.15.2., здійснює поточне керівництво роботою Кооперативу відповідно до цього Статуту, рішень Загальних зборів, Правління, Спостережної ради та чинного законодавства;

- приймає на роботу та звільняє з роботи працівників Кооперативу, застосовує до працівників заходи заохочення і накладає на них стягнення;

- щорічно складає кошторис, штатний розпис та встановлює посадові оклади співробітникам Кооперативу, показники, розмір та строки їх преміювання;

- забезпечує виконання рішень і планів, прийнятих Загальними зборами, Правлінням, Спостережною Радою;
- подає річний звіт, кошторис витрат, річний баланс, рахунок доходів і збитків Правлінню Кооперативу, Загальним зборам;
- спільно з Головним бухгалтером організовує бухгалтерський облік і звітність в Кооперативі.

17. Пайовий фонд та інші фонди, майно Кооперативу

17.1. Для забезпечення своєї статутної діяльності Кооператив формує пайовий, неподільний, резервний та спеціальний фонди.

Пайовий фонд – сукупність пайових та додаткових пайових внесків членів Кооперативу.

Неподільний фонд – створюється в обов'язковому порядку і формується за рахунок вступних внесків та відрахувань від доходу Кооперативу. Цей фонд не може бути розподілений між членами Кооперативу, крім випадків передбачених законом.

Резервний фонд – створюється за рахунок відрахувань від доходу Кооперативу та інших не заборонених законодавством надходжень, використовується для покриття збитків від надзвичайних ситуацій.

Спеціальний фонд – створюється за рахунок цільових внесків Кооперативу та інших, передбачених законом надходжень для забезпечення його статутної діяльності і використовується за рішенням органів управління Кооперативом.

17.2. За рішенням Загальних зборів членів Кооперативу, Кооператив може створювати інші фонди (фінансової взаємодопомоги, колективний, страховий, медичний, виконання доручень пайовиків (членів) тощо).

17.3. Порядок створення, формування та використання фондів Кооперативу визначається відповідними Положеннями, затвердженими Загальними зборами членів Кооперативу.

17.4. Для виконання статутної діяльності Кооперативу члени Кооперативу вносять вступні, членські, пайові (пай), додаткові пайові та цільові внески.

Вступний внесок – грошовий чи інший майновий неповоротний внесок, який зобов'язана сплатити особа у разі вступу до Кооперативу.

Членський внесок – грошовий неповоротний внесок, який періодично сплачується членом Кооперативу для забезпечення поточної діяльності Кооперативу.

Пайовий внесок (пай) – майновий поворотний внесок члена (асоційованого члена) Кооперативу у створення та розвиток Кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки.

Додатковий пайовий внесок – добровільний грошовий чи інший майновий поворотний внесок члена Кооперативу понад пай у пайовому фонді Кооперативу.

Цільові внески – грошові, інші майнові та немайнові цінності членів Кооперативу, що вносяться понад пай для забезпечення статутної діяльності Кооперативу.

17.5. Якщо інше не передбачено Положенням про членство, внесками членів Кооперативу, окрім членського, який здійснюється лише в грошовій формі, можуть бути будинки, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності, цінні папери, права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права (включно з правами на інтелектуальну власність), грошові кошти, зокрема в іноземній валюті.

17.6. Кооператив має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір пайових внесків в порядку та на умовах, передбачених Статутом та Положенням про членство.

17.7. Розмір пайового фонду Кооперативу повинен відповідати справедливій ринковій вартості основних засобів, з урахуванням зносу, та підлягає перегляду в порядку та на умовах, що передбачені Статутом та Положенням про членство.

17.8. Пайовий внесок (пай) кожного члена Кооперативу формується за рахунок разового внеску або часток протягом певного періоду і складає загальну частку майна Кооперативу. Майнові внески оцінюються у грошовій формі.

17.9. Розмір паю члена Кооперативу залежить від його фактичного внеску до пайового фонду.

17.10. Пайові внески (паї), зокрема внески до резервного та спеціального фондів, є персоніфікованими і в сумі визначають загальну частку кожного члена у майні Кооперативу.

17.11. Член Кооперативу за згодою Загальних зборів членів Кооперативу може передати свій пайовий внесок (пай або його частину) одному чи кільком членам Кооперативу або третій особі.

17.12. За рішенням Загальних зборів членів Кооперативу пайовий внесок (пай) члена Кооперативу, який бажає його передати, може бути придбаний самим Кооперативом за умови, що протягом 6 (шести) місяців з моменту його придбання він буде розподілений між членами Кооперативу або переданий третій особі. У випадку смерті члена Кооперативу право на вступ до Кооперативу або отримання паю та пов'язаних із цим виплат мають його спадкоємці.

17.13. Для забезпечення діяльності Кооперативу за рахунок виплачених і не виплачених внесків Членів і Асоційованих членів (далі внески), що є обов'язковими внесками для участі в Кооперативі, і додаткових паїв, що є не обов'язковими для участі в Кооперативі, утворюється Пайовий фонд Кооперативу.

17.14. Внески членів Кооперативу встановлюються відповідно до можливого обсягу їх участі у будівництві Кооперативом об'єктів альтернативної енергетики (фотоелектричних сонячних станцій тощо), виходячи з розрахунку на кожного члена в діяльності Кооперативу. Оцінка внеску кожного Члена і Асоційованого члена та додаткових паїв Членів визначається Положенням про членство у Кооперативі, яке затверджується Рішенням загальних зборів Членів Кооперативу.

17.15. Як оплата внесків Членів і Асоційованих членів і додаткових паїв приймаються грошові кошти у гривнях чи іноземній валюті, а також будь-які об'єкти цивільних прав, що підлягають грошовій оцінці.

17.16. Оцінка майна і майнових прав, що вносять Члени і Асоційовані члени як оплату внесків і як оплату додаткових паїв, проводиться за узгодженням між Членами кооперативу і Асоційованими членами, які вносять ці внески і додаткові паї, та іншими Членами і Асоційованими членами.

17.17. До моменту реєстрації Кооперативу Члени і Асоційовані члени вносять 30% своїх внесків у Пайовий фонд. Решта 70% вноситься Членами і Асоційованими членами протягом 12 місяців з дня реєстрації Кооперативу. Члени і Асоційовані члени несуть відповідальність за не виплачені внески інших Членів і Асоційованих членів відповідно до п.9.3. цього Статуту. Члени вносять 100% своїх додаткових паїв до моменту реєстрації.

17.18. За рішенням Загальних Зборів Членів (далі – Загальні збори) розмір Пайового фонду може бути збільшений або зменшений. У випадках прийняття рішення про збільшення Пайового фонду кожен Член і Асоційований член має право внести у Пайовий фонд додатковий внесок відповідно до своєї частки в ньому. У випадку, якщо один із Членів чи Асоційованих членів не внесе додатковий внесок протягом трьох місяців після прийняття рішення Загальними Зборами, інші Члени і Асоційовані члени мають право збільшити розмір своїх внесків. Зміна розміру частки Члена чи Асоційованого члена у Пайовому фонді реєструється відповідно до чинного законодавства.

17.19. Для покриття збитків та з іншою метою, встановленою Загальними зборами, Кооператив може створити резервний фонд, який є неподільним. Початковий розмір резервного фонду визначається рішенням Загальних зборів Членів Кооперативу.

17.20. За рішенням Загальних зборів можуть створюватися страховий та інші фонди, розмір, порядок утворення і використання яких визначається Загальними зборами відповідно до чинного законодавства України.

17.21. Кооперативу на праві власності належить майно, передане йому Членами і Асоційованими членами як внески до Пайового фонду, а також прибуток та інше майно, набуте на законних підставах в результаті діяльності Кооперативу і не розподілене між Членами та Асоційованими членами.

18. Облік, звітність, контроль

18.1. Кооператив веде бухгалтерську, статистичну та іншу звітність, встановлену чинним законодавством.

18.2. Фінансовий рік збігається з календарним. По закінченню кожного року складається річний баланс Кооперативу.

18.3. Річний звіт Виконавчого директора, річний бюджет, річний баланс, рахунок прибутків і збитків затверджується на Загальних зборах.

18.4. Кооператив може укласти договори із спеціалізованою організацією для перевірки і підтвердження річної фінансової звітності (зовнішній аудит).

19. Припинення діяльності

19.1. Припинення діяльності Кооперативу здійснюється шляхом ліквідації або реорганізації згідно з чинним законодавством.

19.2. Реорганізація Кооперативу проводиться за рішенням Загальних зборів. При реорганізації права і обов'язки Кооперативу переходять до правонаступників згідно з чинним законодавством.

19.3. Кооператив ліквідується за рішенням Загальних Зборів, а також з інших причин, передбачених чинним законодавством.

19.4. У випадках ліквідації орган, що прийняв рішення про ліквідацію, призначає ліквідаційну комісію, яка діє в порядку, установленому чинним законодавством.

19.5. З моменту призначення ліквідаційної комісії до неї переходять всі повноваження з управління справами Кооперативу. Ліквідаційна комісія оцінює майно Кооперативу, виявляє його кредиторів і розраховується з ними, складає ліквідаційний баланс і подає його на затвердження Загальним Зборам.

19.6. Після розрахунків з оплати праці, задоволення пропозицій всіх кредиторів та розрахунку з бюджетом, грошові кошти, що залишилися, і майно розподіляються між Членами відповідно до їх внесків у Пайовий фонд.

19.7. Ліквідаційна комісія відповідає за шкоду, заподіяну Кооперативу, його Членам, Асоційованим Членам і третім особам згідно з чинним законодавством.

19.8. Ліквідація вважається завершеною, а Кооператив таким, що припинив своє існування, з моменту внесення відповідних записів у Державний реєстр.

20. Заключні положення

20.1. Всі зміни і доповнення вносяться до Статуту Кооперативу тільки з рішення Загальних Зборів. Ці зміни і доповнення набувають чинності для Членів і Асоційованих членів безпосередньо з моменту їх внесення, а для третіх осіб з моменту їх державної реєстрації.

20.2. В усіх питаннях, не врегульованих цим Статутом, необхідно керуватися Положенням про членство та чинним законодавством України.

20.3. Цей Статут набуває чинності з моменту державної реєстрації Кооперативу та діє відповідно до чинного законодавства до моменту реорганізації чи ліквідації Кооперативу. У випадку, коли окремі положення цього Статуту будуть визнані недійсними, інші положення цього Статуту продовжують діяти, якщо можна припустити, що Статут міг бути прийнятий без цих положень.

ПІДПИСИ ЗАСНОВНИКІВ

ДОДАТОК 2

Фінансова модель
за посиланням:

Інструкція до фінансової моделі побудови сонячної електростанції

Введення

Ця інструкція описує процедуру використання фінансової моделі, вхідні та вихідні дані
Кольорове позначення комірок

введення даних	Комірки для введення даних
розрахунки	Комірки, які містять формули для розрахунків та захищені від внесення змін
підсумки	Комірки, які містять формули для розрахунків та захищені від внесення змін
перевірка	Комірки для перехресної перевірки даних

Періоди

Введіть 10 річний термін розрахунку – **Роки** у комірки C3 – C12 та **Місяці** у комірки F3 – F14 починаючи з першого місяця проекту, це може бути будь який рік та місяць, вони автоматично відобразяться на інших вкладках, де є періоди.

Генерація та тарифи

Введіть **Потужність станції** у комірку E2 та розрахункову генерацію по місяцях на 1кВт панелей у комірки C8 – C19.

Виробництво електроенергії за місяць, розраховується як добуток генерації за місяць з 1 кВт панелей та потужності електростанції.

Щорічна генерація – розраховується, як сума генерації по місяцях.

Введіть прогноз тарифів на продаж згенерованої електроенергії в мережу у комірки C25 – N35, Дані в таблиці **Тарифи за генерацію, ГРН за кВт*г (транспонована таблиця)**, яка використовується для розрахунку вартості генерації в **Звіті про прибутки та збитки**, заповнюються автоматично, після введення тарифів.

Капітальні витрати

Капітальні витрати, CAPEX – це повна вартість сонячної електростанції. **Капітальні витрати** складаються з обладнання, робіт і послуг та інших витрат, пов'язаних з побудовою електростанції.

Введіть **капітальні витрати** проекту (кількість та ціну за одиницю) згідно специфікації від підрядної організації. За необхідності можна додавати/прибирати види витрат.

Поля **Обладнання, Постачання обладнання, роботи та послуги, Інші витрати** – розраховуються, як сума витрат по цих розділах.

Всього за проєкт грн без ПДВ – сума комірок **Обладнання, Постачання обладнання, роботи та послуги та Інші витрати**

ПДВ – розраховується, як 20% від вартості станції **Всього за проєкт грн без ПДВ**

Всього капітальні витрати – вартість проєкту з урахуванням ПДВ.

Для розрахунку вартості проєкту в валюті, ведіть курси валют на дату розрахунку у комірки I4 – J5.

Інвестиції

Введіть розмір **Власного капіталу** проєкту у комірку D5. Необхідне зовнішнє фінансування буде розраховано у комірці D6.

Введіть суми та умови по кожному кредиту чи гранту в таблицю **Структура кредитного портфелю**. Проконтролюйте достатність кредитних коштів для фінансування проєкту – значення у комірках D6 та D17 мають співпадати (у комірці D18 має бути значення TRUE).

Введіть графік погашення кожного кредиту в таблицю **Грошовий потік розрахунків за кредитами** згідно з графіками кредиторів чи розрахунок від онлайн кредитних калькуляторів (наприклад, <https://financer.com/ua/kalkulyatory/pogashennya/>).

Звіт про прибутки та збитки

Звіт про прибутки та збитки – це фінансові результати за звітний період, що містять дані про доходи, витрати і фінансові результати.

Для розрахунків прибутків/збитків за певний період, необхідно ввести наступні дані:

- ставки ПДВ та податку на прибуток;
- значення деградації сонячних панелей за кожен рік використання (згідно з документами виробника);
- терміни амортизації капітальних витрат;
- статті витрат по місяцям.

Таблиця **Додаткові розрахунки** містить наступні розрахунки.

Виробництво електроенергії за місяць – дані з вкладки **Генерація та тарифи**, таблиця **Генерація електроенергії**

Внутрішнє використання згенерованої електроенергії, % – можна ввести відсоток використання електроенергії по місяцям, за замовчуванням він береться з комірки D7.

Продаж електроенергії, грн – розраховується, як дельта між згенерованою та використаною на внутрішні потреби електроенергією.

Деградація сонячних панелей – розрахунок коефіцієнту деградації сонячних панелей по місяцях.

Тариф для продажу електроенергії – дані з вкладки **Генерація та тарифи**, таблиця **Тарифи за генерацію, ГРН за кВт**.

Дохід від продажу сонячної електроенергії – це добуток **Продаж сонячної електроенергії** та **Тариф для продажу електроенергії**.

Операційні витрати – витрати, які пов'язані з роботою сонячної електростанції, наприклад, обслуговування, диспетчеризація, поточні ремонти, тощо. Їх слід ввести в комірки E25:EF29. За необхідності статті витрат можна додавати/видаляти.

ЕВІТДА – обсяг прибутку до вирахування витрат за відсотками, сплати податків та амортизаційних відрахувань. **ЕВІТДА** – розраховується, як різниця між **Доходом від продажу сонячної електроенергії** та **Операційні витратами**.

Капітальні витрати – сума витрат **Всього за проєкт грн без ПДВ** з таблиці **Капітальні витрати**.

Амортизація капітальних витрат – розраховується на кожен місяць, після введення сонячної електростанції в роботу, як сума **Капітальних витрат** поділена на **Амортизація капітальних витрат в роках**, вказаних в комірці D6 і на 12 місяців кожного року.

Відсотки за кредитами – сума всіх нарахованих відсотків за кредитами.

Відсотки за Кредитом 1-4 – дані з вкладки **Інвестиції, Грошовий потік розрахунків за кредитами**.

Операційний прибуток/збиток – це фінансовий результати за період; різниця між **ЕВІТДА**, **Амортизацією капітальних витрат** та **Відсотками за кредитами**.

Податок на прибуток – розраховується, як добуток ставки **Податку на прибуток** (комірка D4) та **Операційним прибутком/збитком**, якщо останній більше 0.

Грошовий потік

Грошовий потік – це дохід від генерації, який включає чистий прибуток та амортизаційні відрахування, які надходять у складі виручки від реалізації електроенергії.

Чистий грошовий потік – різниця між притоками і відтоками грошових коштів від операційної та інвестиційної діяльності під час передбачуваної реалізації інвестиційного проєкту.

Внутрішня норма рентабельності проєкту, IRR – це рівень ставки дисконтування, за якого чиста приведена вартість (NPV) проєкту за його життєвий цикл дорівнює нулю.

Чиста приведена вартість, NPV – сьогоднішня вартість майбутніх доходів/зарахувань.

Ставка дисконту – відсоткова ставка, яка використовується для розрахунку дисконтованого грошового потоку. Введіть значення **Ставки дисконту** у комірку F22. Як **Ставку дисконту** можна використовувати облікову ставку відсотка або ставку, прийняту для довгострокових кредитів банку.

Коефіцієнт покриття обслуговування боргу (DSCR) – відношення чистого доходу від генерації за певний проміжок часу до суми вартості обслуговування кредиту за цей період. Що вище значення коефіцієнта DSCR, то більша якість забезпечення. В поле **Дата**, комірки G2:EH2 – потрібно вставити дату в форматі 01.місяць.рік (наприклад, січень 2024, буде 01.01.2024)

Висновок

В аркуш **Висновок** виведені основні дані розрахунку проєкту побудови та експлуатації СЕС.

ДОДАТОК 3

Бізнес-план енергетичної спільноти

1. РЕЗЮМЕ ПРОЄКТУ

Резюме містить короткий загальний огляд проєкту та змісту бізнес-плану. У ньому пояснюється, чому запропонований проєкт буде успішним. Його мета – сприяти швидкому розумінню ключових елементів, що стосуються проєкту та розробника.

Загальна інформація	
Назва проєкту	
Розробники проєкту	
Назва та контакти організації	
Локація проєкту	
Сектор проєкту (сонячна, вітрова енергетика, біомаса, накопичувачі та ін)	
Вид технології	
Розмір (кВт, м ² тощо)	
Підключення до електромережі	
Річна генерація (кВт·год)	
Статус проєкту	
Екологічний ефект (Очікуване скорочення викидів CO ₂ або ін.)	
Загальні прогнозовані інвестиції	
Джерело доходу (PPA, FIT, податкові кредити на виробництво та інвестиції тощо)	
Право власності	
Необхідний тип та розмір фінансування	
Можливі гарантії повернення інвестицій	
Подано на розгляд до фінансової установи	

2. ОПИС ПРОЄКТУ

До цього розділу слід включити опис:

- Технологій та типів обладнання;
- Розміру проєкту (потужність);
- Фінансових ресурсів (джерела, наявність, сума); якщо розробник виконав дослідження оцінки необхідних ресурсів, результати дослідження мають бути узагальнені у цьому розділі;
- Розташування та розмір ділянки, де буде здійснюватися будівництво. (Зазвичай додається карта розташування та прилеглої землі);
- Точка підключення до системи передачі або розподілу електроенергії (за необхідності);
- Наявність системи зберігання енергії;
- Опис результатів будь-якого завершеного техніко-економічного обґрунтування проєкту або проєктних досліджень.

3. БІЗНЕС-МОДЕЛЬ

Бізнес-модель повинна містити інформацію про:

- Місце проведення господарської діяльності;
- Форму власності підприємства, структуру та інвестиції;
- Організаційну схему структури власності для відображення відносин між власниками;
- Інформацію про команду управління проєктами та її досвід роботи з подібними проєктами;
- Документи, що регулюють бізнес (партнерські договори, договір купівлі-продажу електроенергії з комунальним підприємством тощо).

4. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ

Цей розділ є ключовою частиною бізнес-плану. На основі фінансово-економічного обґрунтування розробнику необхідно обґрунтувати такі ключові елементи:

- Деталі інвестиційної вартості проєкту за його окремими компонентами;
- Потреби у фінансуванні проєкту, включно з потребою в обігових коштах;
- Фінансова схема проєкту з чітким описом розміру власного капіталу та довгострокової заборгованості;
- Умови кредитування, включно з відсотковою ставкою, періодом відшкодування та пільговим періодом;
- Фінансова прибутковість: представлення основних коефіцієнтів прибутковості проєкту ВДЕ, таких як чиста приведена вартість, окупність, внутрішня норма прибутку, коефіцієнт покриття обслуговування боргу тощо (в залежності від джерел фінансування).

Фінансування проєкту	
Загальна вартість проєкту	
Терміни виконання проєкту	
Вартість будівельних робіт	
Терміни будівельних робіт	
Інфраструктура ділянки	
Генеруюче обладнання	

Страхування	
Підключення	
Управління проєктуванням / закупівлями/будівництвом	
Непередбачені витрати	
Генеруюча/виробнича потужність	
Прогнозовані джерела грошових потоків	
Попередньо витрачені кошти (розробка ТЕО та ін.)	
Витрати на експлуатацію та управління	
Витратні матеріали	
Транспорт	
Оренда землі/даху	
Інші витрати	
Постійні витрати	
Адміністративні витрати	
Вартість експлуатації та управління	
Витрати на страхування	
Витрати на персонал	
Безпека та соціальне забезпечення	

Аналіз беззбитковості			
Опис	Період 1	Період 2	Період ...
Виручка від продажу			
Собівартість виробленої електроенергії			
Змінні витрати разом			
Витрати на персонал			
Додаткові операційні витрати			
Амортизація			
Фінансові витрати			
Постійні витрати разом			
Валовий прибуток			
Точка беззбитковості			
Обіг продажів, вище за точку беззбитковості			

5. АНАЛІЗ ЧУТЛИВОСТІ

Метою цього розділу є обґрунтування надійності проєкту за різних можливих сценаріїв та його життєздатність виходячи із різних можливих припущень, здійснених під час фінансового аналізу. Під час оцінки проєкту необхідно припустити зміни у значенні деяких зовнішніх і внутрішніх аспектів проєкту. До них належать фактори, які знаходяться за межами контролю, такі як вартість палива чи матеріалів, зміна рівня інфляції, обсяги генерації, тощо. Аналіз чутливості передбачає тестування припущень, використаних для отримання грошового потоку, щоб визначити можливу варіацію припущень в діапазоні ймовірних сценаріїв. Для кожної області припущення буде діапазон вірогідних значень відповідного параметра. Одним із критичних параметрів, на якому слід зосередитися для аналізу чутливості, є кількість виробленої енергії, оскільки це визначає прибутковість проєктів ВДЕ.

6. ОЦІНКА ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРОЄКТУ

Для того, аби залучити банківські інвестиції до реалізації проєктів ВДЕ, необхідно оцінити та мінімізувати ризики проєкту. Ризики можуть виникнути на різних етапах проєкту від планування до виведення з експлуатації та поділяються на основні групи:

- Технологічні: відсутність відповідних електромереж або процедур підключення до мережі, проблеми з обладнанням, включно з придбанням, експлуатацією та поломками;
- Організаційні: недостатність кваліфікованого персоналу, невиконання договірних умов контрагентами;
- Фінансові: недостатність спонсорського капіталу проєкту, відсутність привабливих умов фінансування;
- Політичні: зміни курсу валют або нормативних умов, великі геополітичні кризи.

Після того, як розробник визначив ризики, йому необхідно розробити план їх мінімізації та пом'якшення.

7. ОПЕРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Під час планування операційної діяльності необхідно дати відповідь на низку питань, які впливатимуть на повсякденне ведення бізнес-процесів протягом повного життєвого циклу проєкту. Слід враховувати наступні міркування:

- Обладнання, необхідне для експлуатації об'єкта, крім обладнання для виробництва ВДЕ, наприклад: прибирання, охорона, комп'ютери та офісне обладнання;
- Необхідний персонал (за кількістю людей і спеціальними навичками);
- Навчання, яке може знадобитися, щоб допомогти персоналу отримати навички та/або кваліфікацію, необхідну для управління об'єктом;
- Залучення зовнішніх підрядників для експлуатації та обслуговування об'єкта;
- Регулярне технічне обслуговування (до прикладу, контракти на обслуговування);
- Витрати на заміну та оновлення обладнання розглядаються як додаткові інвестиції протягом життєвого циклу проєкту.

8. ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ

У даному розділі необхідно визначити, як буде побудовано об'єкт. Компоненти, які повинні бути включені в цей розділ:

- Контракти на закупівлю обладнання та будівництво об'єктів;
- Бюджети та графіки будівництва;

- Плани підключення до системи передачі або розподілу електроенергії (звіти або угоди про підключення повинні бути додані до бізнес-плану).

9. МАРКЕТИНГОВИЙ ПЛАН

Маркетинговий план зазвичай містить детальну інформацію про те, як компанія збирається залучати вкладників та споживачів для своїх продуктів або послуг. Для проєктів енергетичних спільнот розробник може включити у маркетинговий та комунікаційний план інформацію, що стосується очікуваних переваг, які отримають громади в результаті запропонованого проєкту, наприклад:

- Екологічні переваги: визначення та впровадження заходів для мінімізації екологічного впливу, таких як використання екологічно чистих матеріалів та енергоефективних технологій;
- Безпекові переваги (впровадження заходів з надійного та незалежного енергопостачання);
- Зниження рахунків за електроенергію;
- Інформування та залучення: проведення інформаційних заходів, зустрічей та відкритих діалогів для активного залучення громади.
- Створення робочих місць: розробка плану для створення робочих місць у галузі обслуговування, монтажу та технічної підтримки, формування робочих груп для представлення інтересів громади та участі у прийнятті стратегічних рішень;
- Підвищення автономності чи продуктивності;
- Трансфер технологій та ін.

10. Додатки

У додатки необхідно додати документи, що підтверджують обґрунтування, наведені у бізнес-плані. На кожен із них має бути посилання у відповідному розділі бізнес-плану та перелік у змісті. Деякі додатки наведено нижче, як приклади (за наявності):

- Резюме розробника та команди проєктного менеджменту;
- Інженерні схеми;
- Карти об'єкта та прилеглої території;
- Договір майна або договір лізингу, якщо є;
- Погоджувальна документація;
- Угоди про партнерство або управління;
- Оцінка відновлюваних ресурсів;
- ТЕО;
- Договір на обслуговування обладнання;
- Детальні умови або фінансові угоди з кредиторами;
- Проформи фінансової звітності.

ДОДАТОК 4

ДОГОВІР виробника про надання послуг з розподілу електричної енергії

№ _____
м. _____ «__» _____ 202__ р.

ПрАТ «_____» (далі – Оператор системи розподілу), яке діє на підставі ліцензії на право провадження господарської діяльності з розподілу електричної енергії, отриманої на підставі постанови НКРЕКП від 13.11.2018 року №1413, в особі голови правління _____, що діє на підставі статуту та _____ (далі – Виробник) в особі _____, котрий діє на підставі _____ (далі іменовані як – «Сторони»), уклали цей договір виробника про надання послуг з розподілу електричної енергії (далі – Договір) про таке.

1. Загальні положення

1.1. Цей Договір встановлює порядок розподілу електричної енергії електромережами Оператора системи розподілу, відпущеної Виробником, як послуги Оператора системи розподілу.

1.2. Умови Договору є однаковими для всіх виробників та розроблені відповідно до чинного законодавства України, Закону України «Про ринок електричної енергії», Правил роздрібного ринку електричної енергії, затверджених постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі - НКРЕКП) від 14 березня 2018 року №312 (далі - ПРРЕЕ), Кодексу системи розподілу, затвердженого постановою НКРЕКП від 14 березня 2018 року №310 (далі - КСР), Кодексу комерційного обліку електричної енергії, затвердженого постановою НКРЕКП від 14 березня 2018 року №311 (далі ККОЕЕ).

2. Предмет Договору

2.1. На підставі цього Договору Оператор системи розподілу забезпечує недискримінаційний доступ Виробника до мереж Оператора системи розподілу з метою реалізації виробником, своїх прав та виконання обов'язків і функцій Виробника в частині транспортування електричної енергії, що вироблена електроустановками Виробника, мережами Оператора системи розподілу.

Оператор системи розподілу надає послугу з розподілу електричної енергії Виробнику згідно з реєстром за ЕІС-кодом Виробника та його точок комерційного обліку, перелік яких наведено у Додатку № 4 «Перелік точок розподілу електричної енергії об'єктів».

2.2. Виробник відпускає в розподільчі мережі Оператора системи розподілу електричну енергію, параметри якості якої відповідають показникам, визначеним Кодексом системи передачі, затвердженим постановою НКРЕКП від 14 березня 2018 року № 309, та Кодексом систем розподілу, затвердженим постановою НКРЕКП від 14 березня 2018 року № 310, Правилами ринку, затвердженими постановою НКРЕКП № 307 від 14.03.2018 р., а Оператор системи розподілу надає Виробнику послуги з розподілу електричної енергії в межах території ліцензованої діяльності за об'єктом, технічні параметри якого, зокрема приєднана потужність, точки приєднання, фіксуються в Акті розмежування балансової належності, який є Додатком 2 до цього Договору.

2.3. Розподіл електричної енергії забезпечується Оператором системи розподілу для Виробника на межах балансової належності електричних мереж, згідно «Акт розмежування балансової належності», що є Додатком 2 до цього Договору, та Однолінійної схеми, що є Додатком 5 до цього Договору.

2.4. Узгоджені (договірні) обсяги розподілу електричної енергії, відпущеної Виробником, мережами Оператора системи розподілу зазначаються у Додатку № 1 «Прогнозовані обсяги розподілу електричної енергії, відпущеної Виробником, мережами Оператора системи розподілу на 202_ рік».

2.5. Між Оператором системи розподілу та Виробником плата за надання послуг з розподілу електричної енергії не здійснюється.

3. Порядок узгодження обсягів розподілу електричної енергії

3.1. Виробник щорічно не пізніше 1-го жовтня поточного року надає Оператору системи розподілу інформацію про прогнозовані обсяги відпуску та розподілу електричної енергії на наступний рік, згідно з Додатком № 1 до цього Договору.

3.2. Електроустановка Виробника має бути забезпечена технічними засобами контролю та управління величиною відпуску та споживання електричної потужності відповідно до технічних умов приєднання та цього договору.

4. Порядок обліку електричної енергії

4.1. Засоби комерційного обліку електричної енергії повинні відповідати вимогам технічних умов приєднання, Кодексу комерційного обліку електричної енергії, узгоджених проектних рішень та цього Договору.

Розрахунковим періодом для цілей цього Договору є календарний місяць.

4.2. Комерційний облік відпущеної Виробником електричної енергії здійснюється на підставі даних засобів комерційного обліку електричної енергії за допомогою автоматизованої системи збору даних та керування лічильниками (АСЗД) внесеного до Реєстру головних зразків. За розрахункову одиницю розподіленого обсягу електричної енергії береться одна кіловат година (кВт*год).

4.3. Обсяг виробленої електроустановками Виробника електричної енергії визначається за показами засобів комерційного обліку з урахуванням технологічних витрат електричної енергії в електричних мережах Виробника між точкою вимірювання та точкою розподілу. Точка розподілу електричної енергії встановлюється на межі балансової належності електричних мереж Виробника відповідно до Акту розмежування балансової належності електричних мереж (за ознаками права власності) та експлуатаційної відповідальності Сторін, який є додатком № 2 до цього Договору.

4.4. За підсумками розрахункового періоду до 10 год. першого робочого дня місяця, наступного за звітним, Виробником складається Акт звірки зняття показників розрахункових лічильників активної енергії обміну між ПрАТ «_____» і _____ (далі - Акт) (Додаток № 3 до цього Договору), який протягом 1 (одного) робочого дня необхідно направити на електронну пошту (Contact@roe.vsei.ua) та протягом 3 робочих днів оригінал акту направити поштовим зв'язком для Оператора системи розподілу.

5. Обов'язки Сторін

5.1. Оператор системи розподілу зобов'язується:

- виконувати умови цього Договору, та надавати Виробнику послуги з розподілу електричної енергії на території здійснення ліцензованої діяльності Оператора системи розподілу.
- забезпечувати утримання електричних мереж в належному стані для задоволення потреб Виробника в частині транспортування електричної енергії мережами Оператора системи розподілу в межах потужності замовленої до приєднання;
- забезпечувати надійне надання послуг з розподілу електричної енергії;
- надавати Виробнику інформацію про послуги, пов'язані з розподілом електричної енергії, та про терміни обмежень і відключень;
- підписувати надані Виробником Акти звірення показників електролічильників на межах балансової належності між ПрАТ «_____» і _____.

5.2. Виробник зобов'язується:

- виконувати умови цього Договору виробника про надання послуг з розподілу електричної енергії;
- письмово повідомляти Оператора системи розподілу за 10 днів про планові строки/терміни припинення або обмеження виробництва електричної енергії та про зміну узгоджених (договірних) обсягів виробництва електричної енергії, інформувати про форс-мажорні обставини;
- надавати Оператору системи розподілу інформацію та виконувати дії, передбачені Додатком 5 «Положення про оперативно-технологічні взаємовідносини» ;
- щорічно, не пізніше 01-го жовтня, надавати Оператору системи розподілу дані щодо планових обсягів виробництва електричної енергії на наступний календарний рік за формою, узгодженою Сторонами Додатком 1 до цього Договору;
- здійснювати запобіжні заходи щодо аварійного відключення електричних мереж та/або електроустановок Виробника, які можуть вплинути на нормальну роботу системи розподілу;
- забезпечувати виробництво електричної енергії в узгоджених (договірних) обсягах та в межах потужності замовленої до приєднання із дотриманням показників якості електричної енергії, визначених державними стандартами;
- забезпечувати перетоки реактивної потужності на межі балансової належності ОСР та Виробника відповідно до вимог технічних умов, за якими було здійснено таке приєднання, якщо інше не передбачено цим договором;
- надавати Оператору системи розподілу для підписання Акти звірення показників електролічильників на межах балансової належності між ПрАТ «_____» і _____»;
- після отримання попередження Оператора системи розподілу про обмеження/припинення розподілу електричної енергії, то Виробник повинен обмежити/припинити відпуск електричної енергії своїми генеруючими установками на час обмеження/припинення розподілу електричної енергії, зазначений Оператором системи розподілу. Якщо виробник електричної енергії продовжує відпуск електричної енергії до системи розподілу, то він несе відповідальність за будь-які збитки, завдані Оператору системи розподілу іншим користувачам та/або третім особам у результаті такого продовження відпуску електричної енергії.
- у разі зміни власника об'єкта (реорганізації, ліквідації (у тому числі шляхом банкрутства), відчуження в будь-який спосіб займаного приміщення) не пізніше ніж за 20 робочих днів до припинення користування об'єктом письмово повідомити Оператором системи розподілу про розірвання цього Договору;
- нести відповідальність за збитки, заподіяні Оператору системи розподілу, зокрема у разі відпуску електричної енергії в розподільчі мережі, параметри якості якої перебувають поза межами показників, визначених державними стандартами, якщо зазначене виникло з його вини.

6. Права Сторін

6.1. Оператор системи розподілу має право:

- вимагати від Виробника здійснювати виробництво електричної енергії в узгоджених (договірних) обсягах із дотриманням показників якості електричної енергії, визначених державними стандартами;
- отримувати від Виробника інформацію про планові терміни припинення або обмеження виробництва електричної енергії, про зміну узгоджених (договірних) обсягів виробництва електричної енергії та форс-мажорні обставини;
- припиняти/обмежувати розподіл електричної енергії на час проведення планових ремонтів електроустановок та електричних мереж системи розподілу та проведення системних випробувань, здійснивши відповідні погодження та попередження відповідно до вимог КСР;
- вимагати від Виробника надавати інформацію та/або виконувати дії відповідно до узгодженого Додатку 5 «Положення про оперативно-технологічні взаємовідносини» до цього Договору;

– відмовляти у доступі до системи розподілу, обмежувати (припиняти) розподіл електричної енергії, виробленої електроустановками Виробника, у випадку, якщо електроустановки виробника приєднані до мережі системи розподілу з порушенням Кодексу систем розподілу, невідповідності якості виробленої електричної енергії в точці розподілу вимогам державних стандартів, інших нормативно-правових актів законодавства України, перевищення потужності виробленої електроустановками Виробника понад величину, визначену технічними умовами приєднання та/або цим договором, засоби комерційного обліку не відповідають вимогам Кодексу комерційного обліку та/або узгоджених проектних рішень.

6.2. Виробник має право:

- вимагати від Оператора системи розподілу утримувати електричні мережі в належному стані для забезпечення Виробником надійного відпуску електричної енергії в мережі Оператора системи розподілу в межах приєднаної потужності;
- отримувати від Оператора системи розподілу інформацію про послуги, пов'язанні з розподілом електричної енергії, та про строки обмежень і відключень, які призвели до недовідпуску Виробником електричної енергії.

7. Відповідальність сторін

7.1. Оператор системи розподілу несе відповідальність перед Виробником за заподіяні збитки, які виникли з вини Оператора системи розподілу - у розмірі і порядку, визначених відповідно до законодавства.

7.2. Оператор системи розподілу не несе відповідальності перед Виробником за заподіяні збитки, якщо доведе, що порушення виникли не з вини Оператора системи розподілу.

7.3. Виробник несе відповідальність за збитки, заподіяні Оператору системи розподілу, зокрема у разі відпуску електричної енергії в розподільчі мережі, параметри якості якої перебувають поза межами показників, визначених державними стандартами, якщо зазначене виникло з його вини - у розмірі і порядку, визначених відповідно до чинного законодавства України.

7.4. Виробник не несе відповідальності за тимчасове припинення відпуску електричної енергії в розподільчі мережі або відпуск електричної енергії, параметри якості якої не відповідають показникам, зазначеним у договорі, якщо зазначене виникло не з його вини.

8. Форс-мажорні обставини

8.1. Сторона звільняється від визначеної цим Договором та/або чинним в Україні законодавством відповідальності за повне чи часткове порушення Договору, якщо вона доведе, що таке порушення сталося внаслідок дії обставин непереборної сили / форс-мажору, визначених у цьому Договорі, за умови, що їх настання було засвідчене у визначеному цим Договором порядку.

8.2. Під обставинами непереборної сили у цьому Договорі розуміються будь-які надзвичайні події, зовнішнього щодо Сторін характеру, які виникають без вини Сторін, поза їх волею або всупереч волі чи бажанню Сторін, і які не можна за умови вжиття звичайних для цього заходів передбачити та не можна при всій турботливості та обачності відвернути (уникнути), включаючи (але не обмежуючись): стихійні явища природного характеру (землетруси, повені, урагани, руйнування в результаті блискавки, буревії, нагромадження снігу, ожеледь, град, заморозки, зсув ґрунту тощо), лиха біологічного, техногенного та антропогенного походження (вибухи, пожежі, вихід з ладу машин й обладнання, масові епідемії, епізоотії, епіфітотії тощо), обставини суспільного життя (війна, загроза війни, збройний конфлікт або серйозна погроза такого конфлікту, включаючи але не обмежуючись ворожими атаками, блокадами, військовим ембарго, дії іноземного ворога, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена та неоголошена війна, дії суспільного ворога, збурення, акти тероризму, диверсії, піратства, безладу, вторгнення, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, введення комендантської години, експропріація, примусове вилучення, захоплення підприємств, реквізиція, громадська демонстрація, блокада, страйк, аварія, протиправні дії третіх осіб (в тому числі протиправне стороннє втручання, вірусні атаки на

інформаційні системи та комп'ютерні мережі)), прийняті/неприйняті рішення Національної комісії що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, які забороняють, унеможливають або обмежують виконання зобов'язань за цим Договором.

8.3. Настання обставин непереборної сили засвідчується документом компетентного органу, що визначений чинним в Україні законодавством.

8.4. Сторона, що має намір послатися на обставини непереборної сили, зобов'язана невідкладно з урахуванням можливостей технічних засобів миттєвого зв'язку та характеру існуючих перешкод, але не пізніше ніж протягом п'яти календарних днів, письмово повідомити іншу Сторону про наявність обставин непереборної сили та їх вплив на виконання цього Договору, підтверджуючи таке документом, передбаченим п.8.3. цього Договору. В протилежному випадку сторона позбавляється права посилатися на дію обставин непереборної сили як на причину невиконання/неналежного виконання своїх обов'язків за цим договором.

8.5. Якщо обставини непереборної сили та/або їх наслідки тимчасово перешкоджають виконанню цього Договору, то виконання цього Договору зупиняється на строк, протягом якого воно є неможливим. При цьому строк виконання зобов'язань по цьому Договору відповідно продовжується на термін дії відповідної обставини непереборної сили, але не більше ніж на 3 місяці. Якщо вказані обставини чи їх наслідки тривають більше, ніж 3 місяці, то жодна з Сторін не має права вимагати від іншої Сторони відшкодування збитків за можливі втрати.

9. Порядок обмеження та припинення розподілу

9.1. Розподіл електричної енергії Виробнику може бути обмежено або припинено Оператором системи розподілу у випадку закінчення строку дії / розірвання договору про надання послуг з розподілу електричної енергії.

9.2. За заявою Виробника розподіл електричної енергії може бути обмежено або припинено у випадку:

- припинення (тимчасове або остаточне) експлуатації електроустановки;
- продажу/передачі прав власності/користування на об'єкт Виробника;
- інші тимчасові причини припинення електропостачання (виконання будівельних, аварійно-відновлювальних робіт тощо).

9.3. Розподіл електричної енергії може бути обмежено або припинено Виробнику, з попередженням Виробника не пізніше ніж за 5 робочих днів, у випадку:

- якщо електроустановки Виробника приєднані до мережі системи розподілу з порушенням Кодексу систем розподілу;
- невідповідності якості виробленої електричної енергії в точці розподілу вимогам державних стандартів, інших нормативно-правових актів законодавства України;
- перевищення потужності виробленої електроустановками Виробника понад величину, визначену технічними умовами приєднання та/або цим договором;
- засоби комерційного обліку не відповідають вимогам Кодексу комерційного обліку та/або узгоджених проектних рішень.

9.4. Без попередження розподіл електричної енергії Виробнику може бути припинено у випадку:

- спрацювання пристроїв релейного захисту, протиаварійної, системної автоматики;
- застосування заходів з регулювання споживання електроенергії та потужності;
- невідповідності якості виробленої електричної енергії в точці розподілу вимогам державних стандартів, інших нормативно-правових актів законодавства України, яке призводить чи може призвести до пошкодження обладнання електричних мереж оператора системи розподілу чи інших користувачів, приєднаних до електричних мереж оператора системи розподілу;
- у термінових випадках, що не терплять зволікання (нешасний випадок, стихійне лихо, пожежа, загроза життю чи здоров'ю людей або пошкодження устаткування, суттєве порушення режиму роботи електромереж).

10. Порядок вирішення спорів

Всі спори та розбіжності, які можуть виникнути в зв'язку з виконанням цього Договору і не вирішені шляхом переговорів, розглядаються судами України згідно встановлених чинним законодавством України підсудності.

11. Строк дії договору

11.1. Цей Договір вважається укладеним з дня його підписання і укладається на строк до 31.12.202_ року.

У разі, якщо жодна із Сторін не пізніше, ніж за 30 (тридцять) календарних днів до дати закінчення строку дії цього Договору не повідомить іншу Сторону про намір припинити дію цього Договору, Договір вважається продовженим на тих же умовах на кожний наступний календарний рік.

11.2. Цей Договір може бути розірвано і в інший строк за ініціативою будь-якої із Сторін у порядку, визначеному законодавством України, або за згодою обох Сторін.

11.3. Дія цього Договору достроково припиняється у разі:

- припинення Виробником діяльності на ринку електричної енергії;
- отримання Оператором системи розподілу документального підтвердження факту призупинення дії або анулювання ліцензії Виробника.

12. Інші умови

12.1. Взаємовідносин сторін в частині диспетчерського (оперативно-технологічного) управління системою розподілу, що деталізують дії оперативного персоналу щодо обладнання, яке перебуває в їх оперативному управлінні та віданні, встановлюються Положенням про оперативно-технічні взаємовідносини.

12.2 Невід'ємною частиною Договору є додатки:

- Додаток № 1 «Прогнозовані обсяги розподілу електричної енергії, відпущеної Виробником, мережами Оператора системи розподілу»;
- Додаток № 2 «Акт розмежування балансової належності електромереж та експлуатаційної відповідальності»;
- Додаток № 3 «Акт звірки зняття показників розрахункових лічильників активної енергії обміну між ПрАТ «_____» і _____»;
- Додаток № 4 «Паспорт точок розподілу електричної енергії об'єктів_____»;
- Додаток №5 Положення про оперативно-технічні взаємовідносини;
- Додаток №6 «Однолінійна схема».

12.3. Взаємовідносини Сторін, не врегульовані цим Договором, вирішуються відповідно до чинного законодавства.

12.4. Виробник є резидентом України, суб'єктом податку на прибуток та сплачує цей податок на загальних підставах за ставками, зазначеними у п. 136.1 статті 136 розділу 3 «Податок на прибуток» Податкового кодексу України.

12.5. Оператор системи є резидентом України, суб'єктом податку на прибуток та сплачує цей податок на загальних підставах за ставками, зазначеними у п. 136.1 статті 136 розділу 3 «Податок на прибуток» Податкового кодексу України.

12.6. Сторони зобов'язуються письмово повідомляти про зміну реквізитів (місцезнаходження, найменування, організаційно-правової форми, тощо) не пізніше ніж через 10 днів після настання таких змін.

12.7. Договір укладається у двох примірниках, які мають однакову юридичну силу, один з них зберігається у Оператора системи розподілу, другий - у Виробник

Оператор системи розподілу:

Виробник:

Додаток № 1

до договору виробника про надання послуг з розподілу електричної енергії

№ ___ від _____ 20__ р.

Прогнозовані обсяги розподілу електричної енергії, відпущеної Виробником,
мережами Оператора системи розподілу на 20__ рік

Період	Обсяг е/е, кВт*год. по 1 класу напруги	Обсяг е/е, кВт*год. по 2 класу напруги
січень		
лютий		
березень		
квітень		
травень		
червень		
липень		
серпень		
вересень		
жовтень		
листопад		
грудень		
Всього		

Голова правління
ПрАТ «_____»

Голова правління

Акт розмежування балансової належності електричних мереж та експлуатаційної відповідальності

Оператор системи розподілу ПрАТ «_____», в особі голови правління Невмер-
 жицького Сергія Миколайовича та Виробника _____ в особі
 _____, уклали цей акт про наступне:

1. Перелік об'єктів та точок розподілу Виробника:

№ з/п	Перелік об'єктів Виробника, їх адреса	Приєднана потужність (величина максимального розрахункового навантаження, кВт)	Категорія надійності		
			1	2	3
1.					

2. Межа балансової належності та експлуатаційної відповідальності:

1.1. Межа балансової належності між ПрАТ «_____» та Виробником встановлюється:

- _____

2.2. Межа експлуатаційної відповідальності між ПрАТ «_____» та _____ встановлюється:

- _____

3. Балансова належність електромереж та установок:

3.1. Оператора системи розподілу:

- _____

3.2. Виробника:

- _____

4. Оператор системи розподілу несе відповідальність за технічний стан і безпечну експлуатацію електрообладнання:

5. Виробник несе відповідальність за технічний стан і безпечну експлуатацію електрообладнання:

6. Схеми електроустановок із зазначенням межі балансової належності та експлуатаційної відповідальності:

Голова правління
 ПрАТ «_____»

Голова правління

Додаток № 3
до договору виробника про
надання послуг з розподілу
електричної енергії
№ ___ від ___ 20__ р.

АКТ звірки зняття показників розрахункових лічильників активної енергії
і обміну між ПрАТ «_____»
і Виробником _____ за _____ 20__ року

Назва приєднання	Розрахунковий коефіцієнт		Прийом				Віддача		
	Показники лічильника		Різниця	Обсяг ел.ен., кВт*год.	Показники лічильника		Різниця	Обсяг ел.ен., кВт*год.	
	початковий звітний місяця	кінцевий звітний місяця			початковий звітний місяця	кінцевий звітний місяця			
	отримано								
	відпущено								
	отримано								
	відпущено								
	отримано								
	відпущено								
Сальдо з ПрАТ «_____»									

Голова правління
ПрАТ «_____»

Голова правління

Додаток № 4
 до договору виробника про
 надання послуг з розподілу
 електричної енергії
 № ___ від _____ 20__ р.

ПАСПОРТ
точок розподілу електричної енергії об'єктів Виробника

№ п/п	ЕІС-код Z типу точки комерційного обліку	Найменування точки надходження електричної енергії	Найменування суб'єкта, якому належить підстанція, де розташована ТКО	Рівень напруги (кВ)	Потужність ТКО	ЕІС-код X типу власника ТКО	Розрахунковий коефіцієнт	Прийом	Віддача	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1										
2										
3										

Голова правління
 ПрАТ «_____»

Голова правління

Додаток №5 _____
До договору виробника
про надання послуг з розподілу
електричної енергії № _____ від _____

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ОПЕРАТИВНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ
ВЗАЄМВІДНОСИНИ**
МІЖ _____
ТА ПрАТ « _____ »

м. _____ - 202__ рік

1. Загальні положення

1. Дане положення про оперативно-технологічні відносини між _____ та ПрАТ «_____» (далі по тексту - Положення) визначає оперативно-технологічні взаємовідносини оперативного персоналу _____ (Виробника (споживача) і оперативного персоналу центральної диспетчерської служби ПрАТ «_____» (далі по тексту - СДВМ ПрАТ «_____»).

1.1. Положення розроблене на основі:

1.2.1. «Кодекс систем розподілу» постанова НКРЕКП №310 від 14.03.2018р.

1.2.2. «Правила безпечної експлуатації електроустановок» ДНАОП 1.1.10-1.01.97г.

1.2.3. «Правила експлуатації електричних станцій і мереж», затверджені Наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України 21.06.2019 № 271.

1.2.4. «Правила улаштування електроустановок» м. Київ-2006 УДК 621315.

1.2.5. Інструкція «Ліквідація аварій та порушення режиму на енергопідприємствах, і в енергооб'єднаннях» СОУ-Н МПЕ 40.1.20.563 2004.

1.2.6. Правила виконання оперативних перемикачів в електроустановках, затверджені Наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України 30.01.2018 № 77 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 21 лютого 2018 р. за № 211/31663.

1.2. Оперативний персонал _____ - це працівники _____, які допущені до оперативних перемикачів та переговорів згідно наказу по підприємству.

1.3. Оперативний персонал ПрАТ «_____» - це працівники ПрАТ «_____», які допущені до оперативних перемикачів та переговорів згідно наказу по підприємству.

1.4. Списки керівного персоналу _____ та ПрАТ «_____», який має право підпису оперативних заявок, телефонограм, оперативного персоналу _____ та СДВМ ПрАТ «_____», що мають право проведення оперативних переговорів і перемикачів, збору даних оперативно-режимного характеру передаються зустрічними телефонограмами або листом за підписами керівництва _____ та керівника ПрАТ «_____» технічної дирекції на початку календарного року, а при всіх змінах — негайно.

1.5. Зміни і доповнення до даного Положення можуть бути внесені відповідно до розпорядчих документів НКРЕКП на підставі змін в чинному законодавстві, а також основних директивних документів, які регламентують безпечну експлуатацію електричних установок (ПТЕ, ПБЕЕ).

1.6. Термін дії даного Положення - 5 років з дня затвердження. Положення підлягає перегляду не рідше одного разу в 5 років, а також при змінах в схемах електропостачання ПрАТ «_____» або _____.

1.7. Для можливості опрацювання оперативних заявок на вивід обладнання, яке знаходиться в оперативному керуванні СДВМ ПрАТ «_____», планування і оптимізації режиму роботи устаткування _____ при ремонтних схемах мережах, до початку дії цього Положення надає _____ однолінійну схему нормального режиму ПС, РП, ТП ПрАТ «_____».

1.8. Дане положення повинні знати і виконувати:

- керівники і оперативний персонал ПрАТ «_____»;

- керівники і оперативний персонал _____.

1.9. Категорія надійності електропостачання _____ - третя.

1.10. Межа балансової належності встановлюються на контактах електроустаткування _____, ПрАТ «_____».

1.11. За болтові з'єднання (контактне підключення) на межах балансової належності відповідає ПрАТ «_____».

2. Розподіл устаткування по способу диспетчерського управління

2.1. Оперативне керівництво оперативним персоналом _____ здійснюється черговим диспетчером _____ при наявності.

2.2. По способу диспетчерського керування устаткування на енергооб'єктах знаходиться в оперативному віданні чи керуванні оперативного персоналу визначеного рівня: оперативне керування - це категорія диспетчерського керування, коли перемикання в електроустановках виконуються за розпорядженнями (командами) оперативного персоналу визначеного рівня;

оперативне відання - це категорія диспетчерського керування, коли перемикання в електроустановках виконуються з дозволу оперативного персоналу визначеного рівня.

2.3. Розподіл устаткування по способу диспетчерського управління _____, устаткування, за допомогою якого організовано власні потреби _____, наведено в пункті 8 даного положення.

3. Організація оперативних перемикань та взаємовідносин

3.1. Загальні правила виконання перемикань, викладені у Правилах безпечної експлуатації електроустановок (ПБЕЕ) і Правилах виконання оперативних перемикань в електроустановках (затверджені Наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України 30.01.2018 № 77 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 21 лютого 2018 р. за № 211/31663) підлягають безумовному виконанню, і в даному Положенні не наводяться.

3.2. Оперативні перемикання на обладнанні і пристроях РЗА, обліку електричної енергії, яке перебуває в керуванні оперативного персоналу вищого рівня, виконуються за його розпорядженнями, а на тому, що перебуває в його віданні - з його дозволу.

3.3. Оперативний персонал, з дозволу якого виконуються перемикання, є відповідальним за своєчасне їх виконання відповідно до режимів роботи ЕМ і устаткування та за допустимість режимів, що виникнуть після перемикань. Оперативний персонал, за розпорядженням якого виконуються перемикання, є відповідальним за допустимість і своєчасне їх виконання за реальною схемою й режимом роботи ЕМ та устаткування, за допустимість режимів, які виникнуть після перемикань, а також за правильну послідовність і необхідну кількість операцій з комутаційними апаратами й пристроями РЗА і ПА та обліку електроенергії.

3.4. Особи, які безпосередньо виконують операції з перемикань в електроустановках, і особа, яка проводить контроль за їх виконанням, зобов'язані перевірити допустимість виконання перемикань за реальною схемою і режимом роботи електроустановки та є відповідальними за правильність і послідовність виконання операцій з комутаційними апаратами, пристроями РЗА і ПА, за своєчасне і точне виконання операцій згідно з бланком перемикань, розпорядженням оперативного персоналу вищого рівня управління, за правильність вибору типового бланка перемикань і складання бланка перемикань.

3.5. При виконанні оперативних перемикань оперативний персонал ПрАТ «_____» та оперативний персонал Виробника (споживача) _____ зобов'язаний негайно доповідати диспетчерському персоналу в оперативному віданні якого знаходиться обладнання, яке вимикається:

3.5.1. про виконання розпоряджень на виконання оперативних перемикань з комутаційними апаратами із зазначенням характеру виконаних операцій і часу виконання, після виконання відповідних записів в оперативних документах (оперативному журналі, журналі автоматичних відключень і т. д.);

3.5.2. про позаштатні ситуації, викликані порушеннями електропостачання, про пошкодження елементів обладнання головної схеми, про причини не виконання регульовальних заходів або осіб які санкціонують їх невиконання, тощо;

3.5.3. про всі самостійно виконані операції в електроустановках _____ відповідно до розподілу устаткування по оперативному керуванню.

3.6. Оперативні перемикання без отримання розпорядження або дозволу вищого оперативного персоналу, але з наступним його повідомленням і записом в оперативному журналі, дозволяється виконувати у випадках, що не терплять зволікання (випадках, пов'язаних із загрозою для життя людей або для збереження обладнання, при нещасному випадку, при пожежі тощо).

3.7. Розпорядження оперативно - диспетчерського персоналу з питань, які відносяться до його компетенції, є обов'язковим до виконання оперативним персоналом _____. Диспетчер СДВМ ПрАТ «_____» в свою чергу повинен беззаперечно виконувати вимоги даного Положення. Розпорядження осіб вищого оперативно-диспетчерського персоналу, що містять порушення правил охорони праці і створюють загрозу для життя людей, а так само розпорядження, які можуть призвести до пошкодження обладнання, втрати живлення ВП виконувати забороняється. Про відмову виконати таке розпорядження оперативний персонал Виробника (Споживача) _____ зобов'язаний негайно повідомити диспетчера СДВМ ПрАТ «_____», який видав це розпорядження, а також доповісти вищому адміністративно-технічному керівнику і записати в оперативний журнал.

3.8. Персонал ПрАТ «_____» та оперативний персонал _____ зобов'язані обмінюватися такою інформацією:

- стан оперативної схеми зовнішнього електропостачання, пристроїв РЗА.
- спрацьовування пристроїв РЗА (перегорання ПК).
- порушення технологічних процесів або посадки напруги.

3.9. СДВМ ПрАТ «_____» та ПрАТ _____ зобов'язані щорічно обмінюватися схемами нормального режиму суміжних вузлів, а при їх зміні негайно.

3.10. Електротехнічний персонал _____ має право оглядати обладнання на ПС, ТП, РП (назва об'єкту) ПрАТ «_____» у супроводі чергового персоналу ПС (ОВБ) або оперативно-виробничого персоналу ПрАТ «_____» з дозволу диспетчера СДВМ ПрАТ «_____» і при наявності відповідного офіційного звернення до ПрАТ «_____».

3.11. При порушеннях режимів роботи, пошкодженні устаткування, виявленні дефектів, що загрожують пошкодженням обладнання, при виникненні пожежі оперативний персонал _____ вжити заходів для відновлення нормального режиму роботи або ліквідації аварійного стану і запобігання розвитку технологічного порушення. Про порушення оперативний персонал _____ повинен повідомити диспетчера СДВМ ПрАТ «_____».

3.12. Обладнання, яке перебуває в оперативному керуванні або оперативному віданні СДВМ ПрАТ «_____», не може бути включено в роботу або виведено з роботи без його дозволу, навіть за наявності дозволеної заявки, за винятком випадків явної небезпеки для людей і обладнання.

3.13. Оперативне розпорядження вищого оперативного персоналу має бути чітким і стислим. Вислухавши розпорядження, підпорядкований оперативний персонал повинен дослівно повторити текст розпорядження й одержати підтвердження, що розпорядження зрозуміле їм правильно. Розпорядження вищого оперативно - диспетчерського персоналу повинні виконуватись негайно і точно. Оперативно - диспетчерський персонал, віддавши чи отримавши розпорядження або дозвіл, повинен записати його в оперативний журнал, обсяг запису визначається відповідними інструкціями.

3.14. Усі оперативні переговори фіксуються в оперативних журналах диспетчера СДВМ, _____ та пристроями автоматичного звукового (магнітного або цифрового) запису.

3.15. Оперативні переговори повинні вестись технічно грамотно. Усе обладнання, приєднання, пристрої релейного і технологічного захисту, автоматики повинні називатися відповідно до встановлених диспетчерських найменувань. Відступ від технічної термінології і диспетчерських найменувань категорично забороняється.

3.16. У розпорядженнях щодо зміни режиму роботи обладнання _____ повинні бути вказані необхідні значення змінюваного режимного параметра та часу, до якого має бути досягнуте вказане значення параметра.

3.17. Оперативний персонал _____ отримавши розпорядження свого вищого адміністративно-технічного керівника з питань, що входять у компетенцію оперативно-диспетчерського персоналу ПрАТ «_____», повинен виконати його лише після повідомлення та отримання дозволу останнього.

3.18. Відповідальність за невиконання або затримку виконання розпорядження оперативно-диспетчерського персоналу ПрАТ «_____», несуть особи, які не виконали розпорядження, а так само керівники, які санкціонували його невиконання або затримку.

4. Порядок виведення в ремонт обладнання і введення його в роботу, організація проведення робіт

4.1. Планова зміна стану обладнання _____ проводиться за оперативними заявками.

4.2. Заявки на вивід в ремонт обладнання подаються в СДВМ ПрАТ «_____» зазначено в Додатку 1 цього положення.

У заявці має бути зазначено:

- найменування виведеного обладнання;
- мета і характер ремонтних робіт;
- термін проведення ремонтних робіт;
- технічні заходи для безпечного виконання робіт;
- час готовності до включення виведеного в ремонт обладнання в разі аварійної необхідності
- час аварійної готовності (далі по тексту - ЧАГ), включає в себе час, необхідний на те, щоб припинити ремонтні роботи, вивести людей і механізми, на виконання операцій по розземленню обладнання і включенню його в роботу;
 - в коментарях вказуються умови виконання робіт;
 - рівень обмеження генерації до конкретного значення, якщо дане обмеження необхідне при ремонтних режимах на обладнанні Виробника (споживача) а також прилеглий мережі.

4.3. Регламент подачі заявки в СДВМ ПрАТ «_____» на виведення обладнання в ремонт за **3 доби**, якщо реалізація заявки передбачає знеструмлення споживачів, котрих заживлено по мережі ПрАТ «_____» за 10 діб:

День тижня, в який подається заявка	День тижні, на який планується відключення
понеділок	четвер
вівторок	п'ятниця, субота, неділя
середа	понеділок
четвер	вівторок
п'ятниця	середа

Заявка подається до **12:00**. Відповідь ініціатору заявки про її погодження або мотивовану відмову повідомляється в письмовій формі на електронну адресу або телефонограмою не пізніше **16:00** години в день, що передує обумовленому в заявці. Для проведення планових робіт в мережах ПрАТ «_____», які вимагають відключення генеруючої потужності, заявка на виведення обладнання повинна бути передана для узгодження ПрАТ _____ не пізніше ніж за 10 діб.

4.4. Передача заявок між СДВМ і _____ здійснюється по електронній пошті. При виникненні ускладнень технічного характеру, як виняток, допускається передача заявки

по телефону. Аварійні заявки подаються і приймаються цілодобово за телефоном, а коли режим живлення _____ або прилеглої мережі приведено до стану, що дозволяє нормальну експлуатацію устаткування (після аварійна схема, при якій споживачів заживлено, або усунуто загрозу пошкодження обладнання), подається аварійна заявка, за підписом технічного директора, на паперовому носії та передається на електронну пошту відповідному оперативному-диспетчерському персоналу.

4.5. Час роботи за заявкою вважається: від моменту початку перемикачів з виведення обладнання в ремонт до повідомлення про введення обладнання в роботу (або про готовність до включення, якщо обладнання залишається в резерві).

4.6. Наявність дозволеної заявки не дає право на виведення устаткування в ремонт без дозволу диспетчера, в оперативному підпорядкуванні якого воно перебуває. Незалежно від наявності дозволеної заявки, безпосередньо перед початком перемикачів з виведення обладнання в ремонт, оперативний персонал _____ повинен запросити дозвіл у оперативного персоналу ПрАТ «_____».

4.7. Електротехнічний персонал _____ здійснює видачу **наряду-допуску** на (перелік обладнання):

Оперативний або оперативно-виробничий персонал ПрАТ «_____» здійснює допуск бригади на (**перелік обладнання**):

4.8. Заявки на продовження подаються **до 10:00** дня закінчення робіт. Якщо заявка, яка подається на продовження, несумісна з дозволеною, але ще не відкритою заявкою, пріоритет, як правило, повинен бути у відкритої заявки з метою якнайшвидшого відновлення схеми нормального режиму.

4.9. Заявки на продовження ремонту після закінчення терміну заявки не приймаються і розгляду не підлягають. Обладнання повинно бути введено в роботу за ЧАГ, визначений в заявці. Якщо обладнання неможливо ввести в роботу, заявка повинна бути закрита і подана як аварійна заявка.

4.10. Працівники _____ (або персонал підрядника), які будуть допущені до роботи в ЕУ ПрАТ «_____», повинні пройти інструктажі в ПрАТ «_____».

4.11. Приклад форми заявки знаходиться у Додатку №1 до Положення про оперативно-технологічні відносини між _____ та ПрАТ «_____».

5. Ліквідація аварій

5.1. Ліквідація аварій здійснюється відповідно до інструкції «Ліквідація аварій та технологічних порушень режиму на енергопідприємствах і в енергооб'єднаннях» (СОУ-Н МПЕ 40.1.20.563:2004). При виконанні перемикачів відхилення від ПБЕЕ (ДНАОП 1.1.10-1.01.97г.) не допускаються.

5.2. У разі наявності загрози життю людей або стану обладнання ПС, ТП, РП (назва об'єкту) ПрАТ «_____» електроустановка повинна бути негайно відключена, без дозволу диспетчера СДВМ ПрАТ «_____» з наступним повідомленням про виконані операції.

До таких випадків відносяться:

- нещасний випадок з людьми;
- неприпустиме навантаження по струму обладнання;
- при невідповідності параметрів якості електричної енергії вимогам стандартів (ДСТУ EN 50160:2010);
- загоряння в електроустановці.

6. Відповідальність сторін за надійне і безперервне електропостачання

6.1. ПрАТ «_____» не несе відповідальність за порушення електропостачання, які викликані:

6.1.1. Виникненням загрози життю або пошкодження обладнання;

- 6.1.2. Протиправними діями третіх осіб;
- 6.1.3. Форс-мажорними обставинами.
- 6.1.4. Не кваліфікованими діями персоналу _____ -
- 6.1.5. Роботою протиаварійної автоматики або застосуванням регульованих заходів.
- 6.1.6. Порушенням правил охорони електричних мереж сторонніми організаціями.
- 6.2. Диспетчер СДВМ ПрАТ «_____» несе відповідальність:
- за не обґрунтовані і помилкові розпорядження, які він дає персоналу _____.
 - за необґрунтоване відключення обладнання _____ від мереж ПрАТ «_____».
 - за дії що призвели до знеструмлення обладнання _____ і не забезпечили надійне та безперебійне електропостачання устаткування _____
 - за своєчасну і правильну інформацію про роботу і стан устаткування, що знаходиться в оперативному відданні персоналу _____.
- 6.3. Персонал _____ несе відповідальність:
- за не обґрунтовану затримку виконання оперативних команд диспетчера СДВМ;
 - за неправильні оперативні дії;
 - за відповідність параметрів якості електричної енергії вимогам стандартів (ДСТУ EN 50160:2014);
 - за своєчасну і правильну інформацію про роботу і стан устаткування, що знаходиться в оперативному управлінні і віданні диспетчера СДВМ _____.

7. Зв'язок

- 7.1. При виході з ладу всіх пристроїв зв'язку з СДВМ ПрАТ «_____» та персоналом _____ зобов'язані діяти самостійно в межах наданих їм прав, одночасно намагаючись відновити зв'язок.
- 7.2. Після відновлення зв'язку персонал _____ і диспетчер СДВМ ПрАТ «_____» зобов'язані проінформувати один одного про виконані в період відсутності зв'язку перемикання.
- 7.3. Персонал _____ повинен пам'ятати, що в разі зникнення напруги на шинах ПС, ТП, РП (назва об'єкту Виробника (споживача) _____), її можуть подати без попередження.
- 7.4. Контакти сторін:

8. Перелік розподілу обладнання по способу диспетчерського керування з зазначенням балансової належності

9. Список керівного та оперативного персоналу Виробника (споживача), який має право підпису оперативних заявок, ведення оперативних переговорів та перемикань

Керівний персонал, який має право підпису оперативних заявок, телефонограм.

№ з.п.	П.І.Б.	гр. з електробезпеки	Посада	Контактний телефон, адреса ел. пошти

Оперативний персонал, який має право оперативних переговорів та перемикань, збору статистичної інформації, передачі та прийому телефонограм.

№ з.п.	П.І.Б.	гр. з електробезпеки	Посада	Контактний телефон, адреса ел. пошти

Список керівного та оперативного персоналу ПрАТ «_____», який має право ведення оперативних переговорів та перемикачів

Список керівництва ПрАТ «_____»

П.І.Б.	Посада	Номер телефона

Список персоналу _____, які мають право оперативних переговорів, оперативних перемикачів, а також збору і передачі оперативної інформації

№ з.п.	П.І.Б.	гр. з електробезпеки	Посада	Контактний телефон, адреса ел. пошти

Лист реєстрації змін в Положенні про оперативно-технологічні взаємовідносини між ПрАТ «_____» та _____.

№ сповіщення про зміну	Дата	№ листів, що змінюються	№ листів, якими змінюються	№ листів, які анулюються	№ листів, які вводяться	Підпис відповідальної особи

Лист ознайомлення з Положенням про оперативно-технологічні взаємовідносини між ПрАТ «_____» та _____.

№ з/п	П.І.Б.	Підпис	Дата
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

Додаток №1 до Положення
про оперативно-технологічні
відносини між _____ та
ПрАТ «_____»
№ ___ від _____ 20__ р.

Заявка №		Прийняв:		Підприємство , відділення , служба			
НС,ПП		Обладнання					
Зміст Ремонту							
Найменування приєднання	Заявлений час		Дозволений час		Продовжений час		Факт. Час
Повідомлено відділення, службам , підприємствам:							
Підпис:						ПАГ	
Підпис дозволяючого:							
Вказівки по режиму							
Підпис							
Вказівки по захистах і автоматичі							
Підпис:							

Оператору системи розподілу:
 ПрАТ «_____»

Заявник:

Заява

на укладення Договору виробника про надання послуг з розподілу електричної енергії

Заявник: _____
 (зазначити ким є Заявник: постачальником, виробником, суміжним ОСР, МСР)

(персоніфіковані та контактні дані Заявника: ПІБ або повне найменування Заявника; ІНН або код ЄДРПОУ, ЄІС-код як суб'єкта господарювання) _____

_____ (для юридичних осіб: зазначити повноважну особу яка діє від імені Заявника; документ що надає такі повноваження)

Інформація щодо об'єктів Виробника:

№ п/п	Назва об'єкта та точка приєднання	Адреса об'єкта	ЄІС - код вимірювання обліку електричної енергії за об'єктом Виробника

**Виробники -при великому обсязі інформації можуть зазначити перелік назв та адрес об'єктів виробника, ЄІС- коди - у вигляді Реєстру об'єктів, що є невід'ємною частиною цієї Заяви на укладення Договору про надання послуг з розподілу електричної енергії.

Предмет Заяви: _____

Обсяг замовленої послуги: _____ кВт.(Приєднана потужність у кВт ,забезпечена виконаним договором про приєднання) та _____кВт*год договірних обсягів виробництва електричної енергії.

Місце знаходження та банківські реквізити виробника :

Споживач

Назва сторони (повна)

Місцезнаходження:

Код ЄДРПОУ

п/р

Банк

Офіційний веб-сайт:

Банківські реквізити:

ЄДРПОУ

Тел.,факс

Додатки

1. копія ліцензії на провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії (для виробників із встановленою потужністю більше 5 МВт, якщо діяльність таких суб'єктів ліцензується);

2. копії документів, що підтверджують повноваження особи на підписання договору (витяг зі Статуту, рішення про призначення керівника, довіреність тощо);

3. витяг із Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;

4. копію декларації про готовність об'єкта до експлуатації або сертифіката (для новозбудованих та реконструйованих електроустановок);

5. копію документа, яким визначено право власності чи користування на об'єкт (приміщення), або копію документа, що підтверджує право власності чи користування на земельну ділянку

або її частину (у разі відсутності на відповідній земельній ділянці об'єкта), право на розміщення електроустановок на території здійснення господарської діяльності з розподілу електричної енергії (у разі відсутності об'єкта споживача);

6. відомості щодо прогнозованих обсягів виробництва електричної енергії генеруючою установкою на рік з розподілом по місяцях.

Відмітка про згоду Виробника (уповноваженої особи) на обробку персональних даних:

(дата)

(особистий підпис)

(П. І. Б. уповноваженої особи)

Дата подання заяви:

Відмітка про підписання заяви:

(особистий підпис)

(П. І. Б. уповноваженої особи)

Крім того, порядок укладення договорів про надання послуг з передачі електричної енергії та з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління з 01.01.2024 затверджено Постановою НКРЕКП від 29.09.2023 № 1763 «Про затвердження змін до Кодексу системи передачі» внесено зміни до Кодексу системи передачі, затвердженого постановою НКРЕКП № 309 від 14.03.2018 (далі – КСП), зокрема, щодо впровадження процедури приєднання в процесі укладення договору про надання послуг з передачі електричної енергії (далі – Договір на передачу) та договору про надання послуг з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління (далі – Договір ОДУ).

Детально з процедурою та переліком необхідних документів можна ознайомитись на сайті Національної енергетичної компанії «Укренерго» та за QR-кодом.

Для нотаток

Для нотаток

Для нотаток

Для нотаток

Навчальне видання

СТВОРЕННЯ СПІЛЬНОТ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Практичний посібник

За редакцією

Науковий редактор:

Вострякова В.І., к.е.н., голова ГО «АСР «СИНЕРГІЯ»
Рубаненко О.О., д.е.н., проф. керівниця технічного напрямку ГО «АСР «СИНЕРГІЯ»

Літературний редактор: **Беловолова О.**

Підписано до друку 15.05.2024.

Формат 60x84/16. Папір крейдований. Друк офсетний.
Друк. арк. 6,75. Умов. друк. арк. 6,3. Обл.-видавн. арк. 6,2.
Наклад 500 прим. Зам. № 3376/1.

Віддруковано ФОП Рибаченко О. М. з оригіналів замовника.
Свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця
серія В02 № 818191 від 31.07.2002 р.

Видавець ТОВ «Нілан-ЛТД».

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4299 від 11.04.2012 р.
21034, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 62а.
Тел.: 0 (800) 33-00-90, (096) 97-30-934, (093) 89-13-852, (098) 46-98-043.
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>

ISBN 978-617-558-072-1

9 786175 580721

www.tvoru.com.ua